

## LUK

*Luk a anjam endi nenngrenyosiq Tiofilus aqaq qarinyej*

<sup>1-2</sup> O Tamo Koba Tiofilus, kumbra kalil Qotei a nami gago ambleq di yoqnej qaji di aqa wau tamo nangi unoqnsib deqa iga saigoqneb. Nanngo anjam di tamo gargekoba nangi quoqnsib nenngrenyoqneb. <sup>3</sup> Deqa e dego anjam di nenngrenyosiy inoq qarinyqa are qalem. Are qalsimqa anjam aqa damu geregere qalieqajqa deqa nenemosim laqnem. Nenemosim laqnsimqa anjam di utruq na nenngrenyosim agi inoq qarinyonum. <sup>4</sup> Deqa ni sisiyosim qalieqam, anjam ni nami mermoqneb qaji di bole kalil.

*Sekaraia aqa njaun Elisabet a gumanfej*

<sup>5</sup> Herot a Judia sawa nanngo mandor sonaqa bati deqa atra tamo bei aqa ñam Sekaraia a soqnej. A atra tamo Abiya aqa moma. Sekaraia aqa njaun a atra tamo gate Aron aqa moma. Aqa ñam Elisabet. <sup>6</sup> Sekaraia aqa njaun wo nanngo kumbra tulan boledamu. Nangi Qotei aqa dal anjam kalil geregere dauryoqnsib soqneb. Nangi Tamo Koba aqa ñamgalaq di une saiqoji. <sup>7</sup> Elisabet aqa miligi ugeej deqa aqa gumbulun wo angoro saiqoji sosi-bqa qelieb.

<sup>8</sup> Bati bei Sekaraia aqa wau qujai nangi ti Qotei atraiyqa marsibqa Jerusalem gileb. <sup>9</sup> Nanngo ambleq dena tamo bei giltibqa a Tamo Koba

aqa atra tal miligiq gilsim nam qaq koitim quleqamqa Qotei atraiyqajqa deqa Jerusalem gileb. Gilsib nanqi tamo yai giltqab di qalieqajqa deqa nanqi meniñ alaño bubuñeb. Meniñ alaño nabqa Sekaraia aqa meniñ na buñyej. Deqa nanqi Sekaraia giltonabqa a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyej. <sup>10</sup> Qotei atraiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi atra tal oqeq di koroosib Qotei pailyosib soqneb. <sup>11-12</sup> Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei aisiq Sekaraia aqa ulatamuq di brantosiqa atra bijal nam qaq koitoqnej qaji ban woq di tigelonaq unsiqa tulan ulaugetej. <sup>13</sup> Onaqa lan angro na minjej, “Sekaraia, ni ulaaim. Qotei a ino pailyo quetmqo. Deqa ino nauñ Elisabet a gumañosim angro mel oqas. Yim ni aqa ñam Jon waiyqam. <sup>14</sup> Angro di a nambabimqa ni tulan areboleboleimqas. Tamo ungasari gargekoba nanqi dego a unsibqa tulan areboleboleinjraqas. <sup>15</sup> Angro di a Tamo Koba aqa namgalaq di ñam koba ti sqas. A wain ti ya siñgila ti uyoqnqasai. A aqa ai miligiq di soqnimqa Mondor Bole na a siñgilatoqnqas. <sup>16</sup> Bunuqna a na Israel gargekoba nanqi are bulyetnjroqnim nanqi nanngo Tamo Koba Qotei areiyoqnqab. <sup>17</sup> Kristus a bqa laqnimqa Jon a namoosim Qotei aqa medabu o tamo Elaija aqa kumbra ti siñgila ti osim Kristus aqa gam gereiyetqas. A Kristus aqa gam endegsi gereiyetqas. Abu nanngo angro nanqi ti jeu jeu soqnebqa a na nanqi are bulyetnjroqnim nanqi are qujaitosib sqab. Tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranyeqñub qaji nanqi dego a na are bulyetnjroqnim nanqi kumbra bole bole dauryoqnqab. Jon

na degsim tamo unğasari nanğo areqalo gereiyet-njrim soqnibqa Tamo Koba a bças.”

<sup>18</sup> Onaqa Sekaraia na kamba lanğ anğro di minjej, “E tulanğ qelionum. Ijo nğauñ a dego qeliqo. Deqa e kiyersiy qalieqai, ino anjam di bole?”

<sup>19</sup> Onaqa lanğ anğro na Sekaraia minjej, “Ijo ñam Gebriel. E Qotei aqa ulatamuq di tigelejnum. Qotei a segi na e qarınbqoqa bosim anjam bole endi ni mermonum. <sup>20</sup> Deqa ni que. Ni ijo anjam poimosai deqa bini medabu getenmimqa sqam. Bunuqna anjam e ni mermonum qaji aqa damu kalil brantimqa ino medabu olo waqtosim anjam maroqnqam. Bati Qotei na giltqo qaji batiamqa ijo anjam aqa damu kalil brantim ni unqam.” Lanğ anğro na degsiqa Sekaraia minjej.

<sup>21</sup> Tamo unğasari nanğı Sekaraia a olo atra talq dena oqedqajqa deqa tariñoqneb. Osib maroqneb, “Sekaraia a kiyaqqa atra tal miligiq di sokobaiyqo?”

<sup>22</sup> Onaqa Sekaraia a oqedosiqa nanğı anjam minjrqa yonaq keresaiyej. Deqa nanğı mareb, “Qotei aqa mañwa bei atra tal miligiq di brantqoqa Sekaraia a unqo. Deqa a anjam marqa keresai.” Sekaraia aqa medabu getenyej deqa a banğ na segi nanğı anjam minjroqnej. <sup>23</sup> Ariya bunuqna aqa atraiyo wauqa bati koboonaqa a olo puluosiqa aqa qureq oqej. <sup>24</sup> Bati bei aqa nğauñ Elisabet a gumañej. Deqa a bai 5 aqa talq di soqnej. A boleq di walwelosaiyoqnej. Osiqa marej, <sup>25</sup> “Bini Tamo Koba a kumbra tulanğ boledamu e ebsiqa tamo unğasari nanğo nğamgalaq di ijo gulbe kobotetbqo.”

*Lanğ anğro Gebriel a Maria aqaq di brantej*

<sup>26</sup> Onaqa bai 5 di koboonaqa Qotei na aqa lan angro Gebriel olo qarinyonaqa Galili sawa nanjo qure bei ñam Nasaret deq aiyej. <sup>27</sup> Aisiq dia dungebe bei aqa ñam Maria aqaq di brantej. Tamo bei aqa ñam Josep a na Maria oqajqa saga qameb. Josep a Mandor Koba Devit aqa moma. <sup>28</sup> Gebriel a Maria aqaq di brantosiqa minjej, “O Maria, kaiye. Tamo Koba a ni ombla unub. A ni kumbra tulan boledamu emqo.” <sup>29</sup> Onaqa Maria a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa are qalej, “Lan angro di aqa anjam e poibosai.” <sup>30</sup> Onaqa lan angro na minjej, “Maria, ni ulaaim. Qotei a ni qa are tulan boledamuiyqo. <sup>31</sup> Deqa ni gumanosim angro mel oqam. Osim aqa ñam Yesus waiyqam. <sup>32</sup> A ñam tulan kobaquja oqas. Nanji a qa maroqnqab, ‘A Qotei Goge Koba aqa Niri.’ Qotei na a giltimqa a Mandor Koba sqas. A na aqa moma Devit nami mandor koba soqnej qaji aqa wau osim a kamba Mandor Koba sqas. <sup>33</sup> Deqa a Jekop aqa moma kalil nanjo Mandor Koba sosimqa nanji bati gaigai taqatnjroqnqas. Aqa wau di koboqa keresai.”

<sup>34</sup> Onaqa Maria na lan angro di minjej, “Kumbra di kiyersi brantqas? E tamo osaiunum.”

<sup>35</sup> Onaqa lan angro na minjej, “Mondor Bole a inoq aisim Qotei Goge Koba aqa singila emimqa ni angro oqam. Deqa nanji a qa maroqnqab, ‘A Qotei aqa Niri.’ A Qotei aqa segi kumbra ti sqas.

<sup>36</sup> “Ni que. Ino gagai Elisabet a dego angro mel oqas. A qeliosiq gumanqo. Nanji nami a qa maroqneb, ‘A angro oqa keresai.’ Ariya bini a gumanqo bai 6 gilqo. <sup>37</sup> Qotei a kumbra kalil yqa

kere. Kumbra bei a yqa keresai di sosai.”

<sup>38</sup> Onaqa Maria na laŋ angro di minjej, “E Tamo Koba Qotei aqa kaŋgal uŋa. Anjam ni e merbonum qaji di Qotei na dauryosim kumbra degsi ebem.” Onaqa laŋ angro a Maria uratosiqa gilej.

### *Maria a Elisabet unqajqa gilej*

<sup>39</sup> Bati deqa Maria a tigelosiqa urur ti Sekaraia aqa qureq oqej. Qure di yambaŋ. A Judia sawaq di unu. <sup>40</sup> Oqsiq Sekaraia aqa talq di brantosiqa Elisabet itosiq metej, “O gagai Elisabet, kaiye.” <sup>41-42</sup> Metonaqa Elisabet a Maria aqa anjam di qunaqa angro a Elisabet aqa meneq di anŋilej. Onaqa Mondor Bole a Elisabet aqaq aisiq siŋgila yonaqa a tulaŋ maosiqa Maria minjej, “Qotei a kumbra tulaŋ boledamu ni emqo. Kumbra deqaji Qotei a nami uŋgasari qudei naŋgi enjrosai oqnej. Angro ino meneq di unu qaji a dego Qotei na kumbra tulaŋ boledamu yqo. <sup>43</sup> O Maria, ni ijo Tamo Koba aqa ai. E uŋa kiyero deqa ni ijo talq bonum? <sup>44</sup> Ni que. Ni e metbonum e ino anjam quonumqa angro ijo meneq di unu qaji a areboleboleiyqoqa anŋilqo. <sup>45</sup> Tamo Koba a na ni kumbra boledamu emqas anjam di mermonaqa ni qusim marem, ‘Bole, Qotei aqa anjam di aqa damu brantqas.’ Ni degsi marem deqa ni tulaŋ areboleboleimim sqam.” Elisabet na degsiqa Maria minjej.

### *Maria a Qotei aqa ñam soqtej*

<sup>46</sup> Onaqa Maria a kamba medabu waqtosiqa marej, “Ijo are na e Tamo Koba aqa ñam soqtosim a biŋiyeqnum.

47 E Qotei qa tulaŋ areboleboleibeqnu. Agi a na iga padalo sawaq na elenjej.

48 E aqa kaŋgal uŋa. E ñam saiqoji. Di uŋgum. Qotei na e uratbosai. A na e nubsiqua areibqo.

Deqa bati endeqa ti bunuq qa ti tamo uŋgasari kalil naŋgi e qa endegsib maroqnqab, ‘Qotei na Maria kumbra tulaŋ boledamu yej.’

49 Qotei siŋgila koba ti unu qaji a na e aqaryai-beqnu.

Qotei aqa ñam getento koba. Une bei aqaq di sosai.

50 Qotei a tamo uŋgasari kalil aqa sorgomq di unub qaji naŋgi qa tulaŋ duleqnu. Bati endeqa ti bunuq qa ti Qotei a naŋgi qa duloqnsim sqas.

51 Qotei a wau siŋgila koba yeqnu.

Tamo uŋgasari naŋgo segi ñam soqtqa are qaleq-nub qaji naŋgi Qotei na olo winjreqnaq jaraiyeq-nub.

52 A na mandor kokba naŋgi kobotnjroqnsiqua tamo uŋgasari naŋgo segi ñam aguq ateq-nub qaji naŋgi olo ñam soqtetnjreqnu.

53 Tamo uŋgasari mam unub qaji naŋgi Qotei na iŋgi anainjreqnaq naŋgi kere na unub.

Ariya tamo uŋgasari iŋgi koba ti unub qaji naŋgi a na uratnjreqnaqa naŋgi iŋgi saiinjreqnu.

54-55 A na aqa wau tamo Israel naŋgi aqaryainjreqnu.

A nami marej, ‘E Israel naŋgi qa gaigai duloqnqai.’ A aqa anjam deqa are qaloqnsiqua agi bini Israel naŋgi aqaryainjreqnu.

Qotei aqa anjam di a na nami gago moma utru naŋgi minjrej.

Agi a na anjam di Abraham aqa moma kalil nanġi ti minjrej.”

Maria a medabu waqtosiqa anjam degsi marej.

<sup>56</sup> Bai qalub Maria a Elisabet aqa talq di soqnej. Di koboonaqa a olo puluosiqa aqa qureq gilej.

*Elisabet a aqaratonaq Jon a ħambabej*

<sup>57</sup> Onaqa Elisabet aqa bati kereonaqa a aqaratej. Aqaratonaca aqa aħgro mel ħambabej.

<sup>58</sup> Ħambabonaqa aqa qure qujai nanġi ti aqa leħ nanġi ti kalil endegsi poinjrej, “Tamo Koba a Elisabet qa tulaħ dulosiqa aqa miligi gereiyqoqa aħgro mel oqo.” Nanġi degsi poinjrej deqa nanġi Elisabet koba na areboleboleinjrej.

<sup>59-60</sup> Bati 8 koboonaqa nanġi aħgro di muluħ waiyqa marsib koroeb. Koroosib aqa ñam Sekaraia waiyqa laqnabqa aqa ai na saidħrsiqa minjrej, “Iga aqa ñam Jon waiyqom.” <sup>61</sup> Onaqa nanġi na minjeb, “Ñam di ino leħ nanġoq di so-sai.” <sup>62</sup> Degsi minjsib baħ na Sekaraia nenemyeb, “Ni ino aħgro ñam yai waiyqam?” <sup>63</sup> Onaqa a baħ na minjrej, “Pepa bei osbabqa e aqa ñam nenġrenyit niħgi unqab.” Pepa osi bonabqa endegsi nenġrenyej, “Aqa ñam Jon waiyqom.” Degsi nenġrenyonaqa nanġi kalil tulaħ prugeb. <sup>64</sup> Onaqa bati qujai deqa Sekaraia aqa meħ otyonaqa medabu waqtosiqa anjam maroqnsiqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. <sup>65</sup> Bati deqa tamo unġasari kalil qure dia soqneb qaji nanġi kumbra deqa qusib ulaeb. Ulaosib kumbra deqa mare mare laqnabqa nanġo anjam di tulaħ kobaonaqa qure kalil Judia sawaq di so qaji nanġi quekriteb. <sup>66</sup> Tamo unġasari anjam di queb qaji nanġi kalil maroqneb, “Aħgro di a

tamo kiyero sqas?” Nanġi degsi maroqneb. Di kiyaaqa? Qotei aqa siġgila aṅgro di aqaq di sonaq uneb deqa.

*Sekaraia a Qotei aqa medabu osiqa anjam marej*

<sup>67</sup> Onaqa Mondor Bole a Jon aqa abu Sekaraia aqaq aisiq siġgila yonaqa medabu waqtosiqa anjam endegsi marej, <sup>68</sup> “Iga Tamo Koba Qotei aqa ñam tulaṅ soqtoqnqom. A Israel gago Qotei. Iga aqa segi tamo uṅgasari unum deqa a na bosim iga awaigim iga padalqasai. <sup>69</sup> Aqa wau tamo Devit aqa leṅ na tamo siġgila koba bei ṅambabqas. Qotei na tamo di giltej deqa a na iga elenqas. <sup>70</sup> Qotei aqa kumbra deqa nami aqa segi medabu o qaji tamo nanġi anjam palontoqneb. <sup>71</sup> Nanġi anjam endegsib palontoqneb, ‘Qotei a gago jeu tamo nanġo baṅq dena iga elenqas. Osim tamo kalil iga qa ugeeqnub qaji nanġo baṅq na dego iga elenqas.’ Nanġi anjam degsib palontoqneb. <sup>72</sup> Qotei a gago moma utru nanġi qa dulosiqa aqaryainjrej. Aqa segi anjam nami siġgilatej qaji deqa are qalsiqa nanġi aqaryainjrej. <sup>73</sup> Aqa anjam di a siġgilatosisq gago moma utru Abraham minjej. <sup>74</sup> Deqa a na gago jeu tamo nanġo baṅq dena iga elenqamqa iga aqa wau ojoqnqom. Iga ulaqasai. <sup>75</sup> Iga bati gaigai Qotei aqa ṅamgalaq di aqa segi kumbra bole tiṅtiṅ dauryoqnqom. <sup>76</sup> O ijo aṅgro Jon, bunuqna ni Qotei Goge Koba aqa medabu o qaji tamo sqam. Tamo uṅgasari nanġi degsib ni qa maroqnqab. Tamo Koba a bqa laqnimqa ni namoosim aqa gam gereiyetosim soqnim a bqas. <sup>77-78</sup> Ni na Qotei aqa segi tamo uṅgasari nanġi anjam minjroqnimqa nanġi quoqnsib endegsi poinjroqnqas, ‘Bole, Qotei

a iga qa dulej deqa a na gago une kobotetgosim iga elenqas.' Gago Qotei a lan goge na suwan qarinyim gagoq bqas. <sup>79</sup> Tamo unqasari ambruq di sosib morenqa ulaeqnub qaji nanqi Qotei na suwant-njroqnqas. Osim a na iga gam osorgoqnimqa iga lawo kumbra dauryoqnqom." Sekaraia a anjam degsi marej.

<sup>80</sup> Onaqa Jon a kobaqujaeqnaqa Qotei aqa Mondor na sinqila yoqnej. A wadau sawaq di sosisqa a na Israel tamo unqasari nanqi Qotei aqa anjam minjrqaajqa bati qa tariñoqnej.

## 2

### *Maria a aqaratonaqa Yesus a nambabej*

<sup>1</sup> Bati deqa Rom nanjo mandor koba Sisar Ogastus a marej, "Iga sawa sawa kalilq di tamo unqasari nanjo ñam sisiyqom." <sup>2</sup> Degsi marnaqa Kwirinius a Siria sawaq di gate sonaqa nanqi na ñam sisiyeb. Nanqi nami ñam sisiyosaiqneb. <sup>3</sup> Deqa tamo unqasari kalil nanqi na nanjo ñam atelenqajqa marsibqa nanjo segi segi qure utruq gileleneb. <sup>4</sup> Josep a Nasaret qureq dena tigelosiqa Devit aqa qure utruq oqej. Nasaret qure a Galili sawaq di unu. Devit aqa qure utru aqa ñam Betlehem. Betlehem a Judia sawaq di unu. Josep a deq oqej. Di kiyaaqa? A Devit aqa len na nambabej deqa. <sup>5</sup> Maria a Josep aqa naun soqnej deqa nanqi aiyel ombla na nanjo ñam atqa marsibqa Betlehem oqeb. Bati deqa Maria a guman ti. <sup>6-7</sup> Nanqi Betlehem di sonabqa Maria aqa bati kereonaqa a angro ej. Nerenjo tal koba qaji tamo na maqej deqa

aqa angro matu mel nambabonaqa gara na dalaosiq makau nanngo ingi uyo tabirq di njeiotej.

*Lan angro nanqi na kaja taqato tamo nanqi  
Qotei aqa anjam minjreb*

<sup>8</sup> Qolo qujai deqa qure qalaq di tamo qudei nanngo kaja nin uyeqnabqa taqatnjresoqneb.

<sup>9</sup> Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei aisiqa nanngo areq di tigelonaq uneb. Aqa rian na nanqi suwantnjrnaqa nanqi unsib tulan ulaugeteb.

<sup>10</sup> Onaqa lan angro dena nanqi minjrej, “Ningi ulaaib. E ningi anjam bole merngwajqa bonum. Merngitqa ningi qusib tulan areboleboleingwas. Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi dego tulan areboleboleinjrqas. <sup>11</sup> Anjam bole agiende. Bini Tamo Koba Kristus a Devit aqa qure utruq di nambabqo. A na qujai tamo ungasari nanqi elenjamqa nanqi padalqasai. <sup>12</sup> Angro mom di gara na dalaosib makau nanngo ingi uyo tabirq di njeitonub unu. Ningi aisib unsib poingwas.”

<sup>13</sup> Degsi minjreqlaqa lan angro tulan gargekoba nanqi lan goge na bosib lan angro nami bej qaji a ombla tigelosibqa Qotei aqa nam soqtoqnsib endegsib maroqneb, <sup>14</sup> “Lan goge di Qotei a nam kobaquja oqo. Mandamq endi tamo ungasari nanqi lawo na soqnebe. Qotei a nanqi qa are tulan boleiyeqnu.”

*Kaja taqato tamo nanqi Yesus unqajqa marsib  
Betlehem qureq aiyeb*

<sup>15</sup> Lan angro nanqi olo puluosib lan qureq oqeqnabqa kaja taqato tamo nanqi qairosib mareb, “Iga tigelosim Betlehem aisim Tamo Koba a iga kumbra deqa mergwo qaji di unqom.” <sup>16</sup> Degsib

marsibqa gurgur ti aisib Maria Josep wo nanngo angro mom a makau nanngo inŋi uyo tabirq di ɲeiosib sonab unjreb. <sup>17</sup> Unjrsibqa angro deqa anjam laŋ angro na minjrej qaji di kalil ubtosib saonqneb. <sup>18</sup> Saeqnab tamo ungasari kalil anjam di queb qaji nanŋi prugugetosib are koba qaloqneb. <sup>19</sup> Ariya Maria a anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq soqnej. <sup>20</sup> Onaqa kaja taqato tamo nanŋi olo puluosib gileb. Anjam kalil laŋ angro na minjrnaq queb qaji deqa ti kumbra kalil nanŋi uneb qaji deqa ti nanŋi tulaŋ areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib giloqneb.

### *Nanŋi angro aqa ñam Yesus waiyeb*

<sup>21</sup> Ariya Yesus a ɲambabosiq sonaqa bati 8 kereonaqa a muluŋ waiyeb. Osib aqa ñam Yesus waiyeb. Ñam di nami laŋ angro na Maria gu-manjosaisonaq minnej qaji.

### *Simeon Ana wo nanŋi atra talq di Yesus uneb*

<sup>22</sup> Juda nanngo dal anjam bei agiende. Uŋa angtimqa bati 40 koboamqa nanŋi uŋa aqa jejamu yansetqab. Dal anjam di Moses a nami marej. Deqa Maria aqa jejamu yansetqa bati kereonaqa aqa gumbuluŋ wo Jerusalem gilsibqa atra tal miligiq di Maria aqa jejamu yansetosib Yesus osib Tamo Koba aqa baŋq di ateb. <sup>23</sup> Agi Moses a nami Tamo Koba aqa dal anjam endegsi nenŋrenyej, “Angro matu mel ɲambabamqa niŋgi Tamo Koba Qotei aqa baŋq di atiy. Atibqa a Qotei aqa segi tamo sqas.” <sup>24</sup> Nanŋi aiyel Tamo Koba Qotei aqa dal anjam di dauryosib wagme bei osib

Qotei atraiyeb. Agi dal anjam endegsi unu, “Binoŋ aiyel kiyo qebari bunuj aiyel kiyo osib Qotei atraiyiy.”

<sup>25</sup> Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Simeon. Aqa kumbra tulaŋ boledamu. A Qotei aqa sorgomq di geregere soqnej. Mondor Bole na a siŋilatonaq soqnej. A endegsi are qaloqnej, “Bati brantimqa Qotei na Israel tamo uŋgasari naŋgo are boletetnjqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa bati di brantqajqa tariŋoqnsiq soqnej. <sup>26</sup> Mondor Bole na nami Simeon minjej, “Ni mati moiqasai. Ni moyosaisoqnimqa Tamo Koba a na aqa Kristus qarinyim bamqa ni unsim moiqam.” <sup>27</sup> Onaqa bati bei Qotei aqa Mondor na Simeon aqa are tigeltetonaqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa Maria Josep wo naŋgi dal anjam dauryosib naŋgo angro Yesus osib Qotei aqa baŋq di atqa marsibqa atra tal miligiq gileb. <sup>28</sup> Onaqa Simeon a Yesus unsiqa a osiq soqonyej. Soqonyosiqa Qotei aqa ñam soqtosiq endegsi pailyej,

<sup>29</sup> “O Tamo Koba, e ino wau tamo. Ino anjam ni nami e merbem qaji di ni uratosai. Deqa e lawo na moiqai.

<sup>30</sup> Ni na ino segi tamo uŋgasari naŋgi elenam naŋgi padalaib deqa ino Kristus qarinyem agi e unonum.

<sup>31</sup> Tamo uŋgasari kalil naŋgo ŋamdamuq di ni kumbra di yqajqa gam gereiyem.

<sup>32</sup> Kristus aqa rian na sawa bei bei qaji naŋgi suwantnjroqnqas.

Osim ino segi tamo uŋgasari Israel naŋgi dego suwantnjrimqa naŋgo ñam kobaqas.”

<sup>33</sup> Simeon a Yesus qa anjam degsi marnaqa Yesus aqa ai abu nanği qusib tulaŋ prugeb. <sup>34</sup> Onaqa Simeon a nanği aiyel qa Qotei pailyosiqa Yesus aqa ai Maria minjej, “Ni que. Qotei na anğro endi giltej deqa Israel gargekoba nanği uloŋosib padalqab. Gargekoba dego olo tigelosib ŋambile bole oqab. Anğro endi a toqor bul soqn-imqa gargekoba nanği na a jeutoqnqab. <sup>35</sup> Deqa gargekoba nanço areqalo uliejunu qaji di olo boleq dqas. Yimqa serie na ino are qametmo bul are jaqatiŋ oqnqam.”

<sup>36</sup> Bati deqa Qotei aqa medabu o qaji uŋa bei soqnej aqa ñam Ana. A Fanuel aqa anğro. A Aser aqa moma. A tulaŋ qeliej. A nami tamo osiqa gumbuluŋ wo wausau 7 soqneb. <sup>37</sup> Aqa gumbuluŋ moinaqa a segi qobul soqnej. Aqa wausau kalil 84. A qobul sosiqa a bati gaigai qolo ti qanam ti atra tal miligiq giloqnsiqa inği ti ya ti uratoqnsiqa Qotei pailyoqnej. A atra tal uratosaiognej. <sup>38</sup> Simeon a anjam marsiq koboonaqa Ana a bosiq a anğro kiñala di unsiqa Qotei aqa ñam soqtej. Osiqa Jerusalem tamo uŋgasari kalil Qotei na awainjrqa marsib tariŋoqneb qaji nanği Yesus qa sainjroqnej.

*Maria Josep wo nanği olo Nasaret qureq gileb*

<sup>39</sup> Maria Josep wo nanği Jerusalem dia Tamo Koba aqa dal anjam kalil dauryekritosib nanği olo puluosib Galili sawaq gilsib nanço segi qure utru Nasaret di soqneb. <sup>40</sup> Di sosibqa nanço anğro kiñala Yesus a boleognsiqa siŋilaoqnsiq powo qelikoba oqnej. Qotei a Yesus qa are tulaŋ boleiyognej.

*Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a Jerusalem aiyej*

<sup>41</sup> Yesus aqa ai abu nan̄gi wausau gaigai Juda nan̄go yori bati koba ñam Pasova di unqajqa maroqnsib Jerusalem aiyoqneb. <sup>42</sup> Deqa Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a na aqa ai abu nan̄gi daurnjrsiqa yori bati di unqajqa koba na Jerusalem aiyebe. <sup>43</sup> Aisib yori bati di unsib koboonaqa tamo ungasari kalil nan̄gi puluosib nan̄go segi segi qureq olo gileq nabqa angro wala Yesus a segi Jerusalem di soqnej. Aqa ai abu nan̄gi deqa qaliesai. <sup>44</sup> Nan̄gi are qaleb, “Yesus a tamo qudei nan̄gi daurnjrsiqa nami gilqo kiyo?” Degsib are qalsibqa qanam qujai nan̄gi walwelosib gileb. Gilsib gamq di Yesus unosai deqa nan̄gi na nan̄go segi kadoi nan̄gi ti nan̄go segi leñ nan̄gi ti Yesus qa nene nenemnjroqneb. <sup>45</sup> Onaqa ugeinjrnaqa nan̄gi aiyele olo puluosib Jerusalem aisib dia Yesus qa ñamoqneb. <sup>46</sup> Bati qalub nan̄gi Yesus qa ñamoqneb. Ñamosib gilsib atra tal miligiq di ñam atsib Yesus a di awesonaq uneb. A dal anjam qalie tamo nan̄go ambleq di awesosiqa nan̄go anjam quoqnsiqa anjam qudei nan̄gi nenemnjroqnej. <sup>47</sup> Aqa powo tulan̄ kobaquja deqa a dal anjam qalie tamo nan̄gi kamba anjam bole bole minjreqnaqa tamo kalil aqa anjam di quoqneb qaji nan̄gi prugoqneb. <sup>48</sup> Onaqa aqa ai abu nan̄gi a unsib prugugetosib aqa ai na minjej, “O ijo angro, ni kiyaaqa aqo ino abu wo kumbra deggonum? Ni que. Aqo aiyele are tulan̄ gulbeigwoqa ni qa ñamoqnam.” <sup>49</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Nin̄gi kiyaaqa e qa ñamoq nab? E ijo Abu aqa talq endi sqai. Nin̄gi di qaliesai kiyo?” <sup>50</sup> Onaqa aqa ai abu nan̄gi aqa anjam di qusib poinjrosai.

<sup>51</sup> Onaqa Yesus a tigelosiqa aqa ai abu nan̄gi

daurnjrnsiqa Nasaret qureq gileb. Gilsib dia a nanngo aiyel anjam geregere dauryoqnsiqa nanngo sorgomq di soqnej. Aqa kumbra kalil di aqa ai na unoqnsiqa tulan areboleboleiyeqnaqa aqa areqaloq di atnaq soqnej. <sup>52</sup> Yesus a Nasaret qureq di sosiqa a tamo kobaqujaoqnsiqa aqa powo dego qelikobaoqnej. Qotei a Yesus qa are boleiyonej. Tamo ungasari nanngi dego Yesus qa are boleinjroqnej.

### 3

#### *Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di Qotei aqa anjam palontoqnej*

<sup>1-2</sup> Bunuqna Sekaraia aqa njiri Jon a wadau sawaq di sonaqa Qotei na aqa anjam minjnaq quej. Bati deqa Sisar Taiberius a wausau 15 Rom nanngo mandor koba soqnej. Pontius Pailat a Judia sawa nanngo gate soqnej. Herot a Galili sawa taqatoqnej. Herot aqa was Filip a Ituria sawa ti Trakonitis sawa ti taqatoqnej. Lisania a Abilene sawa taqatoqnej. Anas Kaiafas wo nanngi aiyel atra tamo gate soqneb. <sup>3</sup> Jon a sawa kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji deq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq tamo ungasari nanngi endegsi minjroqnej, “Ninggi are buliybqa e na ningi yansngwai. Amqa Qotei a nunngo une kalil kobotetngwas.” <sup>4</sup> Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami nengrenyej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa anjam endegsi nengrenyej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan lelenjoqnsim tamo ungasari

nanği endegsim minjroqnaqas, ‘Tamo Koba a bqa-jqa gam gereiyeti. Gam tingiteti. <sup>5</sup> Botau kalil mororyi. Mana kokba ti mana kiñilala ti kalil giñgeñjrsib taqal atiy. Gam kanenjo kalil tingiti. Gam niñaqejunub qaji kalil di dego gereiyi. <sup>6</sup> Yimqa tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği Qotei na padalo sawaq dena elenam unqab.’”

<sup>7</sup> Tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Jon na yansnrqa marsibqa aqa areq beqnabqa singila na endegsi minjroqnej, “Niñgi kumbra uge yo qaji tamo. Niñgi amal uge bul. Niñgi yai na merñgwoqa mondoñ Qotei aqa minjiñ nungoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub? <sup>8</sup> Niñgi are buliyi. Osib nungo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, ‘Bole, niñgi are bulyonub.’ Osiy niñgi yansñgwai. Niñgi endegsib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa ñangalaq di tamo bole.’ Niñgi degsib are qalaib. Niñgi quiy. Qotei na marimqa meniñ kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. <sup>9</sup> Qotei na tapor qalat ojsiqa ñam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa ñam kalil gei bole atosaiqñub qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim ñamyuwoq di breinjrqa.”

<sup>10</sup> Jon a tamo unğasari nanği anjam degsi minjrnaqa nanği na kamba nenemyeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa iga kumbra kiyeryqom?”

<sup>11</sup> Onaqa Jon na minjrej, “Ni gara aiyel soqñimqa bei osim tamo gara saiqoji di ye. Ni inği uyo soqñimqa qudei osim tamo inği saiqoji di anaiye.”

<sup>12</sup> Onaqa takis o qaji tamo qudei nanği Jon na

yansnrqa marsibqa aqa areq bosib nenemyeb, “O Qalie Tamo, ni mare. Iga takis o qaji tamo. Deqa iga kumbra kiyeryqom?” <sup>13</sup> Onaqa Jon na minjrej, “Nunngo gate kokba nanqi takis silali gembub ninqi oqajqa merngonub kere dego oqniy. Silali bei laña goge ataib.” <sup>14</sup> Onaqa qaja tamo qudei nanqi Jon aqa areq gilsib nenemyeb, “Ni mare. Iga kumbra kiyeryqom?” Onaqa Jon na minjrej, “Ninqi tamo nanqi ugeugeinjraib. Osib nanngo silali bajinoqnaib. Ninqi tamo qudei gisañ na nanngo jejamuq di une qametnjraib. Ninqi endegsib are qaloqniy, ‘Gago awai iga eqnum di iga qa kere.’ ”

<sup>15</sup> Bati di tamo ungasari nanqi Kristus bqajqa tariñoqnsib soqneb. Deqa nanqi Jon aqa anjam quoqnsib are qaloqneb, “Jon a Kristus kiyo?” <sup>16</sup> Onaqa Jon a nanngo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. E ya na laña yansngeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ti nñamyuwo na ti ninqi yansngwas. <sup>17</sup> A bem sum ñoqoryosim damu elenjosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim nñamyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab.”

<sup>18</sup> Jon na tamo ungasari nanngo are qametnjrqa osiq deqa anjam gargekoba nanqi minjroqnej. A Qotei aqa anjam bole nanqi minjroqnej.

### *Herot na Jon ojsiqa tonto talq di waiyej*

<sup>19</sup> Bati bei Jon na mandor Herot aqa une qa niriñtej. Aqa une agi a na aqa segi was aqa nñauñ Herodias yayiosiq ej. Une deqa ti kumbra uge uge

kalil Herot a yoqnej qaji deqa ti Jon na niringtej. <sup>20</sup> Deqa Herot a olo kumbra uge bei dego yej. Aqa kumbra uge bei agiende. A Jon ojsiqa tonto talq di waiyej.

<sup>21</sup> Ariya tamo ungasari kalil nanği yanso eqn-abqa Yesus a dego yanso ej. Yanso osiqa bati deqa a tarosiq lan goge koqyosiq Qotei pailyeqnaqa lan waqej. <sup>22</sup> Lan waqonaqa Mondor Bole a binonj bulosiq aisiqa Yesus aqa jejamuq di awoej. Awoon-aqa lan goge na Qotei aqa anjam bei endegsi bran-tej, “Ni ijo segi angro qujai. E ni tulan qalaqalaimen-qnum. E ni qa tulan areboleboleibeqnu.”

### *Yesus aqa moma nanngo ñam kalil*

<sup>23</sup> Yesus aqa wausau 30 kereonaqa aqa wau utru atej. Nanği Yesus qa endegsib maroqneb, “A Josep aqa niri.” Yesus aqa moma nanngo ñam kalil agi marqai. Josep a Heli aqa niri. <sup>24</sup> Heli a Matat aqa niri. Matat a Livai aqa niri. Livai a Melki aqa niri. Melki a Janai aqa niri. Janai a Josep aqa niri. <sup>25</sup> Josep a Matatias aqa niri. Matatias a Amos aqa niri. Amos a Nahum aqa niri. Nahum a Esli aqa niri. Esli a Nagai aqa niri. <sup>26</sup> Nagai a Mat aqa niri. Mat a Matatias aqa niri. Matatias a Semen aqa niri. Semen a Josek aqa niri. Josek a Joda aqa niri. <sup>27</sup> Joda a Joanan aqa niri. Joanan a Resa aqa niri. Resa a Serubabel aqa niri. Serubabel a Sealtiel aqa niri. Sealtiel a Neri aqa niri. <sup>28</sup> Neri a Melki aqa niri. Melki a Adi aqa niri. Adi a Kosam aqa niri. Kosam a Elmadam aqa niri. Elmadam a Er aqa niri. <sup>29</sup> Er a Josua aqa niri. Josua a Elieser aqa niri. Elieser a Jorim aqa niri. Jorim a Matat aqa niri. Matat a Livai aqa niri. <sup>30</sup> Livai a Simeon aqa niri. Simeon a Juda

aqa njiri. Juda a Josep aqa njiri. Josep a Jonam aqa njiri. Jonam a Eliakim aqa njiri. <sup>31</sup> Eliakim a Melea aqa njiri. Melea a Mena aqa njiri. Mena a Matata aqa njiri. Matata a Natan aqa njiri. Natan a Devit aqa njiri. <sup>32</sup> Devit a Jesi aqa njiri. Jesi a Obet aqa njiri. Obet a Boas aqa njiri. Boas a Salmon aqa njiri. Salmon a Nason aqa njiri. <sup>33</sup> Nason a Aminadap aqa njiri. Aminadap a Atmin aqa njiri. Atmin a Arni aqa njiri. Arni a Hesron aqa njiri. Hesron a Peres aqa njiri. Peres a Juda aqa njiri. <sup>34</sup> Juda a Jekop aqa njiri. Jekop a Aisak aqa njiri. Aisak a Abraham aqa njiri. Abraham a Tera aqa njiri. Tera a Nahor aqa njiri. <sup>35</sup> Nahor a Seruk aqa njiri. Seruk a Reu aqa njiri. Reu a Pelek aqa njiri. Pelek a Eber aqa njiri. Eber a Sela aqa njiri. <sup>36</sup> Sela a Kainan aqa njiri. Kainan a Arpaksat aqa njiri. Arpaksat a Siem aqa njiri. Siem a Noa aqa njiri. Noa a Lamek aqa njiri. <sup>37</sup> Lamek a Metusela aqa njiri. Metusela a Enok aqa njiri. Enok a Jaret aqa njiri. Jaret a Mahalalel aqa njiri. Mahalalel a Kenan aqa njiri. <sup>38</sup> Kenan a Enos aqa njiri. Enos a Set aqa njiri. Set a Adam aqa njiri. Adam a Qotei aqa njiri.

## 4

### *Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej*

<sup>1-2</sup> Mondor Bole a Yesus aqa jejamuq di awoon-aqa a Jordan yaq dena olo pulueqnaqa Mondor na a wadau sawaq osi gilej. Osi gilsiq uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiqqa Yesus a une bei atqa marsiqqa walawalaiyoqnej.

Bati deqa Yesus a inqi uratoqnsiqqa qurien ti soqnej. Bati 40 koboonaqa a mamyej. <sup>3</sup> Onaqa Satan

na minnej, “Ni Qotei aqa Niriamqa meniñ kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.” <sup>4</sup> Degsi minjnaqa Yesus na kamba minnej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo nanği inği uyo na segi nambile sqasai.’ ”

<sup>5</sup> Onaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsıq dia Yesus tigeltosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nanği na taqatejunub qaji di Yesus osoryej. <sup>6</sup> Osoryosiqa minnej, “Sawa sawa kalil di nanço sıngıla ti ñoro ti ni emqai. Sawa sawa kalil di ijo. Qotei na nami ebej. Deqa e na tamo bei yqa are soqnim yqai. <sup>7</sup> Deqa ni ijo ulatamuq endi sınga pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di ni emqai.” <sup>8</sup> Onaqa Yesus na minnej, “Nami Qotei aqa anjam bei endegsib nengrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’ ”

<sup>9</sup> Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsıq goge dia Yesus atsiqa minnej, “Ni Qotei aqa Niriamqa endena prugosim mandamq aiye. <sup>10</sup> Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Qotei na aqa lanğ anğro nanği minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ <sup>11</sup> Anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Lanğ anğro nanği bosib banğ na ni soqtmibqa ino sınga meniñ na qalqasai.’ ”

<sup>12</sup> Onaqa Yesus na kamba Satan minnej, “Qotei aqa anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa sıngıla lanğa tenemtqa osim a gisanym.’ ”

<sup>13</sup> Satan a kumbra kalil dena Yesus uneq waiyqa yonaq ugeiyonaqa a uratosiq ulanej. Bunuqna

a na olo Yesus walawalaiyqa marsiqa tariñosiq soqnej.

*Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej*

<sup>14</sup> Qotei aqa Mondor aqa singila Yesus aqaq di soqnej deqa a olo puluosiqqa Galili sawaq aiyej. Aisiq di sonaqa qure kalilq di tamo unğasari nañgi a qa saoqnsib laqneb. <sup>15</sup> A bati gaigai Juda nañgo Qotei tal miligiq giloqnsiqa tamo unğasari nañgi Qotei aqa anjam minjreqnaqa nañgi quoqnsib aqa ñam soqtoqneb.

*Nasaret qureq di nañgi Yesus qa minjin oqetnjrej*

<sup>16</sup> Onaqa Yesus a dena walwelosiq Nasaret qureq aiyej. Di aqa qure utru. A dia boleej. Aisiq di sosisqa yori bationaqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Juda nañgo Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam sisiyqa osiq tigelej. <sup>17</sup> Onaqa buk Baibel yonabqa a na waqtosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nenğrenyej qaji mutu bei itosiq endegsi sisiyej, <sup>18</sup> “Tamo Koba aqa Mondor ijoq di unu deqa a na e giltbosiqa merbej, ‘Ni na tamo unğasari sougetejunub qaji nañgi ijo anjam bole minjroqne.’ Osiqa a na e qarınbosiqa merbej, ‘Ni na tamo unğasari ñam qandimo unub qaji nañgi boletnjroqne. Osim tamo unğasari nañgo segi une na ojejunu qaji nañgi gereinjroqne. Osim tamo unğasari jeu tamo nañgi na ugeugeinjreqnub qaji nañgi aqaryainjroqne. <sup>19</sup> Osim anjam endegsi palontoqne, “Tamo Koba a na tamo unğasari nañgi boletnjrqajqa bati brantqo.” ’ ”

<sup>20</sup> Yesus a anjam degsi sisiyosiqa koboonaqa buk Baibel kabutosiqqa Qotei tal taqato tamo yosiq a olo

awoej. Onaqa tamo ungasari kalil Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanqi Yesus koqyesoqneb.

<sup>21</sup> Onaqa Yesus na nanqi minjrej, “Qotei aqa anjam e endego sisiyonum ninqi quonub qaji di aqa damu agi bini brantqo.” <sup>22</sup> Degsi minjrnaqa nanqi kalil aqa anjam di qusib mareb, “Yesus aqa anjam di bolequja.” Osib olo areqalo kobaiyoqn-sib maroqneb, “Yesus a Josep aqa njiri. Deqa a powo qabe na osiqa anjam bole endeqaji palontosiq mergeqnu?”

<sup>23</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Ninqi yawo anjam endegsib merbqab kiyo, ‘O yu qangra tamo, ni ino segi jejamu gereiye.’ Osib ninqi endegsib merbqab, ‘Kaperneam qureq di ni manwa babteqnam iga deqa queqnum. Manwa kere dego ni ino segi qure utruq endi babtım iga unqom.’” <sup>24</sup> Osiqa Yesus a olo endegsi minjrej, “E bole merngwai. Qotei aqa medabu o tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnqas di nanqi aqa anjam quetqa asginjrqas. Deqa a ñam saiqoji sqas. <sup>25</sup> E bole merngwai. Elaija aqa bati qa lan getenjesonaqa wausau qalub bai 6 gilsiq awa bosaiqnej. Deqa sawa sawa kalilq di nanqi mam koba eb. Bati deqa Israel sawaq di unqa qobul gargekoba soqneb. <sup>26</sup> Sonabqa Qotei na Elaija nanqoq qarinyosai. A na Elaija qarinyonaqa Saidon sawaq gilsiq Sarefat qureq di unqa qobul bei aqaq di segi brantosiq aqaryaiyej. <sup>27</sup> Qotei aqa medabu o tamo Elisa dego aqa bati qa tamo gargekoba nanqo jejamu yu na ugeelenej qaji nanqi Israel sawaq di soqneb. Ariya Elisa a nanqi boletnjrosai. A Siria sawaq gilsiq dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam

Naman a segi boletej.”

<sup>28-29</sup> Yesus na tamo ungasari Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanqi anjam degsi minjrnaqa nanqi kalil qusibqa minjin ani oqetnrnaqa tigelosib Yesus ojsib tututosib qure qalaq osi gileb. Nango qure mana goge di soqnej deqa nanqi Yesus mana goge dena waiyqa mareb. <sup>30</sup> Onaqa a nanqo ambleq na loumosiq ulanej.

*Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej*

<sup>31</sup> Onaqa Yesus a Kaperneam qureq gilej. Qure di Galili sawaq di unu. Gilsiq di sosisqa yori batieq-naqa tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej. <sup>32</sup> Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. A segi anjam di aqa Abu. Deqa tamo ungasari kalil nanqi aqa anjam di quoqnsib tulan prugugetoqneb.

<sup>33</sup> Yori bati bei tamo mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di soqnej. Deqa a tulan lelenosiq Yesus minjej, <sup>34</sup> “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa segi Niri bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji.”

<sup>35</sup> Mondor uge dena Yesus degsi minjnaqa a singila na nirinatosiq minjej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulanj.” Onaqa mondor uge dena tamo di uratqa osiq tamo ungasari nanqo ambleq di a waiyonaq mandamq di neiesonaqa uratosiq ulanej. Tamo di aqa jejamu yala ugetosai. A bole soqnej. <sup>36</sup> Onaqa tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa nanqi tulan prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. Agi

a na mondor uge nan̄gi anjam minjreqnaqa nan̄gi aqa anjam dauryoqnsib jaraiyeqñub.” <sup>37</sup> Tamo un̄gasari nan̄gi degsib maroqnsib olo walwelosib sawa sawa kalilq di Yesus aqa man̄wa deqa saooqnsib laqneb.

*Yesus na Pita aqa mimibe boletej*

<sup>38</sup> Onaqa Yesus a tigelosiqqa Qotei tal uratosiq Saimon aqa ñam bei Pita aqa tal gogetej. Tal gogetosiqqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kan̄kan̄yonaq unej. Deqa Yesus aqa an̄gro nan̄gi na minjeb, “Ni a boletime.” <sup>39</sup> Onaqa Yesus a gilsiq un̄a maiyej qaji aqa areq di tigelosiqqa anjam segi minjnaqa aqa jejamu kan̄kan̄ di koboej. Onaqa un̄a a tigelosiqqa nan̄gi in̄gi goiyetnjrej.

*Yesus a tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi boletnjroqnej*

<sup>40</sup> Sen̄ aiqa laqnaqa tamo un̄gasari ma utru segi segi so qaji nan̄go was nan̄gi na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb. Beqñabqa Yesus na aqa ban̄ nan̄go gateq di ateqnaqa nan̄go ma koboeqnaqa nan̄gi jaraiyoqneb. <sup>41</sup> Mondor uge gargekoba dego Yesus na winjreqnaqa nan̄gi olo tamo un̄gasari nan̄gi uratnjroqnsib jaraiyoqneb. Jaraiyoqnsib tulan̄ lelen̄oqnsib Yesus minjoqneb, “Ni Qotei aqa Niri.” Yeñabqa Yesus a sin̄gila na saidnjroqnej, “Nin̄gi ijo ñam ubtosib maraib.” Degsi saidnjroqnej. Di kiyaaqa? Nan̄gi qalie, Yesus a Kristus.

*Yesus a qure qureq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej*

<sup>42</sup> Onaqa nobqolo amburu Yesus na tamo un̄gasari nan̄gi aleln̄rsiqqa qure di uratosiq wadau sawaq

gilej. Gilsiq di sonaqa nanği a qa namosib gilsib itosib minjeb, “Ni iga uratgaim.” <sup>43</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “E qure bei beiq dego giloqnsiyqa Qotei aqa anjam bole endegsi minjroqnqai, ‘Ninği are bulyibqa Qotei a nunço Mandor Koba sosim ninği taqatngwas.’ Degsi minjroqnqai. Qotei a deqa e qarınbonaq mandamq aiyem.” <sup>44</sup> Yesus na tamo unğasari nanği degsi minjrsiqa nanği uratnjrsiq gilsiq Judia sawaq di walweloqnsiqa Juda nanço Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnej.

## 5

*Yesus na Pita minjnaqa a kakanj waiyosiq qe aniej*

<sup>1</sup> Bati bei Yesus a Genesaret ya agu kobaqujaq gilsiqqa alile dia tigelesonaqa tamo unğasari tulanj gargekoba nanği Qotei aqa anjam quqwaqqa are qalsibqa Yesus aqa areq bosib koroeb. <sup>2</sup> Koroesonabqa Yesus a nam atsiqa qobunj aiyel alile di tiryosib sonab unjrej. Qe o qaji tamo nanği qobunj dena mandamq aisib nanço kakanj yansoqneb. <sup>3</sup> Qobunj bei Saimon aqa qobunj. Yesus a Saimon aqa qobunj gogetosiq di awoosiqqa Saimon minjej, “Qobunj tututim kiñala sasalem.” Onaqa Saimon na qobunj tututonaq sasalonaqa Yesus a qobunj miligiq di awoosiqqa tamo unğasari kalil nanği alile di sonabqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

<sup>4</sup> Anjam minjrsiq koboonaqa a na Saimon minjej, “Ninği qobunj oyoosib ya robuq oqsib

nunگو kakan waiyqab qe oqab.” <sup>5</sup> Onaqa Saimon na kamba minjej, “O Tamo Koba, iga qolo waukobaonum gilsiq nebeqo. Iga qe bei yala osai. Di unqum. Ni maronum deqa e kakan olo waiyqai.” <sup>6-7</sup> Onaqa qe o qaji tamo nanqi ya robuq oqsib kakan olo waiyosib qe tulan ani eb. Qe ani onabqa nanگو kakan qe na maqej deqa branqa laqnaqa titqa keresaiinjrej. Deqa nanqi na nanگو was qudei qobun beiq di soqneb qaji nanqi metnjrnab bosib koba na kakan titosib qe osib qobun aiyel miligiq di jugonab maqosib tugwa laqneb. <sup>8</sup> Onaqa Saimon aqa ñam bei Pita a Yesus aqa manwa di unsiqa aqa singaq di singa pulutosiq minjej, “O Tamo Koba, e une tamo. Deqa ni e uratbosim gile.” <sup>9</sup> Saimon na Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Aqa was nanqi ti qe tulan koba elenqosib prugugeteb deqa. <sup>10</sup> Sebedi aqa njiri aiyel Jems Jon wo nanqi Saimon ombla wau qujai. Nanqi dego Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugeb. Onaqa Yesus na Saimon minjej, “Ni ulaaim. Ni qe o tamo unum deqa ni qe eqnum. Bunuqna ni degsim olo tamo oqnqam.” <sup>11</sup> Onaqa nanqi nanگو qobun alile dia atsib nanگو ai abu nanqi uratnjrsib nanگو ñoro ti ingi ingi kalil ti uratosib Yesus dauryeb.

*Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej*

<sup>12</sup> Nanqi Yesus dauryosib bati bei nanqi koba na qure beiq gileb. Dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus unsiqa aqa areq bosiqqa singa pulutosiqqa mandamq di ñam quosiqqa Yesus pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnim e boletbe. E qalie, ni e boletbqa kere.”

<sup>13</sup> Degsi minjnaqa Yesus a baŋ waiyosiq tamo di aqa jejamu ojej. Ojsiqa minnej, “E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu uge kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. <sup>14</sup> Onaqa Yesus na minnej, “Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. Ni tamo qudei naŋgi ijo ñam ubtosim minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inŋi inŋi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo uŋgasari naŋgi ni numsid marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’ ” <sup>15</sup> Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa mare mare laqnaqa aqa anjam tulaŋ kobaosiq a sawa sawa kalil keretej. Deqa tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi Yesus aqa anjam quqwjajqa ti a na naŋgo ma boletetnjrqajqa ti are qalsibqa boqn-sib aqa areq di korooqneb. <sup>16</sup> Ariya bati gargekoba Yesus a tamo uŋgasari naŋgi alelnjroqnsiq wadau sawaq giloqnsiq a dia a segi sosiq Qotei pailyoqnej.

*Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej*

<sup>17-18</sup> Bati bei tamo uŋgasari naŋgi olo koroos-onabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Minjreqnaqa bati di Farisi naŋgi ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti bosib Yesus aqa areq di awesoqneb. Naŋgi Galili sawa ti Judia sawa ti naŋgo qure qureq dena beleneb. Naŋgi Jerusalem dena dego beleneb. Tamo Koba Qotei aqa siŋgila Yesus aqaq di soqnej deqa a na tamo uŋgasari naŋgo ma boletetnjrqajqa wauoqnej. Onaqa tamo qudei naŋgi tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di ŋeiosib Yesus aqa areq di atqa marsibqa qoboiyosib beb. <sup>19</sup> Bosib ŋam ateb di

tamo tulan gargekoba siranmeq di jujuneh. Deqa nanği Yesus aqa areq gilqa keresaiinjrnaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. <sup>20</sup> Onaqa Yesus a nanço areqalo unej di nanço areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Deqa a na tamo di minjej, “O ijo was, ino une kalil e na kobotetmonum.” <sup>21</sup> Onaqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti tal dia awesoqneb qaji nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanço areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanço une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.” <sup>22</sup> Nanği degsib are qaleqnabqa Yesus a nanço areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ninği kiyaca degsib are qaleqnub?” <sup>23</sup> Anjam kiye e na tamo jejamu laiyo qaji di minjit ninği qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo? <sup>24</sup> E segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanço une kobotetnjqra kere. Ninği degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanği degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.” <sup>25</sup> Degsi minjnaqa a tamo unğasari kalil nanço namdamuq di tigelosiqqa aqa sapera neiesoqnej qaji di qoboiyosiqa Qotei aqa nam soqtosiqa walwelosiqa aqa talq gilej. <sup>26</sup> Onaqa tamo unğasari kalil nanği Qotei aqa manwa di unsibqa nanği tulan pruguetosib Qotei aqa nam soqtosib a binjyeb. Osib nanği ulaosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra bei. Tamo qudei na

manwa deqaji yeqnab iga nami unosaiioqnem.”

*Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”*

<sup>27</sup> Yesus a dena walweloſiqa takis o qaji tamo bei aqa ñam Livai a takis o talq di awesoſnaq gilsiq itej. Itosiqa minjej, “Ni e daurbe.” <sup>28</sup> Onaqa a na aqa inġi inġi kalil uratosiqa tigeloſiq Yesus dauryej. <sup>29</sup> Osiqa bati bei Livai a maruro atsiqa takis o qaji tamo tulaŋ gargekoba naŋgi ti Yesus aqa segi aŋgro naŋgi ti tamo laŋa laŋaj naŋgi ti metnjrnaq bosib koba na awoosib inġi uyoqneb. <sup>30</sup> Onaqa Farisi naŋgi ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti bosib kumbra di unsibqa Yesus aqa aŋgro naŋgi ñiriŋtnjrsib minjreb, “Niŋgi kiyaaqa takis o qaji tamo ti une tamo ti naŋgi koba na awoosib inġi ti ya ti uyeqñub?” <sup>31</sup> Onaqa Yesus a naŋgo anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji naŋgi yu qanġra tamo aqaq gilosaieqñub. Tamo ma ti naŋgi segi yu qanġra tamo aqaq gileqñub. <sup>32</sup> Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji naŋgi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji naŋgi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

*Yesus a qurien qa anjam marej*

<sup>33</sup> Onaqa Farisi naŋgi na olo Yesus minjeb, “Jon aqa aŋgro naŋgi bati gaigai inġi uratoqñsib qurienjoqñsib Qotei pailyoqñsib unub. Farisi naŋgo aŋgro naŋgi dego kumbra degyeqñub. Ariya ino aŋgro naŋgi kiyaaqa qurienjoſaieqñub? Agi naŋgi bati gaigai inġi ti ya ti uyoqñsib unub.” <sup>34</sup> Onaqa Yesus a naŋgo anjam di qusiqa a kamba yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a uŋa baŋ ojqa bati qa

aqa was nan̄gi ti soq̄nibqa nan̄gi q̄urien̄qab e? Sai.  
<sup>35</sup> Bunuq̄na nan̄go was a nan̄gi urat̄njrimqa bati deqa nan̄gi q̄urien̄oq̄nsib sq̄ab.”

<sup>36</sup> Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari bran̄oq di q̄andimqa keresai. Degsi q̄andimq̄as di a na gara jugo bunuj di ugeugeiyq̄as. Amqa gara sari aqa uno bole-saiq̄as. Di kiyaaqa? Gara sari ti gara bunuj ti kerekereq̄asai. <sup>37</sup> Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq̄ di q̄amqa keresai. Ya nobu sari di nami kan̄gran̄osiq̄ sin̄gilaej. Deqa a wain bunuj q̄amimqa wain a didiq̄osim ya nobu sari paratosimqa wain bilen̄osim mandamq̄ aiq̄as. Ya nobu a dego ugeq̄as. <sup>38</sup> A ya nobu bunujq̄ di wain bunuj q̄amimqa omb̄la bole sq̄ab. <sup>39</sup> Tamo bei a wain namij uysimqa a olo wain bunuj uyq̄asai. Di kiyaaqa? A marq̄as, ‘Namij di bole.’ ”

## 6

### *Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba*

<sup>1</sup> Yori bati bei Yesus aqa an̄gro nan̄gi ti wau ambleq̄ na giloq̄nsibqa aqa an̄gro nan̄gi bem sum gei elen̄oq̄nsib ban̄ na ñoq̄oryoq̄nsib uye uye giloq̄neb. <sup>2</sup> Nan̄gi degsib gileq̄nabqa Farisi q̄udei nan̄gi bosib nan̄gi un̄jrsib minjreb, “Niñgi kiyaaqa kumbra degyeq̄nub? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.” <sup>3</sup> Onaqa Yesus na kamba Farisi nan̄gi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nan̄gi ti mam̄njrnaqa kumbra yeb q̄aji di niñgi buk miligiq̄ di sisiyosai kiyo? <sup>4</sup> Devit a atra tal miligiq̄ gilsiq̄a Qotei atraiyq̄ajqa bem uysiq̄a aqa wau tamo nan̄gi

dego anainjrnaq uyeb. Bem di getento. Di atra tamo nanjo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa n̄angalaq di une saiqoji. Ningi anjam di sisiyosai kiyo?”<sup>5</sup> Osiqa minjrej, “E Tamo An̄gro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

*Yori bati qa Yesus a tamo bañ qandamyey qaji di boletej*

<sup>6</sup> Olo yori bati bei Yesus a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Qotei tal miligiq di tamo bei bañ wo qandamyey qaji a soqnej. <sup>7</sup> Onaqa dal anjam qalie tamo nan̄gi ti Farisi nan̄gi ti Yesus koqyoqneb. Nan̄gi are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’” Deqa nan̄gi Yesus koqyoqneb. <sup>8-9</sup> Onaqa Yesus a nanjo areqalo di qalieosiqqa tamo bañ qandamyey qaji di minjej, “Ni tigelosim gago ambleq au.” Degsi minjnaqa a tigelosiq nanjo ambleq bonaqa Yesus na Farisi nan̄gi minjrej, “E ningi anjam bei nenemngwai. Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam bole sqas di kere kiyo iga a uratonam padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” <sup>10</sup> Yesus na nan̄gi kalil degsi minjrsiq koqnjrsiqqa tamo bañ qandamyey qaji di minjej, “Ni ino bañ waiy.” Degsi minjnaqa aqa bañ waiyonaq boleej. <sup>11</sup> Onaqa Farisi nan̄gi Yesus aqa kumbra di unsibqa minjin̄ oqetnjrnaqa nan̄gi Yesus kiyeryqajqa deqa qairoqneb.

*Yesus na aqa an̄gro 12 nan̄gi giltnjrej*

<sup>12</sup> Bati deqa Yesus a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Manaq oqsiq dia Qotei pailyeqnaqa nebeej. <sup>13</sup> Nebeonaqa Yesus na tamo kalil a dauryosib laqneb qaji nanqi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanqo ambleq dena anqro 12 giltnjrej. Nanqi a ombla sosib aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. <sup>14</sup> Nanqo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanqi aqa was Andru wo. Bei Jems. Nanqi aqa was Jon wo. Bei Filip. Bei Bartolomyu. <sup>15</sup> Ariya Matyu Tomas wo. Bei Alfias aqa ñiri Jems. Bei Saimon agi Rom nanqi winjrqajqa maroqnej qaji. <sup>16</sup> Ariya bei Jems aqa ñiri Judas. Bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanqo banq di atej qaji.

*Yesus na tamo unqasari gargekoba nanqi boletnjroqnej*

<sup>17-18</sup> Onaqa Yesus na aqa anqro nanqi di joqsiqa koba na manaq dena olo aiyeb. Aisib sawa guñ dia sonabqa tamo unqasari gargekoba a dauryosib laqneb qaji nanqi bosib aqa anjam quqwajqa ti a nanqo ma boletetnjrqajqa ti koroeb. Tamo unqasari laña lañaj gargekoba dego Judia sawa nanqo qure qureq dena ti Jerusalem dena ti Tair qure wo Saidon qure wo nanqo sawa alile jom dena ti beleneb. Bonabqa Yesus a tamo kalil mondor uge uge na ojeleno qaji nanqi boletnjroqnej. <sup>19</sup> Aqa jejamuq na singila gileqnaqa tamo ma ti kalil nanqo ma kobooqnej. Deqa nanqi kalil aqa jejamuq di nanqo banq atqa maroqnsib banq waiyoqnsib ojoqneb.

*Tamo yai nanqi tulan areboleboleinjqas?*

<sup>20</sup> Onaqa Yesus a bulosiqa aqa angro nanği koqn-jrsiqa endegsi minjrej,

“Ninği bini sougetejunub qaji bunuqna Qotei a nungo Mandor Koba sosim ninği taqatnğwas. Deqa ninği tulañ areboleboleinğwas.

<sup>21</sup> “Ninği bini mam unub qaji bunuqna kere na sqab. Deqa ninği tulañ areboleboleinğwas.

“Ninği bini akam ti unub qaji bunuqna akam uratosib olo kikiqab. Deqa ninği tulañ areboleboleinğwas.

<sup>22-23</sup> “Ninği e Tamo Angro daurbegqub deqa bunuqna tamo qudei na ninği jeutnğoqnsib mis-ilingoqnsib nungo ñam ugeugeiyocnqab. Nami nanço moma nanği na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği degsib ugeugeinjroqneb. Nanği ninği ugeugeinğibqa, di unğum, ninği tulañ areboleboleinğgem. Ninği quiy. Nunço awai bole agi lañ goge di unu. Bunuqna ninği oqsib awai di itqab.

<sup>24</sup> “Ariya ninği bini ñoro koba ti unub qaji ninği ñam atoqniy. Nunço are boletetnğwajqa inği inği agi ninği mandamq endi ekritonub deqa bunuqna ninği gulbe koba oqab.

<sup>25</sup> “Ninği bini inği qa kere na unub qaji ninği dego ñam atoqniy. Bunuqna ninği mam oqab.

“Ninği bini kkiequb qaji ninği dego ñam atoqniy. Bunuqna ninği are ugeinğim akam ti sqab.

<sup>26</sup> “Tamo kalil nanği na nunço ñam soqtetnğwab di uge. Deqa ninği ñam atoqniy. Nami nanço moma nanği na dego gisan anjam maro tamo nanço ñam soqtetnjroqneb.

*Ninği nunço jeu tamo nanği qa boleoqnsib gereinjroqniy*

27 “Ninggi ijo anjam endi queqñub qaji e na olo endegsi mernḡwai. Tamo qudei na ningi jeutḡgoqñibqa ningi kamba olo naḡi jeutñjraib. Ningi naḡi qa boleqñsib qalaqalainjroqñiy. 28 Tamo qudei na ningi misiliḡgoqñibqa ningi kamba olo naḡi misiliḡñjraib. Ningi anjam bole bole minjroqñiy. Tamo qudei na ningi ugeugeiḡgoqñibqa ningi kamba olo naḡi ugeugeiñjraib. Ningi naḡi qa Qotei pailyoqñiy. 29 Tamo bei na ula poḡmimqa belosim waliḡe bei osoryimqa poḡyem. Tamo bei a ino gara jugo yaimimqa ni na saidyaim. Olo ino gara jugo bei dego ye. 30 Tamo bei na ino iḡi bei yaimqajqa mermimqa ye. Yosim a na kamba olo ni emqajqa minjaim. 31 Kumbra bole bole tamo naḡi na ningi eḡḡwajqa areareḡḡe qñu qaji di ningi na olo naḡi enjroqñiy.

32 “Tamo uḡgasari ningi qa boleeqñub qaji naḡi qa segi ningi kamba boleqñqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotraḡyo qaji tamo naḡi dego kumbra degyeqñub. 33 Tamo uḡgasari ningi geregereiḡe qñub qaji naḡi segi ningi na kamba geregereiñjroqñqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotraḡyo qaji tamo naḡi dego kumbra degyeqñub. 34 Ningi na tamo qudei naḡi iḡi bei enjrqā osibqa naḡi kamba olo ningi eḡḡwajqa minjrsib iḡi enjrqāb di kumbra tulaḡ bolesai. Dal anjam gotraḡyo qaji tamo naḡi dego kumbra degyeqñub. 35 Deqa ningi ijo anjam endi quiy. Tamo qudei na ningi jeutḡgoqñibqa ningi kamba olo naḡi jeutñjraib. Ningi naḡi qa boleqñsib naḡi qalaqalainjroqñiy. Osib iḡi bole bole enjro-

qnsib nanği na kamba olo ninği enğwajqa minjroq-naib. Ninği kumbra degyqab di ninği Qotei Goge Koba aqa anğro bole sosib awai tulañ boledamu oqab. Ninği qalie, tamo unğasari kumbra uge uge yoqnsib Qotei binjiyqa urateqnub qaji nanği di Qotei na kamba kumbra uge uge enjrosaieqnu. A na nanği olo kumbra bole bole enjreqnu. Deqa ninği dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo bole ti tamo uge ti nanği turtnjroqnsib kumbra bole bole enjroqniy. Ninği kumbra degyqab di ninği Qotei aqa anğro bole sqab. <sup>36</sup> Nunğo Abu a tamo nanği qa duleqnu deqa ninği dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo nanği qa duloqniy.

*Ninği na tamo qudei nanği peginjraib*

<sup>37</sup> “Ninği na tamo qudei nanği peginjraib. Ninği peginjraqasai di Qotei a kamba dego ninği peginğwasai. Ninği na tamo qudei nanğo jejamuq di une qametnjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nunğo jejamuq di une qametnğwasai. Ninği na tamo nanğo une kalil taqal atetnjroqniy. Yimqa Qotei a dego nunğo une kalil taqal atetnğoqnqas. <sup>38</sup> Ninği na tamo nanği lueinjroqnsib inği inği enjroqniy. Yimqa Qotei a kamba dego ninği lueinğoqnsim inği inği enğoqnqas. Osim inği inği tulañ koba enğoqnsim nunğo mogomq di bilentoqnimqa ojqa keresaiinğoqnimqa bilenjoqnsib dobulq aiyoqnqab. Ninği tamo nanği kumbra enjroqnqab kere dego Qotei a kamba ninği kumbra enğoqnqas.” Yesus na aqa anğro nanği anjam degsi minjrej.

<sup>39</sup> Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei ñam qandimo unu qaji a na

tamo bei dego ɲam qandimo unu qaji di gam osoryqa keresai. A na aqa baɲ ojsim ombla walwelqab di ombla maɲgalsib subq aiqab. <sup>40</sup> Skul aɲgro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. A kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab.

<sup>41</sup> “Kiyaqa ni ino was aqa ɲamdamuq di ɲam ɲeɲgi kiɲala unu di unsimqa ino segi ɲamdamuq di ɲampaɲ kobaquja unu di ni unosai? <sup>42</sup> Kiyaqa ino segi ɲamdamuq di ɲampaɲ kobaquja soqɲimqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino ɲamdamuq di ɲam ɲeɲgi kiɲala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ Kiyaqa ni degsi minjqam? Kiyaqa ɲampaɲ kobaquja ino segi ɲamdamuq di unu qaji di ni unosai? Ni gisaɲ tamo. Ni mati ɲampaɲ kobaquja ino segi ɲamdamuq di unu qaji di taqal waiyosim ɲamdamu suwaɲmimqa ariya degam ɲam ɲeɲgi kiɲala ino was aqa ɲamdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.”

### *Nam uge naɲgi gei uge ateqnub*

<sup>43</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “ɲam bole naɲgi gei bole ateqnub. Naɲgi gei uge atosai eqnub. ɲam uge naɲgi gei uge ateqnub. Naɲgi gei bole atosai eqnub. <sup>44</sup> Deqa tamo naɲgi ɲam aqa gei unsibqa dena naɲgi poinjr qas, ‘ɲam di bole. ɲam di uge.’ Niɲgi maɲ luwit mariɲq dena qura gei osib uyosaieqnub. Sil luwit mariɲq dena wain gei osib uyosaieqnub. <sup>45</sup> Dego kere tamo bole naɲgo are miligiq di areqalo bole na maqejunu. Deqa naɲgi kumbra bole yeqnub. Ariya tamo uge naɲgo are miligiq di areqalo uge na maqejunu. Deqa naɲgi kumbra uge yeqnub. Tamo naɲgo areqalo

kalil nanĝo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu.”

*Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej*

<sup>46</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Kiyaqa niŋgi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metboqnsib olo ijo anjam dauryosaieqnu? <sup>47-48</sup> Niŋgi quiy. Tamo unĝasari nanĝi ijoq bosib ijo anjam qusib dauryqab di nanĝi tal gereiyo tamo bul sqab. Tal gereiyo tamo di a tal utru atqa osiqa tal ai sub bogelenosiq guma koba aiyelenosiq meniŋ itelenej. Bunuqna awa koba bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaga? A meniŋ quraq di tal atej deqa. <sup>49</sup> Ariya tamo unĝasari nanĝi ijo anjam qusib olo dauryqa uratqab di nanĝi tamo bei laŋa sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. Tal atnaq sonaqa awa koba bosiq ya meli dosiqa tal di qamsiq renĝintosiq putonaq aisiq tulaŋ niŋaqej.”

## 7

*Yesus na qaja tamo gate bei aqa kaŋgal tamo boletej*

<sup>1</sup> Yesus a anjam kalil degsi marnaqa tamo unĝasari nanĝi qunabqa a nanĝi uratnjsiqa Kaperneam qureq aiyej. <sup>2</sup> Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. Aqa kaŋgal tamo a tulaŋ qalaqalaiyoqnej qaji di makobaiyosiqa moiqa laqnej. <sup>3</sup> Deqa tamo qudei na qaja tamo gate di minjeb, “Yesus a bĝo Kaperneam endi unu.” Degsi minjnab quej. Qusiqa Juda gate qudei nanĝi Yesus minjib bosim aqa kaŋgal

tamo boletqajqa deqa qarinjrnraq gileb. <sup>4</sup> Gilsib Yesus itosib singila na pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga uratgaim. Qaja tamo gate di a tamo bolequja. <sup>5</sup> A Juda kalil nanqi qa tulan boleqnsiqa gaigai geregereinjreanu. Agi a na gago Qotei tal gereiyej.”

<sup>6</sup> Nanqi degsib Yesus minjnab qusiqa tigelosiq nanqi daurnjrsiq koba na aiyeb. Aisib tal jomyqa laqnabqa qaja tamo gate dena aqa was qudei nanqi olo qarinjrnraq gilsib gamq di Yesus turosib minjeb, “O Tamo Koba, gago was a marqo, ‘Unqum, ni laja waukobaaim. E tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. <sup>7</sup> E dego ino areq bqa keresai. Deqa ni anjam segi marimqa ijo kanqal tamo a boleqas. <sup>8</sup> E dego tamo kokba qudei nanqo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanqi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, “Ni gile.” Yimqa a gilqas. Bei minjqai, “Ni au.” Yimqa a bqas. Ijo kanqal tamo bei minjqai, “Wau di ye.” Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas.’ ”

<sup>9</sup> Onaqa Yesus a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo unqasari gargekoba a dauryoqneb qaji nanqi minjrej, “E ningi endegsi mernqwai. Qaja tamo gate di a e qa aqa areqalo tulan singilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai.”

<sup>10</sup> Onaqa qaja tamo gate aqa was nanqi a na qarinjnjrej qaji nanqi olo puluosib aqa talq gilsib kanqal tamo di a boleosiq sonaq uneb.

*Yesus a unq qobul bei aqa niri moiyej qaji di olo tigeltej*

11 Olo bati bei Yesus a qure beiq aiyej. Qure di aqa ñam Nain. Tamo unğasari gargekoba nanđi Yesus aqa anđro ti koba na aiyeb. 12 Yesus a qure polomq di branteqnaqa tamo bei nami moiyej qaji a subq atqajqa qoboyosib giloqneb. Tamo di aqa ai qobulej. Aqa anđro qujai bole qujai agi a segi. Anđro di qoboyosib gileqnaqqa tamo unğasari tulan gargekoba qure dia soqneb qaji nanđi unja di koba na walwelosib giloqneb. 13 Onaqa Tamo Koba a unja di unsiqa a qa tulan dulosiqa minjej, “Ni akamaim.” 14 Degsi minjsiq walwelosiqa ban waiyosiq kulum anđro jigeb qaji di ojnaqa tamo nanđi a qoboyosib giloqneb qaji tigeleb. Onaqa Yesus na anđro moiyej qaji di minjej, “O anđro, e ni mermqai, ni tigel.” 15 Degsi minjnaqa a tigelosiq awoosiq anjam maroqnej. Onaqa Yesus na a ban ojsiqa osi gilsiqqa aqa ai yej. 16 Onaqa tamo unğasari kalil qure dia soqneb qaji nanđi Qotei aqa mañwa di unsibqa nanđi tulan prugugesosib Qotei aqa ñam soqtosib maroqneb, “Bole, bini Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja a gago ambleq endi brantqo. Qotei na aqa segi tamo unğasari nanđi aqaryainjrqajqa deqa tamo di qarinyqo bqo.” 17 Yesus a mañwa di yonaqa tamo unğasari nanđi unsib deqa mare mare laqnaq Judia sawaq di, sawa bei beiq di nanđi quekriteb.

*Jon yansnjro qaji aqa anđro aiyel nanđi anjam bei Yesus nenemyeb*

18 Jon aqa anđro nanđi mañwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa Jon saiyej. 19 Saiyonab Jon na aqa anđro aiyel nanđi metnjrnaq aqa areq bonabqa minjrej, “Niñđi Tamo Koba aqa areq

gilsib endegsib nenemyiy, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?’ ” <sup>20</sup> Jon na nanqi aiyel degsi minjrseq qarinqjrnaga Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Jon yansjro qaji a na iga qarinqwoqa inoq bonum. A ni endegsi nenem-mqo, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?’ ”

<sup>21</sup> Bati deqa Yesus na tamo ungasari tulan gargekoba ma utru segi segi nanqi ti tamo nanqo jejamu mondor uge uge na ojeleno qaji nanqi ti boletnjroqnej. Tamo nam qandimo gargekoba dego boletnjreqnaqa nam poinjroqnej. <sup>22</sup> Deqa Yesus a tamo aiyel Jon na qarinqjrej qaji nanqi di minjrej, “Ninqi aisib kumbra ninqi uneqnu qaji deqa ti anjam ninqi queqnu qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. Endegsib minjiy, ‘Tamo nam qandimnjro qaji nanqi olo nam poinjreqnaqa sawa uneqnu. Tamo jejamu lainjro qaji nanqi olo walweleqnu. Tamo nanqo jejamu yu na ugeeleno qaji nanqo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getenjro qaji nanqo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji nanqi olo tigeleqnu. Tamo sougetejunub qaji nanqi Qotei aqa anjam bole queqnu. <sup>23</sup> Tamo nanqi e qa nanqo areqalo singilatoqnsib olo ijo nam ulontosaieqnu qaji nanqi tulan areboleboleinjreqnu.’ ”

<sup>24</sup> Onaqa Jon aqa angro aiyel nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa nanqi olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeq nabqa Yesus na tamo ungasari gargekoba a ombla soqneb qaji nanqi Jon qa endegsi minjrej, “Ninqi tamo kiyero unqajqa wadau

sawaq gileb? Niŋgi tamo silai aqa banğa bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. <sup>25</sup> Deqa niŋgi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Niŋgi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaoqnsib ñoro koba ti unub qaji naŋgi mandor kokba naŋgo talq di unub. <sup>26</sup> Deqa niŋgi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Niŋgi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Niŋgi deqa unqa gileb. Deqa e niŋgi endegsi mernğwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil naŋgi tulaŋ buŋnjrejunu. <sup>27</sup> Agi nami e mandamq aiyosaisonamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nenğrenq di unu. <sup>28</sup> Deqa e bole mernğwai. Jon yansnjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji naŋgi tulaŋ buŋnjrejunu. Ariya tamo qudei ñam saiqoji unub qaji naŋgi Qotei na taqatnjroqn-siqa naŋgo Mandor Koba unu deqa naŋgi olo Jon tulaŋ buŋnejunub.”

<sup>29</sup> Onaqa tamo unğasari naŋgi ti takis o qaji tamo naŋgi ti anjam di qusib mareb, “Bole. Qotei aqa kumbra kalil di bole tintiŋ.” Naŋgi degsib mareb. Di kiyaga? Naŋgi nami are bulyonab Jon na yansnjrej deqa. <sup>30</sup> Ariya Farisi naŋgi ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti Jon na yansnjrqa urateb deqa naŋgi gam bole Qotei na osornjrej qaji di qoreiyeb.

<sup>31</sup> Onaqa Yesus a olo marej, “Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji naŋgo kumbra qa e yawo

anjam kiyersiy marqai? <sup>32</sup> E nanngo kumbra qa endegsi marqai. Nanngi angro du du bul qure ambleq di alanoqnsib angro qudei na qudei minjreqnub, 'Iga yumba anjamonumqa ningi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ningi akamosai.' ” <sup>33</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Jon yansnjro qaji a bosiq a ingi ti wain ti uratosiq sonaqa ningi a qa mareqnu, 'A mondor uge ti unu.' ” <sup>34</sup> Ariya e Tamo Angro bosimqa ingi ti wain ti uyeqnamqa ningi e nubonqnsib mareqnu, 'Ninguniy. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanngi koba na walweleqnu.' ” <sup>35</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo ungasari nanngi bole qalieeqnu, aqa powo tulan kobaquja.”

*Unja bei a goren quleq ti osiq Yesus aqa singa liyoqnej*

<sup>36</sup> Bati bei Farisi tamo bei aqa ñam Saimon a Yesus minnej, “Ni ijo talq bamqa aqo ombla ingi uyqom.” Onaqa Yesus a Saimon odyosiq aqa talq gilsiq Saimon ombla awoosib ingi uyoqneb. <sup>37-38</sup> Onaqa sambala unja bei qure dia soqnej qaji a anjam endegsi quej, “Yesus a Saimon aqa talq di sosiq ingi uyeqnu.” A anjam degsi qusiq goren jalinja quleq ti osiq Saimon aqa tal miligiq gilsiq Yesus aqa qoreq na bosiq aqa singa jojomq di tigelosiq akamej. Akamonaqa aqa ñam ya Yesus aqa singaq ainaqa singa tombol na awoosiq aqa ñam ya singaq aiyej qaji di aqa segi gate banja na piyoqnsiq Yesus aqa singa kundoqyoqnsiq goren quleq ti dena Yesus aqa singa liyoqnej.

<sup>39</sup> Unja a kumbra di yonaqa Saimon a unsiqa are qalej, “Yesus a Qotei aqa medabu o tamo unu

qamu uña endi bosiq aqa jejamu ojqo qaji di sambala uña a degsi poiyoqo qamu.”

<sup>40</sup> Onaqa Yesus a Saimon aqa areqalo di qalieosiqa minnej, “Saimon, e ni anjam bei mermqai.” Onaqa Saimon na minnej, “O Qalie Tamo, ni mare.” <sup>41</sup> Onaqa Yesus na yawo anjam endegsi Saimon minnej, “Tamo aiyel na tamo bei silali yaiyeb. Bei na 100 kina yaiyej. Bei na 10 kina yaiyej. Yaiyonabqa minjrej, ‘Bunuqna ningi na kamba silali di olo e ebqab.’ <sup>42</sup> Ariya bunuqna nanngi aiyel na kamba silali di a olo yqa keresai deqa a na nanngi aiyel minjrej, ‘Ungum, ningi na silali di olo ebaib. Uratij.’ Degsi minjrej. Deqa Saimon, ni merbe, tamo yai a tamo deqa tulan are boledamuiyqas? Tamo 100 kina yaiyej qaji a kiyo tamo 10 kina yaiyej qaji a kiyo?”

<sup>43</sup> Onaqa Saimon na minnej, “E are qalonum, tamo 100 kina ej qaji a tamo deqa tulan are boledamuiyqas.” Onaqa Yesus na Saimon minnej, “Ni kere maronum.”

<sup>44</sup> Osiq bulosiqa sambala uña di areiyosiq Saimon minnej, “Ni uña endi unime. E ino tal miligiq gilonumqa ni ijo singa yansetbosai. Ariya uña endi a bosiq aqa nam ya na ijo singa yansetbosiq aqa gate banqa na ijo singa piyoqo. <sup>45</sup> E ino tal miligiq gilonumqa ni e kundoqbosai. Ariya uña endi a bosiq ijo singa kundoqyoqnaj agi kundoqyoqnsiq unu. <sup>46</sup> Ni na ijo gate gorej na liyosai. Ariya uña endi a gorej boledamu quleq ti osi bosiq dena ijo singa liyoqo. <sup>47</sup> Deqa Saimon, e ni mermqai. Sambala uña endi aqa une tulan gargekoba. E na aqa une kalil kobotetonum deqa a e qa are tulan boledamuiyoqo. Ariya e na tamo

bei aqa une quja quja segi kobotetqai di a e qa are bolekiñalayqas.”<sup>48</sup> Osiqa uña di minjej, “Ino une kalil e na kobotetmonum.”<sup>49</sup> Onaqa tamo nanği Yesus koba na awoosib inği uyoqneq qaji nanği aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneq, “Yesus a tamo kiyero deqa a na tamo nanğo une kobotet-njreqnu?”<sup>50</sup> Onaqa Yesus na uña di minjej, “Ni ino areqalo e qa siñgiltonum deqa Qotei na ni oqo. Deqa ni are lawo na gilime.”

## 8

### *Ungasari qudei nanği Yesus dauryosib koba na walweloqneq*

<sup>1</sup> Bati bei Yesus a walwelosiqa qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiqa Qotei a tamo unğasari nanğo Mandor Koba sosim nanği taqat-njrqas anjam bole di minjre minjre laqnej. Tamo 12 Yesus na giltnjrej qaji nanği a ti walweloqneq.  
<sup>2</sup> Ungasari qudei nami nanğo jejamuq dena Yesus na mondor uge uge winjrej qaji nanği ti uña qudei nami mainjrnaqa Yesus na boletnjrej qaji nanği ti Yesus dauryosib koba na walweloqneq. Uña bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Nami mondor uge 7 nanği aqa jejamuq di sonabqa Yesus na winjretej.  
<sup>3</sup> Uña bei aqa ñam Joana. A Kusa aqa ñaun. Kusa a Mandor Herot aqa tal taqatoqnej qaji. Uña bei aqa ñam Susana. Ungasari gargekoba nanği dego Yesus dauryoqneq. Nanği nanğo segi silali na Yesus aqa anğro nanği ti inği awaiyetnjro-qneq.

*Yesus a saga yago qa yawo anjam marej*

<sup>4</sup>Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği qure qure kalilq dena bosib Yesus aqa areq di koroonabqa a tigelosiq yawo anjam endegsi minjrej, <sup>5</sup>“Tamo bei a saga yago osiq aqa ingi wauq di breiyej. Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa tamo qudei nanği walwelosib saga yago di soselenonabqa qebari nanği bosib uyekriteb. <sup>6</sup>Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma meniñ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqujateb. Onaqa mandam olo kanğranaq saga yago laosib moreñeb. <sup>7</sup>Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsıq kabutnjrnaq geitosai. <sup>8</sup>Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulan gargekoba ateb. 100 dego.” Yesus na tamo ungasari nanği yawo anjam degsi minjrısiq koboon-aqa a tulan lelenosiq marej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem.”

*Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanği yawo anjam minjroqnej?*

<sup>9</sup>Onaqa Yesus aqa anğro nanği aqa yawo anjam di qusibqa nanği anjam aqa utru gegerere qalieqajqa deqa Yesus nenemyeb. <sup>10</sup>Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanğo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtımqa ijo anğro nıngi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari lanaj nanği yawo anjam segi minjroqnqai. Deqa nanği ñam atoqnqab di nanği

ijo anjam aqa damu unqasai. Nanği dab atoqnqab di nanği ijo anjam aqa utru poinjrqsai.”

*Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej*

<sup>11</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babbatqa ninği quiy. Saga yago di Qotei aqa anjam. <sup>12</sup> Saga yago qudei gam qalaq aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusib nanço are miligiq di atib soqnimqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqsas. Yim nanği Qotei aqa anjam nanço areqaloq di singilatqa keresai. Deqa Qotei a nanği elenqsasai. <sup>13</sup> Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanço areq atqab. Ariya anjam di nanço are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala gulbe bei bei nançoq bamqa nanço areqalo Yesus qa singilateqnub qaji di nanği olo ulontqab. <sup>14</sup> Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam quqwab. Ariya bunuqna nanço segi jexamu qa ulaqajqa ti ñoro koba oqajqa ti mandam qa inği inği qa areboleboleinjraqajqa ti kumbra dena anjam bole nanço are miligiq di unu qaji di tentim loumqas. Saga yago uge nanği gei bole atosaeqnub dego kere. <sup>15</sup> Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusib ojsib dauryoqnqab. Nanço are miligi bolequja deqa nanği singila na

tigelesosib gulbe qoboiyoqnqab. Saga yago bole nanği gei bole atelenęeqnub dego kere.”

*Tamo bei a lam qatrentosim kulum miligiq jugwasai*

<sup>16</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim web na kabutqasai. A bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo unğasari nanği tal miligiq gilsib warum geregere unqab. <sup>17</sup> Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di olo boleq dqas. İnği inği kalil kabuejunu qaji di dego olo boleq dimqa tamo unğasari nanği unsib utru qalieqab.

<sup>18</sup> “Deqa ninği ijo anjam geregere qusib poingem. Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyimqa a laña sqas. Tamo di a marqas, ‘E powo ti.’ Di sai. A powo saiqoji.”

*Tamo yai nanği Yesus aqa was bole? Tamo yai nanği Yesus aqa ai bole?*

<sup>19</sup> Onaqa Yesus aqa was nanği aqa ai koba na Yesus aqaq bosib talq di iteb. Itosib tamo unğasari gargekoba sirañmeq di jujunęeb deqa nanği aqa areq gilqa keresaiinjrej. <sup>20</sup> Deqa tamo qudei na Yesus minjeb, “İno was nanği ino ai ombla na ni numqa bonub agi oqeq di tigelejunub.” <sup>21</sup> Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo unğasari Qotei aqa anjam qusib dauryeqnub qaji nanği ijo ai bole. Nanği ijo was bole dego.”

*Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb*

22-23 Bati bei Yesus aqa angro nanği ti qobun bei gogetosibqa Yesus na minjrej, “Iga ya agu taqal beiq gilqom.” Degsi minjrsiqa nanği koba na qobun na gileqnabqa Yesus a urnamyonaqa qobun miligiq di neisiq qambumtej. Onaqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qaloqnsiqa morman miligiq aiyeqnaqa ya maqonaqa qobun tugwa laqnej. <sup>24</sup> Deqa Yesus aqa angro nanği tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, iga padalqa laqnum.” Degsi minjnabqa Yesus a nanço anjam di qusiqa qutuosiq tigelej. Tigelosiqa jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Ninği laoiy.” Onaqa jagwa ti ya ti laosib tulan maninej. <sup>25</sup> Onaqa Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Ninği kiyaaqa e qa nuńgo areqalo singilatosai?” Degsi minjrnaqa nanği tulan ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqaqa aqa anjam qusib laonub?”

*Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej*

<sup>26</sup> Onaqa Yesus aqa angro nanği ti Galili sawa uratosib ya agu ambleq na potosib qobun na gilsib Gerasa sawaq di tiryeb. <sup>27</sup> Tiryosib Yesus a mandamq ainaqa qure deqaji tamo bei a bosiqqa Yesus itej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. A bati gaigai yosi laqnej. A nami koba degsi soqnej. A talq di neiosaiqnej. A gaigai tamo sub ato sawaq di neioqnej. <sup>28</sup> Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq minnej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Niri, ni e kiyerbqa bonum? E ni endegsi mermqai, ni e jaqatin ebaim.”

<sup>29</sup> Mondor uge dena Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Yesus na siŋgila na minjoqnej, “Ni tamo di uratosim ulañ.” Mondor uge dena bati gargekoba tamo di aqa jejamu ugeugeiyeteqnaqa tamo qudei na ojoqnsib sil kokba na aqa siŋga ti baŋ ti tontoqnsib gegerere taqatoqneb. Yeƣnaqa mondor uge dena sil kokba kukoqyelenjoqnsiqa tamo di oqnsiqa wadau sawaq osi giloqnej.

<sup>30</sup> Deqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Onaqa minjej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba.” A na Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Mondor uge tulaŋ gargekoba tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. <sup>31</sup> Onaqa mondor uge naŋgi siŋgila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga sub guma kobaq di waigaim.”

<sup>32-33</sup> Bati deqa bel tulaŋ gargekoba naŋgi mana goge dia suwaroqneb. Deqa mondor uge naŋgi na Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel naŋgo jejamuq gileleŋqom.” Onaqa Yesus a mondor uge naŋgi odnrnaqa naŋgi na tamo di uratosibqa segi segi bel naŋgo jejamuq gileleŋeb. Gilnabqa bel kalil naŋgi gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib moreŋeb.

<sup>34</sup> Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo naŋgi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo uŋgasari kalil naŋgi sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. <sup>35</sup> Onaqa tamo uŋgasari naŋgi kumbra di unqajqa beb. Bosib Yesus aqa areq di koroosib ñam ateb di tamo nami mondor uge ti sosisiq yosi laqnej qaji aqa areqalo boleosisiq gara tigsig Yesus aqa siŋga jojomq di awesonaq uneb. Unsib ulaugeteb. <sup>36</sup> Onaqa tamo naŋgi Yesus aqa maŋwa di uneb qaji naŋgi na tamo

unġasari nanġi sainjreb. Yesus na mondor uge winjrnaq tamo a boleej deqa sainjreb. <sup>37</sup> Yesus a maŋwa di babtej deqa tamo unġasari kalil Gerasa sawaq di soqneb qaji nanġi tulaŋ ulaugetosib minjeb, “Ni iga uratgosim ulan.” Onaqa Yesus a qobuŋ gogetosiqa nanġi uratnjrsiq aiyej. <sup>38</sup> Aiqa laqnaqa tamo Yesus na mondor uge winjretej qaji a singila na pailosiq minjej, “E ni daurmqai.” Onaqa Yesus na saidyosiq minjej, <sup>39</sup> “Ni olo ino segi qureq gilsim Qotei na kumbra tulaŋ boledamu emqo deqa nanġi sainjre.” Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na kumbra tulaŋ boledamu yej deqa tamo unġasari kalil nanġi sainjroqnsiq laqnej.

*Uŋa bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anġro moiyej qaji a tigeltej*

<sup>40</sup> Onaqa Yesus a olo qobuŋ gogetosiqa Galili sawaq gilej. Gilsiq qobuŋ tiryonaq mandamq aisiq ŋam atej di tamo unġasari tulaŋ garggekoba nanġi nami bosib a qa tariŋesonab unjrej. Deqa nanġi a unsibqa tulaŋ areboleboleinjrej. <sup>41</sup> Onaqa Qotei tal taqato tamo bei aqa ñam Jairus a bosiq Yesus aqa areq di sinġa pulutosiqa pailyosiq minjej, “Ni ijo talq au.” <sup>42</sup> Degsi minjej. Di kiyaaqa? Aqa anġro sebiŋ qujai bole qujai moiqa laqnej deqa. Anġro aqa wausau 12.

Onaqa Yesus na Jairus odyosiqa tigelosiq a dau-ryosiq gileqnaqa tamo unġasari tulaŋ garggekoba nanġi dego nanġi aiyel daurnjrsib jujuŋosib giloqneb. <sup>43</sup> Gileqnabqa nango ambleq di uŋa bei ma ti soqnej qaji a nanġi daurnjrsiq giloqnej. Uŋa di nami bai na unej leŋ aiyoqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. Tamo garggekoba nanġi nami a

boletqa yeq nab nanği keresaiinjroqnej. <sup>44</sup> Deqa a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq bañ waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Ojnaqa aqa leñ aiy-oqnej qaji di koboej. <sup>45</sup> Onaqa Yesus a marej, “Yai na ijo gara ojço?” Onaqa tamo unğasari kalil nanği saidonabqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Tamo unğasari tulañ gargekoba nanği ni daurmosib jujunmejunub.” <sup>46</sup> Onaqa Yesus a kamba marej, “E qalieonum, bei na ijo gara ojçoqa siñgila qudei ijo jexamu uratosiq aqaq gilço.” <sup>47</sup> Onaqa unğa di a are qalej, “E Yesus aqa gara ojonum ijo ma koboço di ulitqa keresai.” A degsi are qalsiq are ton-tonyonaqa jinga na bosiq Yesus aqa areq di siñga pulutosiq tamo unğasari kalil nanğo namdamuq di aqa kumbra yej qaji di ubtekritej. A Yesus aqa gara ojej deqa ti aqa ma urur koboej deqa ti ubtej. <sup>48</sup> Onaqa Yesus na minjej, “O unğa, ni ino areqalo e qa siñgilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi koboço. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

<sup>49</sup> Yesus na unğa degsi minjeqnaqa tamo bei a Jairus aqa talq dena bosiq Jairus minjej, “Unğum. Ino anğro nami moiço. Deqa ni Qalie Tamo a laña wau koba yaim. Uratim aiyem.” <sup>50</sup> Degsi minjnaqa Yesus a anjam di qusiq Jairus minjej, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo siñgilatimqa ino anğro a bole sim nambile sqas.” <sup>51</sup> Osiq Jairus ombla gilsib Jairus aqa talq di branteb. Brantosib Yesus na tamo unğasari kalil nanği tal gogetqa saidnjrsiq anğro moiyej qaji aqa ai abu aqa anğro qalub agi Pita na Jon na Jems na nanği segi joqsıqa tal gogeteb. <sup>52</sup> Tamo unğasari kalil nanği na anğro

moyej qaji a akamkobatoqneb. Deqa Yesus na minjrej, “Ningi akamaib. Angro di a moyosai. A laña neisiq qambumtejunu.”<sup>53</sup> Degsi minjrnaqa nanği Yesus kikiyeb. Nanği qalieeb, “Angro a nami moyoboletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb.<sup>54</sup> Onaqa Yesus a warum miligiq gilsıqa angro aqa bañ ojsıqa soqtosiq minjej, “O Angro, ni tigel.”<sup>55</sup> Degsi minjrnaqa a olo ñambile osıqa urur tigelej. Onaqa Yesus na aqa ai abu nanği minjrej, “Ningi inği osib a anaiyyı.”<sup>56</sup> Aqa ai abu nanği Yesus aqa mañwa di unsib deqa nanği tulañ prugugeteb. Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi ijo mañwa endi unonub deqa ningi ijo ñam ubtosib tamo qudei minjraib.”

## 9

### *Yesus na aqa angro 12 nanği wau enjrej*

<sup>1</sup> Bati bei Yesus na aqa angro 12 nanği koroinjrısqıa sıngıla enjrej. Nanği tamo unğasari nanğo jejamuq dena mondor uge uge winjrqaıqıa ti tamo nanğo ma kobotetnrqaıqıa ti deqa sıngıla enjrej.

<sup>2</sup> Osıqa nanği qarınjrısqıa minjrej, “Ningi giloqnsıbqa Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrısim nanğo Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqnsıbqa nanğo ma kobotetnjroqniy.”

<sup>3</sup> Osıqa olo minjrej, “Ningi inği inği osib gılaib. Toqon ojaib. Nunğo qaquñ aib. Inği uyo bei osib gılaib. Silali osib gılaib. Gara jugo aiye aiyel aib.

<sup>4</sup> Ningi qure bei beiq di brantoqnsıbqa tal qujaiq di soqniy. Dena olo tigelqnsıb qure beiq giloqniy.

<sup>5</sup> Tamo nanği ningi gereıngosaiabqa ningi qure di uratqa oqnsıb nunğo sınga tumburum butuyoqniy.

Yimqa nanği nuŋgo kumbra di unsib poinjrqaŋ, ‘Bole, iga kumbra ugetonum.’ ” <sup>6</sup> Onaqa Yesus aqa anğro 12 nanği tigelosib qure qureq giloqnsibqa Yesus aqa anjam bole tamo unğasari nanği minjre minjre laqnsib nanğo ma kobotetnjroqneb.

*Herot a qalieqajqa, “Yesus a tamo yai?”*

<sup>7</sup> Mandor Herot a maŋwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa quej. Qusiqa areqalo kobaiyej. Di kiyaca? Tamo qudei nanği maroqneb, “Tamo di a Jon yansjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.” <sup>8</sup> Onaqa qudei nanği maroqneb, “Tamo di a Elaija kiyo olo bqo?” Olo qudei nanği maroqneb, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqneb deqaji bei. A olo subq na tigelqo.” <sup>9</sup> Ariya Herot a segi marej, “Tamo di a Jon sai. Jon ağı e na kakro gentem moiyej koboej. Di tamo yai olo bqo? E a qa anjam gargekoba queqnum.” Herot a degsi marsiqa Yesus unqajqa are qalsiq soqnej.

*Yesus a tamo 5,000 nanği inği anainjrej*

<sup>10</sup> Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanği olo bosib aqa areq di koroosibqa kumbra kalil nanği yoqneb qaji deqa saiyosib minjoqneb. Minjnabqa Yesus a qusiqa nanği joqsiq qure bei ñam Betsaida gileb. <sup>11</sup> Gileqnabqa tamo unğasari nanği endegsib queb, “Yesus a Betsaida gileqnu.” Degsib qusibqa Yesus dauryosib gileb. Dauryosib gileqnabqa unjrsiqa Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanğo Mandor Koba sqas anjam di minjroqnej. Tamo unğasari ma ti so qaji nanği dego Yesus dauryosib gileqnabqa a na nanği kalil boletnjroqnej. <sup>12</sup> Onaqa seŋ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa anğro 12 nanği aqa areq bosib minjeb,

“O Tamo Koba, ni na tamo ungasari nanɣi minjrimqa qure qureq gilsib dia inɣi uysib ɳerenqab. Endi wadau sawa. Inɣi saiqoji.” <sup>13</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Niɳi na inɣi anainjriy.” Degsi minjrnaga nanɣi na kamba minjeb, “Iga inɣi sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu. Di keresai. Iga aisim inɣi tulaɳ koba awaiyosim tamo ungasari kalil endi nanɣi anainjrɳom di dego kereqasai.” <sup>14</sup> Nanɣi degsib mareb. Di kiyaga? Tamo 5,000 soqneb deqa.

Onaqa Yesus a kamba aqa anɳro nanɣi endegsi minjrej, “Niɳi na tamo ungasari nanɣi minjribqa qur segi segi 50 awoelenqab.” <sup>15</sup> Onaqa Yesus aqa anɳro nanɣi na tamo ungasari nanɣi minjrnab dedegsib awoelenjeb. <sup>16</sup> Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa laɳ goge tarosiqa Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti ginɳenyosiqa aqa anɳro nanɣi enjreqnaqa nanɣi na osi giloqn-sibqa tamo ungasari nanɣi jeisib enjreqnab uyoqneb. <sup>17</sup> Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inɣi oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa anɳro nanɣi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenjeb.

### *Pita a Yesus qa poiyonaqa aqa ñam ubtej*

<sup>18</sup> Bati bei Yesus aqa anɳro nanɣi ti sasalosib nanɣi segi sosibqa Yesus a Qotei pailyoqnej. Pailyo koboonaqa a na aqa anɳro nanɣi endegsi nenemnjrej, “Tamo ungasari nanɣi e qa kiyersib mareqnub?” <sup>19</sup> Onaqa aqa anɳro nanɣi na minjeb, “Tamo qudei nanɣi mareqnub, ni Jon yansnjro qaji. Qudei nanɣi mareqnub, ni Elaija. Qudei nanɣi mareqnub, ni Qotei aqa medabu o tamo nanɣi nami soqneb deqaji bei agi subq na tigelqo.”

<sup>20</sup> Onaqa Yesus a nanği olo nenemnırej, “Nıngı segi e qa kiyersib mareqñub?” Onaqa Pıta na mınej, “Nı Qotei aqa Kristus.”

*Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”*

<sup>21</sup> Pıta a anjam degsi marnaqa Yesus na aqa anğro nanği sıngıla na getentınrısqıa mınjrej, “Nıngı anjam di ubtosib tamo qudei mınjraib.” <sup>22</sup> Osiqa mınjrej, “E Tamo Anğro. Bunuqna e jaqatıñ koba oqai. Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam qalıe tamo nanği ti e qoreibosib lubsib moiyoñbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

<sup>23</sup> Osiqa aqa anğro kalil nanği endegsi mınjrej, “Tamo bei na e daurbqa osımqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim bati gaigai aqa segi ñamburbas qoboiyosim e daurboqñem. <sup>24</sup> Tamo bei na aqa segi ñambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsımqa aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas. <sup>25</sup> Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondoñ aqa segi qunıñ padalqas di ñoro dena a kiyersim olo aqaryaiyqas? Di keresai. <sup>26</sup> E Tamo Anğro. Tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondoñ e bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas. Bati di e ijo segi rian na ti ijo Abu aqa rian na ti ijo Abu aqa lan anğro nanğo rian na ti bqai. <sup>27</sup> E bole merıñwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanği moreñosaisoqñibqa Qotei na nanği taqatınrısim nanğo Mandor Koba soqñımqa nanği unqab.”

*Yesus aqa anğro qalub nanği mana goge di Yesus aqa jejamu bulyonaq unobeiteb*

<sup>28</sup> Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa bati 8 onaqa a Qotei pailyqa marsiqa Pita na Jon na Jems na nanği qalub joqsiqa koba na manaq oqeb. <sup>29</sup> Manaq oqsib dia Yesus a Qotei pailyeqnaqa aqa ulatamu bulyonaq nanği unobeiteb. Aqa gara dego tulañ puloñosiq qatekritej. <sup>30</sup> Onaqa tamo aiyel brantosib Yesus ombla anjam maroqneb. Tamo aiyel di Moses Elaija wo. <sup>31</sup> Nanği aiyel rian koba ti Qotei aqa siñgila ti beb. Bosibqa Yesus a bunuqna Jerusalem dia aqa wau koboto-sim moisis mandam uratqas anjam deqa Yesus ombla qairoqneb. <sup>32</sup> Yesus aqa anğro qalub nanği tulañ urñamnırnaqa ñereñesoqneb deqa olo qutu-osibqa ñam poinırnaqa Yesus aqa rian koba de ti tamo aiyel a ombla tigelesoqneb qaji nanği ti unjreb. <sup>33</sup> Onaqa Moses Elaija wo nanği olo Yesus urateqnaqqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bole-quja. Deqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” Pita a anjam bei marqa saiiyonaqa anjam di laña marej.

<sup>34</sup> Mareqnaqa lañbi aisiqa nanği kabutnırnaqa nanği ulaugeteb. <sup>35</sup> Onaqa lañbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanği queb, “Endi ijo Anğro qujai e segi na giltem qaji. Niñgi aqa anjam quetoqniy.” <sup>36</sup> Onaqa Yesus aqa anğro nanği anjam di qusib ñam ateb di Yesus a segi nanği koba na sonab uneb. Nanği tamo bei unosai. Bati deqa nanği kumbra uneb qaji di ubtosib tamo qudei nanği minjrosaiioqneb. Nanği mequmosib soqneb.

*Yesus a anğro mel aqa jejamuq na mondor uge*

*wiyetej*

<sup>37</sup> Nebeonaqa nanŋi manaq dena olo aisib tamo unŋasari tulaŋ gargekoba mana utruq di tariŋesonab itnjreb. <sup>38</sup> Onaqa tamo unŋasari nanŋo ambleq dena tamo bei a brantosiqa tulaŋ maosiq Yesus minnej, “O Qalie Tamo, ni ijo anŋro mel unime. A ijo anŋro qujai bole qujai. <sup>39</sup> Mondor uge na aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeq-naqa a tulaŋ leleŋoqnsiqa aqa medabuq na maul aiyeqnu. Mondor uge dena a qunjimyoqnsiqa aqa jejamu tulaŋ ugeugeiyeqnu. A olo uratosai eqnu. <sup>40</sup> Deqa e na ino anŋro nanŋi minjronum, ‘Niŋgi mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanŋi na wiyqa yonub keresaiinjrŋo.”

<sup>41</sup> Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Niŋgi tamo unŋasari bini bati endeqa unub qaji nunŋo areqalo e qa siŋgilatosai bole sai. Nunŋo areqalo ti kumbra ti tulaŋ uge. Bati gembub e niŋgi koba na sosiyqa nunŋo gulbe di qoboiyoqnqai?” Degsi marsiqa anŋro di aqa abu minnej, “Ino anŋro mel di osau.” <sup>42</sup> Onaqa osi beqnaqa mondor uge dena aqa jejamu ojsiq mandamq waiyosiq qunjimyoqnej. Yeqnaqa Yesus na mondor uge di nŋirintosiq wiyonaq anŋro aqa jejamu uratonaq boleej. Boleonaqa Yesus na anŋro di baŋ ojsiq osi gilsiq aqa abu yej. <sup>43</sup> Onaqa tamo unŋasari kalil mana utruq di soqneb qaji nanŋi Qotei aqa maŋwa di unsibqa tulaŋ prugugeteb.

*Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”*

Tamo unŋasari nanŋi maŋwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa are koba qaleqnabqa a na aqa anŋro nanŋi endegsi minjrej, <sup>44</sup> “Niŋgi ijo anjam endi

geregere quiy. E Tamo Angro. Jeu tamo nanği na e ojsib tamo qudei nanġo banġ di atqab.”<sup>45</sup> Onaqa Yesus aqa angro nanği aqa anjam di qusib anjam aqa utru Qotei na ulitej deqa nanği poinjrosai. Deqa nanği Yesus nenemyqajqa ulaeb.

*Yesus aqa angro yai a ñam ti sqas?*

<sup>46</sup> Bati bei Yesus aqa angro nanği segi segi ñirinõsib angro yai a nanği kalil bunñrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb.<sup>47-48</sup> Onaqa Yesus a nanġo areqalo di qalieosiqa angro kiñala bei osiqa aqa areq di tigeltosiqa nanği osornjrej. Osornjrsiqa minjrej, “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas. Tamo a e osim geregereibqas di a na ijo Abu e qarınbej qaji di dego osim geregereiyqas. Nunġo ambleq di tamo bei a aqa segi ñam soqtqa uratqas di tamo dena ninği kalil bunġosim ñam ti sqas.”

*Tamo nanği ninği jeutñgosaieqñub di nanği ninği koba na wau qujai*

<sup>49</sup> Onaqa Jon na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanği winjreqnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyafa? A iga koba na wauosaieqñu deqa.”<sup>50</sup> Onaqa Yesus na minjej, “Ninği a saidyaib. Tamo nanği ninği jeutñgosaieqñub di nanği ninği koba na wau qujai.”

*Samaria tamo nanği na Yesus qoreiyeb*

<sup>51</sup> Onaqa Yesus a mandam uratosim lan qureq oqwajqa bati jojomonaqa a Jerusalem aiqajqa areqalo qujaitosiqa Jerusalem areiyosiq

walwelej. <sup>52-53</sup> Walweloqnsiqa aqa angro qudei nanği qarinjrnaqa nanği namo aisib Samaria nango qure beiq di brantosib Yesus a di neiqajqa minjrnabqa nanği na saideb. Di kiyaga? A Jerusalem aiyoqnej deqa. <sup>54</sup> Onaqa Yesus aqa angro aiyel Jems Jon wo nanği kumbra di unsibqa minjin oqetnrnaqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga nıamyuwo metonam lan goge na aisim tamo nanği di koitnrqas.” <sup>55</sup> Onaqa Yesus a bulosiqa nanği aiyel nirinjnrej. <sup>56</sup> Osiqa aqa angro kalil nanği joqsiqa koba na qure beiq aiyeb.

*Tamo qudei nanği Yesus dauryqajqa mareb*

<sup>57</sup> Nanği gam dauryosib ayeq nabqa tamo bei na Yesus minjej, “Ni sawa sawaq giloqnmqa e ni daurmoqnqai.” <sup>58</sup> Onaqa Yesus na minjej, “Bauñ juwan nanği tal ti. Agi sub miligiq di nereneqnub. Qebari nanği simi ti. Deqa nanği simiq di nereneqnub. Ariya e Tamo Angro neiqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.” <sup>59</sup> Osiqa tamo bei minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa tamo dena minjej, “O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tariñoqnqai. A moiymqa subq atsiy di e ni daurmqai.” <sup>60</sup> Onaqa Yesus na minjej, “Ungum. Tamo moiyo qaji nanği segi na tamo moiyo qaji nanği subq atelenoqnqab. Ariya ni sawa sawaq giloqnsimqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnrnsim nanjo Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqne.”

<sup>61</sup> Onaqa tamo bei na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni marimqa e mati gilsiy ijo was nanği ban ojelenosiy bosiy ni daurmqai.” <sup>62</sup> Onaqa Yesus na minjej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği

taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas anjam di ni mare mare laqne. Ni que. Tamo bei a kuñi ojsimqa a bulosim qoreq ñam atoqnqas di a Qotei aqa wau ojqa keresai.”

## 10

*Tamo 72 nanngi Yesus aqa anjam mare mare laqneb*

<sup>1</sup> Bati bei Tamo Koba a na tamo kalil a daury-oqneb qaji nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanngo ambleq dena tamo 72 nanngi giltnjrej. Nanngi aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. Gilt-njrsiqa nanngi aiyel aiyel namoosib qure kalil a segi bunuqna walwelosim aiqas qaji nanngi deq aiqajqa minjrsiqa qarinjnrnaq aiyeb. <sup>2</sup> A nanngi qarinjnrqa osiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Wauq di inji gargekoba melionub. Ariya inji meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. Deqa ninngi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanngi qarinjnjrimqa nanngi aqa wauq gilsib inji meli bunuj otorelenqab.

<sup>3</sup> “Deqa ninngi aiyiy. Ninngi kaja du du bul unub deqa e na ninngi qarinqitqa aisib baun juwan nanngo ambleq di wauoqnqab. <sup>4</sup> Ninngi silali osib aiyab. Nunngo qaquñ aib. Singa tatal jigaib. Ninngi aiyooqnsibqa gamq di tamo qudei turoqn-sibqa nanngi anjam bei minjraib. <sup>5</sup> Ninngi tal bei gogetoqnsibqa tamo ungasari tal miligiq di unub qaji nanngi endegsib minjroqniy, ‘Ninngi lawo na soqniy.’ <sup>6</sup> Degsib minjroqniyqa lawo tamo bei sqas di a nunngo lawo anjam di oqas. Ariya lawo

tamo bei sqasai di nungo lawo anjam di olo pu-  
luosim nungoq bqas. <sup>7</sup> Ningi qure bei beiq di  
brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Olo tal bei  
bei gogetoqnaib. Nangi na ningi joqsib ingi ti ya ti  
anaingqonibqa uyoqniy. Ningi Qotei aqa wau tamo  
unub deqa nungo awai agi oqniy.

<sup>8</sup> “Ningi qure beiq di brantoqonibqa nangi ningi  
joqoqnsib ingi anaingqonibqa uyoqniy. <sup>9</sup> Ningi  
qure dia sosibqa tamo ungasari ma ti unub qaji  
nangi boletnjroqnsib endegsib minjroqniy, ‘Qotei  
a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa  
bati jojomqo.’ <sup>10</sup> Ariya ningi qure beiq di bran-  
toqonibqa nangi ningi gereingosaiabqa ningi nangi  
uratnjrqa oqnsib nango qure ambleq di tigeloqn-  
sibqa endegsib minjroqniy, <sup>11</sup> ‘Ningi Qotei qoreiy-  
onub deqa nungo qure qa tumberum gago singa  
qandratqo qaji agi butuyetngonum. Ariya ningi en-  
degisib qalieoiy, Qotei a nungo Mandor Koba sosim  
ningi taqatngwajqa bati jojomqo.’ O ijo angoro, ningi  
degisib minjroqniy. <sup>12</sup> E ningi merngwai. Mondon  
Qotei a tamo ungasari nango une qa peginjrq  
batiamqa a na qure deqaji nangi tulan padalt-  
njrougetqas. A na Sodom qure nangi degsim  
padaltnjrqasai. A nangi gulbe kiñala enjrqas.

*Tamo ungasari are bulyosai qaji nangi mondon  
tulan padalougetqab*

<sup>13</sup> “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ningi tulan  
padalougetqab. Di kiyaga? Manwa e nungoq di  
yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nangoq  
di brantej qamu nangi nami are bulyosib are uge  
qa gara jigsib nam sumq di awoeb qamu. <sup>14</sup> Deqa  
e ningi endegsi merngwai. Mondon Qotei a tamo

unğasari nanngo une qa peginjrqa batiamqa a na niñgi tulan padaltn̄gougetqas. A na Tair qure ti Saidon qure ti nanği degsim padaltn̄jrqsai. A nanği gulbe kiñala enjrqs. <sup>15</sup> O Kaperneam tamo unğasari, niñgi lan̄ qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na niñgi breiñgimqa moiyo qureq aiqab.”

<sup>16</sup> Osiqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Tamo bei a nunngo anjam qusim dauryqas di a ijo anjam dego qusim dauryqas. Ariya tamo a niñgi qoreiñgwas di a na e dego qoreibqas. Tamo a e qoreibqas di a na ijo Abu e qariñbej qaji di dego qoreiyqas.”

*Tamo 72 Yesus na qariñjrej qaji nanği olo aqa areq beb*

<sup>17</sup> Yesus na tamo 72 nanği di qariñjrnaq aisib aqa anjam mare mare laqneb. Onaqa bunuqna nanngo wau di koboonaqa nanği olo puluosib Yesus aqa areq bosib areboleboleinjrnaqa minjeb, “O Tamo Koba, iga ino ñam na mondor uge uge nanği winjreqnamqa nanği gago anjam dauryoqnsib jaraiyoqneb.” <sup>18</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Kola minjal urur mandamq aiyeqnu dego kere Satan a urur lan̄ goge na ulon̄osiq aiyeqnaq e unonum. <sup>19</sup> Niñgi quiy. E na Qotei aqa siñgila niñgi enğonum. Deqa niñgi siñgila di osib amal uge ti degiñ ti nanngo siñgila tentoqnsib laqnqab. Gago jeu tamo Satan aqa siñgila kalil dego niñgi na kobotoqnqab. Deqa iñgi bei na yala niñgi ugeugeiñgwa keresai. <sup>20</sup> Mondor uge nanği nunngo anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu di bolequja. Ariya niñgi deqa tulan̄ areboleboleiñgaiq. Qotei a nunngo ñam lan̄ qureq

di nenngrenyej unu. Ningi deqa tulan areboleboleingem.”

*Yesus a tulan areboleboleiyonaqa Qotei pailyej*

<sup>21</sup> Bati deqa Mondor Bole a Yesus aqaq aisiq areqalo singilatetonaqa a tulan areboleboleiyonaqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni segi lan qa ti mandam qa ti Koba. E ino ñam soqteqnum. Di kiyaaqa? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanngi qa ulitoqnsimqa tamo nanngi angro du du bul unub qaji nanngi segi qa babteqnam nanngi poinjreqnu. Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum.” <sup>22</sup> Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na ingi ingi kalil ijo banq di atelenej unu. E segi Qotei aqa Niri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanngi ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqai. Yim nanngi dego ijo Abu qa qalieqab.”

<sup>23</sup> Yesus a degsi marsiqa aqa angro nanngi joqsiqa nanngi segi sasalosib a na minjrej, “Ningi nunngo ñamdamu na ijo kumbra uneqnum deqa ningi tulan areboleboleingem. <sup>24</sup> Ningi quiy. Nami mandor kokba ti Qotei aqa medabu o tamo nanngi ti gargekoba kumbra ningi bini uneqnum qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanngi unosaioqneb. Anjam ningi bini queqnum qaji di dego nanngi quqwajqa are koba soqnej. Ariya nanngi quosaioqneb.”

*Samaria tamo bei a kumbra bole yej*

<sup>25</sup> Onaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa singila lan tenemtqa osiqa endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy

dena e ɳambile gaigai sqai?” <sup>26</sup> Onaqa Yesus na kamba minjej, “Dal anjam nenɡrenq di kiyersi unu? Ni gaigai sisiyeqnum. Deqa ni segi na mare.” <sup>27</sup> Onaqa tamo dena minjej, “Dal anjam endegsi unu, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulaɳ qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qununɳ ti ino siɳgila ti ino areqalo ti kalil a yekritime. Osim ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was naɳgi degsim geregere-injroqnume.’ ” <sup>28</sup> Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni kumbra di yoqɳqam dena ni ɳambile oqam.”

<sup>29</sup> Onaqa tamo di a diqosiq aqa segi powo babtqa are qalsiq deqa olo Yesus nenemyej, “Tamo yai a ijo was unu deqa e na gereiyqai?” <sup>30</sup> Onaqa Yesus na kamba yawo anjam endegsi minjej, “Tamo bei a Jerusalem dena tigelosiq a gam dauryosiq Jeriko qureq aieyqnaqa gamq di bajin tamo qudei naɳgi na a ojsib aqa inɳi inɳi kalil yayiekriteb. Osib aqa gara palontetosib qalougetonab a moiqa jojomonaqa gam qalaq di a uratosib jaraiyeb. <sup>31</sup> A gam qalaq di ɳeiesonaqa atra tamo bei a gam dena walwelosiq gilsiq tamo di unej. Unsiqa a aqaryaiyqa uratosiq a gam qalaq beiq na bunyosiq a gilej. <sup>32</sup> Onaqa sokiɳalayonaq tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. A Livai tamo. A atra tal taqatoqnej qaji. A gam dena walwelosiq tamo di gam qalaq di ɳeiesonaq unsiqa a dego tamo di aqaryaiyqa uratosiq a gam qalaq beiq na bunyosiq a walwelosiq gilej.

<sup>33-34</sup> “Ariya olo sokiɳalayonaq Samaria tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. Gilsiq tamo di unsiqa a qa tulaɳ dulosiqa aqa areq bosiq a

goreŋ ti wain ti osiq aqa jejamu pupoiyeleneb qaji di yanselenosiqa qoselenjetej. Osiqa a soq-tosiqa aqa donki quraq di atsiqa osi gilsiq tamo njereno qaji talq di gereiyosiq taqatoqnej. <sup>35</sup> Onaqa nebeonaqa Samaria tamo di aqa segi qureq gilqa osiqa njereno qaji tal taqato tamo aqa banq di silali banqa qudei atsiqa minjej, ‘Ni silali endena tamo di geregereiyoque. E bosiy ino segi silali banqa gembub ni olo uratqam di ni kamba emqai.’ ”

<sup>36</sup> Yesus na dal anjam qalie tamo di yawo anjam degsi minjsiqa olo minjej, “Tamo qalub nanqi gam dena walwelosib gileb. Deqa ni merbe. Tamo yai a tamo gam qalaq di qalnab neiesoqnej qaji aqa was bole?” <sup>37</sup> Onaqa dal anjam qalie tamo na kamba Yesus minjej, “Samaria tamo agi tamo deqa dulej qaji di aqa was bole.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni gilsim kumbra degsim yoqne.”

### *Yesus a Marta Maria wo nanjo talq di soqnej*

<sup>38</sup> Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanqi koba na walwelosib aisib qure beiq di branteb. Qure dia uŋa bei soqnej aqa ñam Marta. A nanqi joqsiq koba na aqa tal gogeteb. <sup>39</sup> Marta aqa jaja bei soqnej aqa ñam Maria. A Tamo Koba aqa sinqa jojomq di awoosiqa aqa anjam quoqnej. <sup>40</sup> Ariya Marta a nanjo inqi goiyetnrqa marsiqa wau koba yoqnej. Osiqa Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo jaja na e uratbqoqa e segi inqi goiyeqnsim inqi inqi kalil gereiyeqnum. A na e yala aqaryaibosai. Deqa ni na minjimqa a e aqaryaibem.” <sup>41</sup> Onaqa Tamo Koba a na kamba Marta minjej, “O Marta, ni inqi inqi kalil qa are koba qaleqnum. Ni inqi inqi

deqa are kobaimaiq. <sup>42</sup> Ingi qujai qa are qalqam di kere. Maria a ingi qujai di oqo. Ingi di tulan boledamu. Ingi di tamo bei na olo yayiqqa keresai.”

## 11

### *Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej*

<sup>1</sup> Onaqa bati bei Yesus a sawa beiq gilsiq dia Qotei pailyosiq sonaqa aqa angro bei na minjej, “O Tamo Koba, Jon a nami aqa angro nanqi pailyoqajqa gam osornjroqnej dego kere ni na iga dego pailyoqajqa gam osorge.” <sup>2</sup> Onaqa Yesus na aqa angro nanqi endegsi minjrej, “Ningi Qotei pailyoqqa osibqa endegsib pailyoqniy,

‘O Abu, ino ñam tulan getento.

Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqni-ime.

<sup>3</sup> Gago ingi uyo bati gaigai keretgoqni-ime.

<sup>4</sup> Tamo nanqi iga qa une ateqnub qaji nanqo une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgoqni-ime.

Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqni-ime ni iga aqaryaigoqni-ime.’”

<sup>5-6</sup> Osiqa Yesus na olo minjrej, “Ino kadoi bei a qolo jige ino talq bosimqa oqeq di tigelosim mermqas, ‘O kadoi, ijo was a sawa isaq na walweloq ijo talq bqoqa e ingi bei anaiyqajqa di sai-qi. Deqa ni bem qalub ebimqa e anaiyqai.’

<sup>7</sup> A degsi mermimqa ni na kamba minjqam, ‘Ni e ñeio ñam gentbaim. E siran qandimtonum. E ijo angro nanqi ti ñeiejunum. Deqa e ni bem emqa keresai.’ <sup>8</sup> Ni na ino kadoi degsi minjimqa a ni tulan wainmqas. Wainmimqa ni tigelosim bem

yqam. A ino kadoi unu ni deqa are qalsim bem yqasai. A ni tulan wainmqo deqa ni tigelosim ingi keretosim yqam. <sup>9</sup> Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi ingi bei qa Qotei pailyqab di a na enqwas. Ningi ingi bei oqa marsibqa namqab di itqab. Ningi siranme kindokindonabqa Qotei na siran waqtetngwas. <sup>10</sup> Tamo kalil Qotei palyeqnub qaji nanqi ingi eqnub. Tamo kalil ingi qa nameqnub qaji nanqi iteqnub. Tamo kalil siranme kindokindoneqnub qaji nanqi Qotei na siran waqtetnjreqnu.

<sup>11</sup> “Tamo bei aqa angro a mamym qe qa minjimqa a qe yqas. A amal uge yqasai. <sup>12</sup> A na tuwe tawel qa minjimqa a tuwe tawel yqas. A degin yqasai. <sup>13</sup> Deqa ningi quiy. Ningi tamo bolesai. Ariya ningi nunqo angro nanqi ingi bole bole enjreqnub. Ningi nanqi saidnjrosaieqnub. Nunqo kumbra dena ningi endegsi poingem, nunqo Abu lan qureq di unu qaji a dego ningi saidngosaieqnu. Ningi pailyqab di a na aqa Mondor Bole enqwas. A na ningi saidngwasai bole sai.”

*Tamo qudei nanqi maroqneb, “Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu”*

<sup>14</sup> Onaqa Yesus a tamo bei mondor uge na medabu getentesoqnej qaji di mondor uge wiyetej. Wiyetonaqa a olo boleosiqa anjam maroqnej. Deqa tamo unqasari nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugugeteb. <sup>15</sup> Onaqa tamo qudei nanqi dego Yesus aqa manwa di unsib Yesus yomuiyosib maroqneb, “Mondor uge nanqo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanqi winjreqnu.”

<sup>16</sup> Onaqa tamo qudei nanqi Yesus aqa singila lanja

tenemtqa osib gisanjosib minjeb, “Ni Qotei lan goge di unu qaji aqa singila bei babtım iga unqom.”

<sup>17</sup> Onaqa Yesus a nanjo areqalo di qalieosiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanji sawa qujaiq di unub qaji nanji segi poaiyelosib qotqab di nanji koba na geregere sqa keresai. Nanji niñaqosib koboqab. Tamo nanji tal qujaiq di unub qaji nanji segi poaiyelosib qotqab di nanji dego koba na geregere sqa keresai. <sup>18</sup> Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanji winjrqs di nanji poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanji olo taqatnjrqs? Di keresai. Ningi mareqñub, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanji winjreñnu.’ <sup>19</sup> Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanji winjrqi di yai aqa singila na nuño angro nanji mondor uge winjrqb? Deqa nanji segi na merngwab, ningi anjam groteqñub. <sup>20</sup> Ariya e Qotei aqa singila na mondor uge nanji winjrqi di ningi endegsi poingwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqo.’ Ningi degsi poingwas.

<sup>21</sup> “Tamo singila koba bei a an ti qaja ti ojelenosim aqa segi tal geregere taqatqs di aqa ingi ingi kalil bole sqab. <sup>22</sup> Ariya tamo bei tulan singila koba a bosim tamo di ombla qotsim singilaqs di a na qaja ti an ti tal aqa abu a dena singilaoqnej qaji di yayelenosim aqa ingi ingi kalil elenqs. Osim ingi ingi di tamo qudei nanjo banq di olo atelenqs.

<sup>23</sup> “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetetbqas.”

*Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqa*

<sup>24</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulanosim sawa kangranjoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa namam ugeiyim marqas, ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’ <sup>25-26</sup> A degsi marsimqa aisim tal di nami man solsi b ingi ingi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulan ugedamu nanqi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqnibqa tamo di aqa so tulan ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulan ugedamuqas.”

*Tamo yai nanqi tulan areboleboleinjrim sqab?*

<sup>27</sup> Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari nanqi ambleq dena unja bei a brantosiqatulan lelenosiqatulan Yesus minjej, “Ino ai agi ni nami nambabtmosiqamungum anaimoqnej qaji a Qotei aqa namgalaq di unja tulan bolequja. Deqa a tulan areboleboleiyim sqas.” <sup>28</sup> Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ijo ai a segi areboleboleiyqasai. Tamo nanqi Qotei aqa anjam quoqnsib dauryeqnub qaji nanqi dego tulan areboleboleinjrim sqab.”

*Tamo qudei nanqi Yesus aqa manwa unqajqa minjeb*

<sup>29</sup> Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Yesus aqa areq di koroeqnabqa a na nanqi endegsi minjroqnej, “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanqi kumbra tulan ugedamu. Nanqi gaigai Qotei aqa manwa lanja unqajqa metbeqnub. Deqa e na Qotei aqa manwa bei nanqi osornjrqasai. Jona aqa manwa segi osornjritqa nanqi unqab.

<sup>30</sup> Agi Jona a segi maṇwa bul sonaqa tamo uṅgasari Ninive qureq di soqneb qaji naṅgi maṇwa di uneb. Dego kere e Tamo Angro maṇwa bul soqnit tamo uṅgasari bini bati endeqa unub qaji naṅgi maṇwa di unqab. <sup>31</sup> Mondonṅ Qotei na tamo uṅgasari naṅgi peginjrqqa batiamqa uṅa mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelqas. Tigelosimqa tamo uṅgasari bini bati endeqa unub qaji naṅgo kumbra uge babetnjrqas. A degyqas. Di kiyaaqa? Uṅa di a nami Solomon aqa powo kobaquja uṅa marsiqa sawa isaq na walwewosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulaṅ buṅyejunu qaji a nuṅgo ambleq di unu. <sup>32</sup> Mondonṅ Qotei na tamo uṅgasari naṅgi peginjrqqa batiamqa Ninive tamo naṅgi dego tigelqab. Tigelosibqa tamo uṅgasari bini bati endeqa unub qaji naṅgo kumbra uge babetnjrqab. Naṅgi degyqab. Di kiyaaqa? Ninive tamo naṅgi nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulaṅ buṅyejunu qaji a nuṅgo ambleq di unu.”

### *Ino ṅamdamu a ino jejamu qa pulonṅ bul*

<sup>33</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim tal surumq di atqasai. Kulum miligiq jugwasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo uṅgasari naṅgi tal miligiq gilsib warum geregere unqab. <sup>34</sup> Ino ṅamdamu a ino jejamu qa pulonṅ bul. Deqa ino ṅamdamu boleqas di ino jejamu kalil suwanesqas. Ariya ino ṅamdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas. <sup>35</sup> Deqa niṅgi geregere unoqniy. Nuṅgo jejamu suwanejunu qaji di olo ambruo uge. <sup>36</sup> Ino jejamu kalil suwanekritqas di taqal bei ambruqa keresai. Deqa

ino jejamu kalil suwanjoq di soqneme. Lam pulojosiq ni suwantmeqnu dego kere.”

*Farisi ti dal anjam qalie tamo nanği ti kumbra uge uge yeqnub*

<sup>37</sup> Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa Farisi tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, “Aqo ombla ijo talq gilsim inği uyqom.” Osiqa nanği ombla aqa talq gilsib awoeb. <sup>38</sup> Awoosib Yesus a inği uyqa osiqa a mati ban yansosaisosiq laņa uyej. Deqa Farisi tamo a Yesus aqa kumbra di unsiqa tulan prugujetj. <sup>39</sup> Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Ninği Farisi nunço kumbra uge agi ubtosiy mernğwai. Ninği ya gamban ti tabir ti qore segi yanseqnub. Ninği miligi yansosaieqnub. Di yawo anjam. Aqa damu agiende. Ninği baban na tamo bole. Ariya nunço are miligi kumbra uge ti bajin kumbra ti dena maqejunu. <sup>40</sup> Ninği nanari tamo! Qotei a nunço jejamu gereiyosiq nunço are miligi dego gereiyej. Di ninği qaliesai kiyoy? <sup>41</sup> Deqa inği inği kalil nunço are miligiq di unu qaji di ninği elenjosib tamo inği saiqoji nanği enjroqniy. Ninği kumbra degyibqa nunço inği inği kalil milalesqas.

<sup>42</sup> “O Farisi tamo, ninği tulan padalougetqab. Di kiyayaqa? Ninği dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Agi ninği lei ti lombo ti saga ti oqn-sib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqnub. Ariya ninği Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqnub. Agi ninği kumbra bole bole dauryosaieqnub. Ninği Qotei qalaqalaisyosieqnub. Ninği dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Deqa e ninği endegsi mernğwai. Ninği are bulyosib dal anjam

kokba dauryosib laqniy. Niŋgi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib.

<sup>43</sup> “O Farisi tamo, niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyaaqa? Niŋgi Qotei tal miligiq di tamo ñam ti naŋgo awo jaramq di awoqajqa tulaŋ areboleboleiŋgeqnu. Niŋgi koro sawaq di dego tamo uŋgasari naŋgi na nuŋgo ñam soqtetŋgosib baŋ ojetŋgwajqa deqa areboleboleiŋgeqnu.

<sup>44</sup> “O Farisi tamo, niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyaaqa? Niŋgi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di mariŋ na kabutqo. Deqa tamo uŋgasari naŋgi quraq na walweloqnqab di naŋgi qalieqa-sai.”

<sup>45</sup> Yesus a anjam degsi marnaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa anjam di qusiqa minjej, “O Qalie Tamo, ni Farisi naŋgi anjam degsi minjronum deqa ni gago ñam dego ugetoiyonum.”

<sup>46</sup> Onaqa Yesus na kamba minjej, “O dal anjam qalie tamo, niŋgi dego tulaŋ padalougetqab. Di kiyaaqa? Niŋgi tamo uŋgasari naŋgi gulbe kokba enjreqnab qoboiyoqnsib unub. Ariya niŋgi na olo naŋgo gulbe di qoboiyetnjrosaieqnu.

<sup>47</sup> “Niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyaaqa? Nuŋgo moma naŋgi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi ñumeq nab moreŋoqneb. Ariya niŋgi na olo naŋgo sub gereiyeqnu. <sup>48</sup> Nuŋgo kumbra dena niŋgi endegsib marobuleqnu, ‘Gago moma naŋgo kumbra bole.’ Niŋgi degsib marobuleqnu. Agi nuŋgo moma naŋgi Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi ñumoqneb. Ariya niŋgi na olo naŋgo sub gereiyeqnu.

<sup>49</sup> “Utru deqa Qotei powo koba ti unu qaji a endegsi marej, ‘E ijo medabu o tamo naŋgi ti ijo an-

jam maro tamo nanği ti qarınjnritqa tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanğoq giloqnibqa nanği na nanği jeutnjroqnsib tulan ugeugeinjroqñqab. Osib qudei ñumoqnib moreñoqnqab.’ 50-51 O dal anjam qalie tamo, Qotei a nunğo moma nanğo une kalil osim tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanğo jejamuq di atelenqas. Nunğo moma nanğo une di agi nanği nami yqajqa utru at-sib Kein na Abel qalnaq moiyej. Qotei a mandam atej bati deqa nanği une di yqajqa utru ateb. Dena bosib Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnab moiyej. E bole mernğwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanği enjrças.

<sup>52</sup> “O dal anjam qalie tamo, ninği tulan padalougetqab. Di kiyaqqa? Tamo unğasari nanği Qotei qalieqajqa gam itqa mareqnabqa ninği na olo gam getentetnjreqnub. Ninği segi Qotei qalieqajqa gam itqa keresai. Deqa tamo unğasari nanği dego gam di itqa yeqnab ninği na olo gam getentetnjreqnub.”

<sup>53</sup> Osiqa Yesus a tigelosiqqa tal di uratosiq gilej. Bati deqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti a qa minjin oqetnjrnaqa anjam gargekoba nenemyoqneq. <sup>54</sup> A anjam bei grotimqa nanği a ojqajqa deqa anjam gargekoba nenemyoqnsib a dadauryoqneq.

## 12

*Yesus a Farisi nanğo kumbra uge qa anjam marej*

<sup>1</sup> Onaqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Yesus unqajqa bosib koroosib jujunğkobaeb. Sinğa

waiyosib walwelqa keresai. Deqa tamo qudei na tamo qudei nanjo sinğa sosetnjroqneb. Bati deqa Yesus a aqa anğro nanji joqsiqa nanji sasalosib a na minjrej, “Ninji geregere ñam atoqniy. Farisi nanji gisañ tamo. Nanji anjam maro aiyelteqñub. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanjo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulañ kobaqujaqas. <sup>2</sup> Deqa ninji quiy. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanji qusib poinjrças. <sup>3</sup> Deqa anjam kalil ninji ambruq di mareqñub qaji di suwanamqa tamo nanji quqwab. Anjam kalil ninji warum miligiq di mareqñub qaji di tamo nanji bijal gogeq di tigelosib palontqab.”

### *Ninji Qotei segi ulaiyiy*

<sup>4</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo anğro, ninji quiy. Ninji jeu tamo nanji ulainjraib. Nanji nunjo jejamu segi qalsib moiyoqqa kere. Nanji ninji gulbe bei engwa keresai. Deqa ninji nanji ulainjraib. <sup>5</sup> Tamo ninji ulaiyqab qaji agi deqa mernğwai. Qotei a segi nunjo jejamu moiotosim bunuqna nunjo qunuj dego ñamyuwoq waiyqa kere. Deqa ninji a segi ulaiyiy.

<sup>6</sup> “Ninji qalie. Tamo nanji qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqñub. Silali kiñala na awaiyeqñub. Ariya Qotei na qebari sinjir nanji geregere taqatnjreqnu. A na nanji uratnjro-saieqnu. <sup>7</sup> Dego kere Qotei a nunjo gate banğa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. Deqa ninji ulaaib. Ninji qebari kalil nanji tulañ buñnjrejñub.”

### *Iga Yesus aqa ñam marqajqa jemaigwasai*

<sup>8</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “E Tamo Anġro. Niŋgi mandam tamo naŋgo ulatamuq di ijo ñam boleq atsib marqab di mondoŋ e na kamba Qotei aqa laŋ anġro naŋgo ulatamuq di nuŋgo ñam boleq atsiy marqai. <sup>9</sup> Ariya niŋgi mandam tamo naŋgo ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgiŋgwas di mondoŋ e kamba dego Qotei aqa laŋ anġro naŋgo ulatamuq di nuŋgo ñam marqajqa asgibqas.

<sup>10</sup> “E Tamo Anġro. Tamo bei na e misiliŋbqas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo bei na Mondor Bole misiliŋqas une di Qotei na kobotqasai.

<sup>11</sup> “Bunuqna Juda tamo kokba naŋgi niŋgi ojsib naŋgo Qotei tal miligiq di tigeltŋgosib nenemŋgibqa niŋgi na kamba anjam kiye minjrqaŋqa deqa are koba qalaib. Rom naŋgo gate ti naŋgo mandor ti naŋgo ulatamuq di dego niŋgi tigeltŋgibqa niŋgi na kamba anjam minjrqaŋqa ulaaib. <sup>12</sup> Bati deqa Mondor Bole na areqalo eŋgimqa niŋgi anjam marqab.”

### *Ñoro tamo qa yawo anjam*

<sup>13</sup> Onaqa tamo unġasari koroesoqneŋ qaji naŋgo ambleq dena tamo bei a tigelosiqa Yesus minjeŋ, “O Qalie Tamo, ni ijo was minjimqa a na gago abu moiyeŋ qaji aqa ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei ebqas.” <sup>14</sup> Onaqa Yesus na minjeŋ, “Tamo yai na e giltbqo deqa e nuŋgo gulbe di gereiyqai?” <sup>15</sup> Degsi minjsiqa tamo unġasari kalil naŋgi endegsi minjreŋ, “Niŋgi ñoro koba oqajqa mamaulŋgaiq. Niŋgi ñoro koba ti sqab dena niŋgi ŋambile bole oqa keresai. Niŋgi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.”

16 Osiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa wauq di ingi tulan koba melioqnej. 17 Deqa a endegsi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo ingi tulan koba melielenqo. Deqa e ingi di atqajqa tal keresaiibqo.’ 18 Osiqa marej, ‘E endegyqai. E ijo tal kalil koñelenosiy olo tal kokba atelenqai. Osiy ijo ingi meli kalil tal kokbaq di jugwai. Ijo ñoro kalil dego dia jugelenqai. 19 Jugelenosiy marqai, “Ijo ingi ingi tulan koba agi atonum unu. Deqa e aqaratosiy laña awesqai. Sosiy ingi ti ya ti uy-oqnsiy areboleboleiboqnqas. Wausau gargekoba gilqas ijo ingi ingi di koboqasai.” ’ 20 Tamo di a degsi marnaqa Qotei na minjej, ‘Ni nanari tamo. Qolo qujai endeqa e ino qunun yaimitqa ni moiqam. Yimqa ingi ingi kalil ni na gereiyosim atonum qaji di tamo yai na olo oqas?’ Qotei na degsi minjej. 21 Dego kere tamo nanği ñoro koba koroiyejunub qaji nanço ñoro qoji padalqab. Nanği lañ qure qa ñoro saiçoji unub deqa nanği Qotei aqa ñamgalaq di sougetesosib moreñqab.”

### *Ninği bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib*

22 Osiqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minjrej, “Ninği mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga ingi qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninği degsib maraib. 23 Ninği ingi uyo na segi ñambile oqasai. Ninği gara jugoqnqab dena segi nunço jejamu bole sqasai. 24 Ninği qebari nanği unjriy. Nanği ingi yagosaieqñub. Inği otorosib talq di atosaiieqñub. Ariya Qotei na qebari nanği ingi anainjreqnu. Ninği qalie, qebari nanği qunun saiçoji. Ninği tamo qunun ti. Ninği

qebari nan̄gi tulaŋ buŋŋrejunub. <sup>25</sup> Niŋgi man-  
damq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib.  
Niŋgi are koba qalqab dena niŋgi nun̄go segi sqa-  
jqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai.  
<sup>26</sup> Niŋgi wau kiñala deqaji yqa keresai deqa niŋgi  
kiyaqa iŋgi qudei qa are koba qaleqnu?

<sup>27</sup> “Niŋgi ŋam so unjriy. Nango wala kiyersib  
branteqnu di niŋgi qaliesai. Nan̄gi segi wau-  
osaieqnu. Nango segi wala gereiyosaieqnu.  
Deqa e niŋgi endegsi mern̄gwai. Nami Solomon  
a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya ŋam so  
aqa wala dena Solomon aqa wala tulaŋ buŋyejunu.  
<sup>28</sup> Maŋ laŋaj a bini oqwas nebe tamo nan̄gi na  
giŋgeŋyosib ŋamyuwoq waiyqab. Maŋ laŋaj di  
Qotei na wala enjreanu. Deqa niŋgi kiyaaqa Qotei  
qa nun̄go areqalo siŋgilatqa yonub keresaiŋgwo?  
Niŋgi maŋ laŋaj sai. Niŋgi tamo qunun̄ ti. Deqa  
niŋgi endegsi poiŋgem, Qotei a niŋgi dego gara  
eŋgoqnqas. <sup>29</sup> Niŋgi areqalo kobaiyosib endegsib  
maraib, ‘Iga iŋgi ti ya ti qabe na osim uyqom?’  
Niŋgi degsib maraib. <sup>30</sup> Tamo un̄gasari Qotei qalie-  
sai qaji nan̄gi iŋgi iŋgi deqa are koba qaleqnu.  
Ariya niŋgi deqa are koba qalaib. Nun̄go Abu a  
qalie, niŋgi laŋa sqa keresai. Niŋgi iŋgi iŋgi deqaji  
oqnsib sqab. <sup>31</sup> Deqa niŋgi Qotei na taqatŋgosim  
nun̄go Mandor Koba sqajqa siŋgilaoqniy. Niŋgi  
degyqab di Qotei na kamba iŋgi uyo ti gara ti dego  
eŋgoqnqas.”

*Niŋgi laŋ qure qa iŋgi iŋgi oqajqa deqa are qalo-  
qniy*

<sup>32</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo kaja du du  
niŋgi ulaaib. Nun̄go Abu a nun̄go Mandor Koba

sosim ningi taqatɨgwajqa areareteqnu. <sup>33</sup> Deqa ningi kumbra endegyiy. Ningi nungo ñoro kalil qarɨnyosib silali osib tamo ingi ingi saiwoji nanɨi di jeisib enjriy. Osib silali jugwajqa qun ugeo-saieqnu qaji di gereiyosib lan qure qa ingi ingi elenɨosib di jugelenɨoy. Ingi ingi di koboqa kere-sai. Bajɨn tamo nanɨi bosib oqasai. Sisimbiɨ na ugetqasai. Ingi ingi di gaigai sqas. <sup>34</sup> Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego siɨgilatim sqas.”

*Kanɨal tamo bole a tal lanja olo bqajqa bati qa tariɨeqnu*

<sup>35</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi nungo gara tigelenɨosib nungo ingi ingi kalil gereiyosib wanɨal qatrentosib ijo bqajqa bati qa tariɨosib soqniy. <sup>36</sup> Tamo bei a goiyo kobaq dena olo bosim aqa talq di brantosim siranɨme kindokindonamqa aqa kanɨal tamo nanɨi a qa tariɨejunub qaji nanɨi siranɨme waqtoqujatqab. Dego kere ningi ijo bqajqa bati qa tariɨosib soqniy. <sup>37</sup> Tal lanja aqa kanɨal tamo nanɨi a qa tariɨosib ɨam atoqnibqa bosim degsi unjrimqa nanɨi tulan areboleboleinjrɨas. Deqa a na nanɨi metnjrim awoelenabqa ingi anainjroqnɨas. <sup>38</sup> A qolo jige kiyo nebeqa laqnimqa kiyo bosim aqa kanɨal tamo nanɨi a qa tariɨosib ɨam atoqnibqa degsi unjrimqa nanɨi tulan areboleboleinjrɨas.

<sup>39</sup> “Ningi are qaliy. Bati gembu bajɨn tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajɨn tamo a bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. <sup>40</sup> Dego kere e Tamo Anɨro bqajqa bati ningi qaliesai. E

bosiy ningi pruqtngaim deqa ningi geregere nam atoqnsib e qa tarinjoqnsib soqniy.”

*Tamo yai a wau tamo bole?*

<sup>41</sup> Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni yawo anjam maronum di iga segi quqwajqa kiyo tamo ungasari kalil nanngi dego quqwajqa kiyo?” <sup>42</sup> Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Kangal tamo yai a areqalo bole ti sosiqa gaigai wau bole yeqnu? Kangal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kangal tamo kalil nanngi geregere taqatnjroqnsimqa nanngo inngi uyqajqa batioqnimqa inngi anainjroqne.’ <sup>43</sup> Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kangal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnimqa a bosim unimqa kangal tamo di a tulan areboleboleiyqas. <sup>44</sup> Deqa e bole merngwai. Kangal tamo di a wau boledamu yej deqa tal lanja na aqa inngi inngi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqngas. <sup>45</sup> Ariya kangal tamo di a endegsi are qalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ Degsi are qalsimqa a na kangal tamo ti kangal unja ti nanngi lanja lanja kumbainjroqngas. Osim inngi ti wain ti uyoqnsim nanarioqngas. <sup>46</sup> Aqa tamo koba bqa-jqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnimqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa a tulan prugugetqas. Deqa aqa tamo koba na a qalougetosim tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosaieqhub qaji nanngo so sawaq waiyim aiqas.

<sup>47</sup> “Tal lanja na aqa kangal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a geregere qusim ariya a olo asgimosim wau di yosaiamqa tal lanja na a

kumbainyogargekobatqas. <sup>48</sup> Ariya tal lanja na aqa kanjal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a geregere quosai deqa a wau di yosaiamqa tal lanja na a jinja na kumbainyoqujaitqas. Ningi quiy. Qotei na tamo bei wau koba yimqa a wau di ojsim olo wau tulan koba dego ojeme. Qotei na tamo bei aqa banq di wau koba atimqa a wau di taqatosim olo wau tulan koba dego taqateme.”

*Yesus na tamo ungasari nanji pupoinjrimqa nanji jeu jeu sqab*

<sup>49</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “E namyuwo waiyit mandamq aiqas. E deqa bem. Deqa e Qotei endegsi pailyeqnum, ‘O Abu, namyuwo di urur puloneme.’ <sup>50</sup> Ningi quiy. E yanso bei oqai. E yanso di osaiunum deqa e are tulan gulbekobaibeqnu. <sup>51</sup> O ijo angro, ningi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo ungasari nanji geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanji pupoinjritqa nanji jeu jeu sqajqa deqa bem. <sup>52</sup> Bini bati endeqa ti bunuq qa ti tamo 5 tal qujaiq di unub qaji nanji ijo ñam qa jeu jeu sqab. Tamo qalub nanji na tamo aiyel jeutnjroqnqab. Tamo aiyel nanji na tamo qalub jeutnjroqnqab. <sup>53</sup> Abu nanji na nanjo segi angro mel nanji jeutnjroqnqab. Angro mel nanji na nanjo segi abu nanji jeutnjroqnqab. Ai nanji na nanjo segi angro sebin nanji jeutnjroqnqab. Angro sebin nanji na nanjo segi ai nanji jeutnjroqnqab. Ain qeli nanji na nanjo segi ain yala nanji jeutnjroqnqab. Ain yala nanji na nanjo segi ain qeli nanji jeutnjroqnqab.”

*Kumbra bini branteqnu qaji di tamo nanği utru poinjrosaieqnu*

<sup>54</sup> Osiqa Yesus na tamo unğasari kalil nanği endegsi minjrej, “Señ aiyog dena lanbi tigelamqa niñgi unsib marqab, ‘Awa bqas.’ Degsib marqab awa bqas. <sup>55</sup> Meli jagwa bamqa niñgi unsib marqab, ‘Sawa kanqanqas.’ Degsib marqab sawa kanqanqas. <sup>56</sup> Niñgi gisan ani. Niñgi mandam ti lan ti unoqnsib geregere pegiyeqnub. Ariya kiyaga kumbra bini branteqnu qaji di niñgi unoqnsib utru poinğosaieqnu?”

*Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa niñgi segi aiyel anjam urur gereiyogujatıy*

<sup>57</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Kumbra bole ti kumbra uge ti di niñgi kiyaga geregere pegiyosaieqnub? <sup>58</sup> Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa niñgi ombla walwelosib anjam pegiyo talq giloqn-sibqa gamq di niñgi segi aiyel anjam urur gereiyogujatıy. Yosib anjam moiotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya niñgi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanğo banq di atqas. Yimqa nanği na ni osib tonto talq di waimqab. <sup>59</sup> Deqa e ni mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil kere-timqa di ni uratmib oqedqam.”

## 13

*Tamo a are bulyqasai di a padalqas*

<sup>1</sup> Onaqa bati deqa tamo qudei nanği Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Galili tamo

qudei nan̄gi wagme osib Qotei atraiyeq nabqa Pailat na aqa qaja tamo nan̄gi qarinjrn̄naq gilsib nan̄gi ñumnab nan̄go leñ aisiq wagme nan̄go leñ ti tuturej.” <sup>2</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Nin̄gi kiyersib are qalonub? Galili tamo nan̄gi di une gargekoba yoqneb deqa gulbe di nan̄goq di brantej. Galili tamo qudei nan̄gi une gargekoba yosaieq nub. Nin̄gi degsib are qalonub kiyo? <sup>3</sup> Di sai. E nin̄gi mer̄ngwai. Nin̄gi are bulyqasai di nin̄gi kalil dego padalqab. <sup>4</sup> Jerusalem dia tal olekoba aqa ñam Siloam di puosiqa tamo 18 nan̄gi ñumnaq moreñeb. Deqa nin̄gi kiyersib are qalonub? Tamo 18 moreñeb qaji nan̄gi une gargekoba yoqneb deqa nan̄gi degsib moreñeb. Tamo qudei Jerusalem di unub qaji nan̄gi une gargekoba yosaieq nub. Nin̄gi degsib are qalonub kiyo? <sup>5</sup> Di sai. E nin̄gi mer̄ngwai. Nin̄gi are bulyqasai di nin̄gi kalil dego padalqab.”

### *Qura geitosai qaji aqa yawo anjam*

<sup>6</sup> Osiqa Yesus a yawo anjam bei endegsi marej, “Tamo bei a aqa wauq di qura yagej. Bunuqna a qura gei oqajqa marsiq bej. Bosiq unej qura geitosai. <sup>7</sup> Deqa a na aqa wau taqato tamo minjej, ‘Ni que. Wausau qalub gilqo e boqnsim ñam atoqnem qura geitosai. Deqa un̄gum. Qomsim waiy. A kiyaaq mandam aqa namur laja saitqas?’ <sup>8</sup> Onaqa wau taqato tamo na minjej, ‘O Tamo Koba, ni mati uratim soqnem. Wausau qujai endeqa e na qura utruq di moror qamsiy namur atsiy un̄qai. <sup>9</sup> Degyitqa wausau bei qa geitqas kiyo sai kiyo? Saiamqa ni marim e qomsiy waiyqai.’” Yesus a yawo anjam degsi marej.

### *Yori bati qa Yesus na uña bei boletej*

<sup>10-11</sup> Onaqa yori bationaqa Yesus a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam minjroqnej. Minjroqnsiqqa ñam atej uña bei sonaq unej. Uña di a maiyej. Mondor uge na ma yonaqa wausau 18 a groñosiq laqnej. A tñntñ tigelqa keresai. <sup>12</sup> Deqa Yesus na uña di unsiq metonaqa aqa areq bonaqa minjej, “O uña, ni que. Endego ino ma di ni uratmqas.” <sup>13</sup> Degsi minjsiqqa uña aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboonaqa a tñntñ tigelosiqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. <sup>14</sup> Onaqa Qotei tal taqato tamo a Yesus aqa mañwa di unsiqa minjin oqetej. Di kiyaca? Yesus a yori bati qa uña di boletej deqa. Deqa Qotei tal taqato tamo na tamo ungasari nanji endegsi minjrej, “Bati 6 iga waueqnum. Deqa wau qa bati segi nuñgo ma boletqajqa boqniy. Yori bati qa nuñgo ma boletqajqa baib.” <sup>15</sup> Onaqa Tamo Koba a na kamba minjej, “Ñiñgi gisañ tamo. Ñiñgi yori bati gaigai nuñgo makau ti donki ti tontonub unub di sil palontoqnsib joqoqnsib ya anainjreqnub. <sup>16</sup> Ariya uña endi a Abraham aqa moma. Satan na ma yonaqa wausau 18 ma ti soqnej. Deqa e kiyaca yori bati qa aqa ma di uratit sqas? Sai. E boletqai.” <sup>17</sup> Yesus a degsi marnaqa aqa jeu tamo kalil nanji aqa anjam di qusibqa jemainjrej. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji di tulañ bolequja deqa tamo ungasari kalil nanji tulañ areboleboleinjqonej.

### *Sis yago qa yawo anjam*

<sup>18</sup> Onaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye niñgi merngitqa Qotei

aqa kumbra di aqa utru ningi geregere poingwas?  
<sup>19</sup> Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Bunuqna sis a oqsiiq tulan kobaqujaonaqa qebari nanqi bosib aqa daniq di simi atelenjeb.”

*Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam*

<sup>20</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ningi merngitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ningi geregere poingwas?  
<sup>21</sup> Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Unja bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiqa bem sum lanaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

*Ningi siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoiy*

<sup>22</sup> Yesus a dena tigelosiqqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia Qotei aqa anjam minjre minjre aiyoqnej.  
<sup>23</sup> Aiyeqnaqa tamo bei na minjej, “O Tamo Koba, Qotei na tamo quja quja segi elenqas kiyo? Ni iga geregere merge.” Onaqa Yesus na kamba minjrej,  
<sup>24</sup> “Ningi siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoiy. E ningi merngwai. Tamo gargekoba nanqi siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoqnib ugeinjroqnqas.  
<sup>25</sup> Tal aqa abu a tigelosim siranme kabutimqa ningi oqeq di tigelosibqa siranme kindokindonosib minjoqnqab, ‘O Tamo Koba, ni na siranme waqtetgime.’ Amqa a na kamba merngwaw, ‘Ningi tal qabe? E ningi qaliesai.’  
<sup>26</sup> Degsi merngimqa ningi na minjqab, ‘O Tamo Koba, iga ni ombla ingi ti ya ti uyoqnem. Ni gago qureq di Qotei aqa anjam plaltosim mergoqnem.’  
<sup>27</sup> Degsib minjibqa

a na kamba merngwas, ‘Ninggi tal qabe? E ninggi qaliesai. Deqa ninggi kalil jaraiyyi. Ninggi kumbra uge yo qaji tamo.’<sup>28</sup> A na ninggi degsim merngsim ninggi qalaq di breingwas. Yimqa Abraham, Aisak, Jekop, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi ti Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Soqnimqa ninggi nanngi unjrsibqa akamkobaoqnsib pailoqnsib nunngo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.<sup>29</sup> Tamo ungasari gargekoba nanngi sawa guta na guma na tauj na beben na ti bosib Qotei aqa singaq di koroelenabqa Qotei a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. Yimqa nanngi Qotei ombla awoosib ingi uyoqnqab.<sup>30</sup> Deqa ninggi quiy. Tamo qudei bini ñam ti unub qaji nanngi mondon ñam saiqoji sqab. Ariya tamo qudei bini ñam saiqoji unub qaji nanngi mondon ñam ti sqab.”

### *Yesus a Jerusalem nanngi qa dulej*

<sup>31</sup> Onaqa bati deqa Farisi qudei nanngi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Mandor Herot a ni lum-sim moiyoqmqa mareqnu. Deqa ni sawa endi uratosim ulan.”<sup>32</sup> Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninggi gilsib gisan tamo Herot a endegsib minjiy, ‘Yesus a marqo, “Bini e mondor uge uge nanngi winjroqnsiyqa tamo ma ti nanngi boletnjroqnqai. Nebe dego e wau di yoqnqai. Ariya alieb e ijo wau di kobotqai.”’ Ninggi gilsib Herot degsib minjiy.<sup>33</sup> Bini e walwelosi aisiy nebe olo tigelosiy aisiy ariya alieb e Jerusalem di brantqai. E degyqai. Di kiyaaqa? Jerusalem dia qujai jeu tamo nanngi na Qotei aqa medabu o tamo nanngi ñumeqnaq moreneqnaq. Nanngi qure beiq di nanngi ñumosaieqnaq.

34 “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nan̄gi ñumoqnsim moiyoṅnjreqnum. Osim tamo un̄gasari Qotei na inoq qariṅnjreqnu qaji nan̄gi meniṅ na ñumeqnam moreṅeqnub. Bati gargekoba e ino an̄gro nan̄gi tuwe du du bul koroinjr̄qajqa yeqnam ni saideqnum. 35 Deqa niṅgi quiy. Qotei a nun̄go atra tal koba uratetṅimqa a laṅa sqas. Deqa e niṅgi endegsi mern̄gwai. Niṅgi olo e nubqasai. Degsim gilsim mondoṅ e olo laṅ qureq na boqnitqa niṅgi e nubsib marqab, ‘Tamo a b̄qo endi Tamo Koba aqa ñam na b̄qo. Deqa Qotei na a tulaṅ geregereiyeqnu.’”

## 14

### *Tamo bei jejamu sun̄yelen̄ej qaji di Yesus na boletej*

1 Yori bati bei Yesus a Farisi gate bei aqa talq gilsiq̄a a ombla iṅgi uyoqneḅ. Iṅgi uyeq̄nabqa tamo qudei tal dia soqneḅ qaji nan̄gi Yesus koqyoqneḅ. 2 Yesus aqa areq di tamo bei jejamu sun̄yelen̄ej qaji a awesoqneḅ. 3 Deqa Yesus na tamo di un̄siqa dal anjam qalie tamo nan̄gi ti Farisi nan̄gi ti endegsi nenem̄njrej, “Niṅgi mariy. Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” 4 Onaqa nan̄gi na kamba anjam bei Yesus min̄josai. Nan̄gi mequmesoqneḅ. Deqa Yesus na tamo di aqa jejamu ojsiq̄a aqa ma boletej. Osiqa qarinyonaq gilej. 5 Onaqa Yesus na Farisi nan̄gi olo nenem̄njrej, “Nun̄go an̄gro kiyo nun̄go makau kiyo yori bati qa ulon̄osim subq̄ aiyimqa niṅgi na aqaryaiyosib subq̄ dena osib goge atqab

e? Niŋgi na merbiy.” <sup>6</sup> Onaqa naŋgi na kamba olo anjam bei Yesus minjqa yonab keresaiinjrej.

*Niŋgi na nuŋgo segi ñam soqtaib*

<sup>7</sup> Bati deqa Yesus a ñam atej di tamo qudei naŋgi inŋi uyo qa marsib talq bosib tamo ñam ti naŋgo awo jaramq di awoosib inŋi uyeq nab unjrej. Deqa a na naŋgi yawo anjam endegsi minjrej, <sup>8-9</sup> “Tamo bei na maruro atsim ni metmimqa ni tamo ñam ti naŋgo awo jaramq di namo awoaim. Ni tamo ñam ti naŋgo awo jaramq di awoqam di goiyo lanja na tamo ñam ti bei metim bam ni mermqas, ‘Ni awo jaram di uratosim tamo endi yim awoqas.’ Yim ni jemaimim tamo laŋaj naŋgo awo jaramq di awoqam. <sup>10</sup> Deqa tamo bei na maruro atsim metmimqa ni tamo laŋaj naŋgo awo jaramq di awo. Yimqa goiyo lanja na bosim mermqas, ‘O was, ni bosim tamo ñam ti naŋgo awo jaramq endi awo.’ Yim tamo kalil inŋi uyeq nub qaji naŋgo ñamgalaq di ni ñam ti sqam. <sup>11</sup> Tamo kalil naŋgo segi ñam soqteq nub qaji naŋgi Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo naŋgo segi ñam aguq ateq nub qaji naŋgi Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

*Niŋgi na tamo sougetejunub qaji naŋgi gereinjriy*

<sup>12</sup> Osiqa Yesus na goiyo lanja minjej, “Ni maruro atsimqa ino segi was naŋgi ti ino segi kadoi naŋgi ti tamo unŋasari ñoro koba ejunub qaji naŋgi ti metnjraim. Ni degyqam di ni endegsi are qalqam, ‘Naŋgi na kamba maruro atsib e metbib gilit inŋi anaibqab.’ <sup>13</sup> Ni degyaim. Ni maruro atsimqa tamo ñoro saiqoji naŋgi ti tamo jejamu lainjro qaji naŋgi ti tamo siŋga uge naŋgi ti tamo ñam qandimo naŋgi ti metnjrim bab inŋi anainjre. <sup>14</sup> Amqa ni

tulan areboleboleimqas. Di kiyaaqa? Nanġi ni kamba inġi anaimqaa keresai. Deqa mondoġ tamo bole bole nanġi olo subq na tigelo batiamqaa Qotei na kamba awai tulan boledamu ni emqas.”

*Yesus a maruro qa yawo anjam marej*

<sup>15</sup> Yesus a anjam degsi marnaqa tamo bei Yesus ombla awoosib inġi uyoqneq qaji a qusiqa minnej, “Mondoġ Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Sosimqaa a na nanġi inġi anainjrim awoosib koba na inġi uyoqnqab. Deqa nanġi tulan areboleboleinjrim sqab.” <sup>16</sup> Onaqa Yesus na kamba yawo anjam bei endegsi minnej, “Tamo bei a maruro atqa osiqa tamo gargekoba nanġi aqa maruro unqa metnjrej.

<sup>17</sup> Aqa maruro bati brantonaa a na aqa kanġal tamo bei qarinyonaq gilsiqaa tamo nanġi di minjrej, ‘Niġi boiy. Inġi inġi kalil gereiyosib atonub unu.’

<sup>18</sup> Degsi minjrnaqa nanġi kalil bqa urateb. Osib minjoqneq, ‘Iga bqa keresai.’ Bei na minnej, ‘E mandam bunuj awaiyonum. Di unqajqa aiqai. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.” ’ <sup>19</sup> Bei na minnej, ‘E makau bunuj 10 awaiyem. Deqa bini e nanġi wau enjrqai. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.” ’ <sup>20</sup> Bei na minnej, ‘E bini unja bunuj onum. Deqa e dego bqa keresai.’

<sup>21</sup> “Onaqa kanġal tamo a olo puluosiq aisiq anjam kalil nanġi na minjeb qaji di aqa tamo koba minjnaqa a minjin oqetonaqa olo qarinyosiq minnej, ‘Ni urur gilsimqaa gam kokbaq di gam kiñilalaq di tamo inġi inġi saiġoji nanġi ti tamo jejamu lainjro qaji nanġi ti tamo njam qandimnjro qaji nanġi ti tamo sinġa ugeinjro qaji nanġi ti itnjrsimqaa joqsim

ijo talq boiy.’ <sup>22</sup> Onaqa kanqal tamo a olo gilsiqqa tamo nanqi di kalil joqsi bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, e ino anjam dauryosim agi nanqi kalil joqsi bonum. Ariya ino tal tamo na maqosai unu.’

<sup>23</sup> “Onaqa goiyo lanja na olo aqa kanqal tamo qarinyosiqqa minjej, ‘Ni gilsim gam kalilq dena ti nañuq dena ti tamo nanqi joqsim boiy. Nanqi kalil babqa ijo tal magwas. <sup>24</sup> E ni mermqai. Tamo nanqi e nami metnjronum bqa uratonub qaji nanqi ijo maruro unqasai.’ ”

*Tamo a Yesus dauryqa marsimqa a mati gegerere are qalsim Yesus dauryem*

<sup>25</sup> Yesus a dena tigelosiqqa walwelosiq aiyeqnaqa tamo unqasari tulan gargekoba nanqi a dauryosib aiyoqneb. Deqa a bulosiqqa nanqi endegsi minjrej, <sup>26</sup> “Tamo bei a e daurbqa osimqa aqa abu, aqa ai, aqa ñaun, aqa anqro nanqi, aqa was nanqi, aqa jaja nanqi, aqa segi jejamu dego jeutnjrqasai di a ijo anqro sqa keresai. <sup>27</sup> Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboyosim e daurbqasai di a ijo anqro sqa keresai.”

<sup>28</sup> Osiqa nanqi endegsi minjrej, “Tamo bei a tal atqa osimqa a mati awoosim tal kobotqajqa aqa awai gegerere are qalsim aqa silali sisiyqas. Aqa silali kereqas kiyo sai kiyo degsi are qalqas. <sup>29-30</sup> A mati degsi are qalqasai di a tal aqa utru atsim bati amble di aqa silali saiamqa tal kobotqa keresai-iyimqa tamo nanqi unsib a kikiyosib minjqab, ‘Ni tal aqa utru atem di ni kobotqa keresai.’ Yim a jemaiyqas.

<sup>31</sup> “Mandor bei na mandor bei qoto itqa marsimqa a mati awoosim geregere endegsi are qalqas, ‘Ijo qaja tamo 10 tausen nanği na mandor di aqa qaja tamo 20 tausen nanği ñumsib winjrqa kere kiyo?’ <sup>32</sup> A degsi are qalsim marqas, ‘E na mandor di qoto bunyqa keresai.’ Degsi marsimqa aqa wau tamo qudei nanği qarinjrim gilsib mandor di minjqab, ‘Ungum, iga qotqa uratonum.’

<sup>33</sup> “Dego kere tamo bei na e daurbqa osimqa a mati aqa segi inği inği kalil uratqasai di a ijo anğro sqa keresai.”

### *Bar qa yawo anjam*

<sup>34</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Bar a bole. Inği di bar atoqnib aqa uyo boledamuqas. Ariya bar aqa qajarara koboqas di inği kiye na olo qajararatqas? Di keresai. <sup>35</sup> Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Iga bar di mandam ti bulyonamqa mandam namuryqa keresai. Deqa iga bar di uratosim waiyqom. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

## 15

### *Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam*

<sup>1</sup> Bati bei takis o qaji tamo nanği ti une tamo nanği ti kalil Yesus aqa anjam quqwa marsibqa aqa areq bosib koroeb. <sup>2</sup> Koroonabqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus yomuiyosib mareb, “Yesus a une tamo nanği joqoqnsiqa koba na inği uyeqñub.”

<sup>3</sup> Degsib marnabqa Yesus a nanžo anjam di qusiqa yawo anjam endegsi minjrej, <sup>4</sup> “Tamo bei

aqa kaja 100 nanği ñin uyoqnibqa qujai bei alelamqa a na kaja 99 nanği uratnjrsim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas. <sup>5</sup> Itosim areboleboleiyim soqtosim qoboiyqas. <sup>6</sup> Qoboiyosim aisim aqa qureq di brantosim aqa was nanği ti aqa qure qujai nanği ti kalil koroinjrsimqa minjrqas, ‘Ñinği uniy. Ijo kaja alelqo qaji agi olo itonum! Deqa ninği e ombla areboleboleigim sqom!’ ” <sup>7</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di lañ goge dia nanği a qa tulañ areboleboleinjqas. Tamo 99 nanği mareqnub, ‘Iga tamo bole une saiqoji. Deqa iga are bulyqasai.’ Nanği qa lañ goge dia nanği areboleboleinjqasai. Ariya une tamo qujai a are bulyqas di nanği a qa tulañ areboleboleinjqas.”

### *Silali lounqo qaji aqa yawo anjam*

<sup>8</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Unja bei aqa menin silali 10 soqnimqa menin silali qujai lounimqa a wañal qatrentosim aqa talq di mañ solsim ñamosim itqas. <sup>9</sup> Itosim gilsim aqa was nanği ti aqa qure qujai nanği ti kalil koroinjrsimqa minjqas, ‘Ijo menin silali qujai lounqo qaji agi olo itonum! Deqa ninği e ombla areboleboleigim sqom!’ ” <sup>10</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di Qotei aqa lañ angro nanği a qa tulañ areboleboleinjqas.”

### *Tamo bei aqa ñiri aiyel qa yawo anjam*

<sup>11</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei aqa ñiri aiyel soqneb. <sup>12</sup> Bati bei ñiri yala na aqa abu minjej, ‘O Abu, ni ino ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei e ebe.’ Degsi minjnaqa abu na aqa ñoro ambleq na potosiqa taqal bei aqa ñiri yala yej.

Taqal bei aqa njiri koba yej. <sup>13</sup> Onaqa bati bei njiri yala na aqa ñoro kalil qarinyosiq silali osiq tigelosiq sawa beiq gilej. Gilsiq dia diqosi laqnsiq aqa silali kalil uyekritej. <sup>14</sup> Onaqa sawa dia mam koba aiyej deqa njiri yala a inji tulan saiiyej. <sup>15</sup> Deqa a sawa deqaji tamo bei aqaq gilnaqa minje, ‘Ni ijo bel taqatnjroqnsim inji anainjroqne.’ <sup>16</sup> Onaqa a bel nanngi taqatnjroqnsiq inji anainjroqnej. Osiq are qaloqnej, ‘E mam koba unum. Deqa e endegyqai. Bel nanngi inji oto uratoqnbqa di oqnsiy uyoqnitqa dena e kereoqngas.’ A degsi are qalsiq soqnej. Di kiyaaqa? Tamo bei na inji anaiyosaiyoqnej deqa.

<sup>17</sup> “Osqa olo are qalej, ‘E kumbra grotonum deqa e mam na moiqa laqnum. Ijo abu aqa wau tamo nanngi inji koba uyeqnu. E segi qujai mam na moiqa laqnum. <sup>18</sup> Deqa e olo puluosiy ijo abu aqaq aisiy minjqai, “O Abu, e Qotei aqa namgalaq di une kobaquja atonum. Ino namgalaq di dego e une kobaquja atonum. <sup>19</sup> Deqa e ino angro sqa keresai. Deqa ni marimqa e ino wau tamo sosiy ni wauetmoqngai.” ’ <sup>20</sup> Degsi are qalsiq tigelosiq aqa abu aqaq olo aiyej.

“Aiyeqnaqa aqa abu nam atsiqa isaq di unsiq a qa tulan dulosiq urur ti gilsiq a soqonyosiq qalaqalaiyoqnsiq kundoqyoqnej. <sup>21</sup> Onaqa minje, ‘O Abu, e Qotei aqa namgalaq di une kobaquja atonum. Ino namgalaq di dego e une kobaquja atonum. Deqa e ino angro sqa keresai.’ <sup>22</sup> Degsi minjnaqa aqa abu na aqa kangal tamo qudei nanngi minjrej, ‘Ningi urur ti gilsib gara jugo tulan boledamu olekoba di osi bosib jigeti. Banrin dego

osi bosib aqa baŋ duq di jigetiy. Singa tatal dego osib aqa singaq di jigelenetiy.<sup>23</sup> Makau meli bunuj didiqo di qalsib goiyiy. Goisib osib babqa iga koba na uysim areboleboleigim sqom.<sup>24</sup> Iga degyqom. Di kiyaaqa? Ijo aŋgro yala a moiyołosiq olo ŋambile sosiq bqo deqa. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ Degsi minjrnaqa naŋgi aqa anjam kalil di dauryosib makau goisib koba na awoosib areboleboleinjrnaq soqneb.

<sup>25-26</sup> “Ariya ŋiri koba a wauq di sosiq dena puluosi bosiq tal jojomyosiq naŋgi areboleboleinjreqnaq lou tueqna b qusiqa kaŋgal aŋgro bei metonaq aqa areq bonaqa nenemyej, ‘Naŋgi kiyaaqa lou tueqna?’<sup>27</sup> Degsi nenemyonaqa kaŋgal aŋgro dena minnej, ‘Ino was yala a olo bqo. Deqa ino abu na makau meli bunuj didiqo di qalqo naŋgi uyoqnsib areboleboleinjreqnaq lou tueqna. Aqa aŋgro a bole sosiq olo brantqo deqa lou tueqna.’<sup>28</sup> Degsi minjnaq qusiqa ŋiriŋosiq qudalej. Osiqa tal miligiq gilqa uratej. Deqa aqa abu a talq dena oqedosiq minnej, ‘O ijo aŋgro, ni tal miligiq au. Bamqa iga koba na awoosim iŋgi uysim areboleboleigim sqom.’<sup>29</sup> Onaqa ŋiri koba a na kamba aqa abu minnej, ‘O Abu, ni que. E wausau gargekoba ino anjam dauryosim ni wauetmoqna. E ino anjam bei gotraŋyosaiogna. Ni deqa e qa are qalsim kaja du bei qalsim goiyosaieqna. E ijo kadoi naŋgi ti koba na areboleboleigosaieqna.<sup>30</sup> Ariya ino aŋgro yala a na ino ŋoro osiq gam qaji uŋa naŋgi ombla sambalaoqnsiq silali kalil uyekritej. Osiq olo bqaqa ni a qa tulaŋ areboleboleimqoqa makau meli bunuj didiqo di agi qaletonum.’

31 “Degsi minjnaqa aqa abu na kamba minnej, ‘O ijo angro, ni gaigai e ombla unum. Ijo inji inji kalil di ino dego. 32 Ariya bini iga maruro atsimqa areboleboleiqnu. Di kiyaaqa? Ino was a moyobulosiq olo nambile sosisq bqa. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ ”

## 16

### *Yesus a ñoro taqato tamo qa yawo anjam marej*

1 Osiqa Yesus a olo aqa angro nanji endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa ñoro kalil aqa wau tamo bei na taqatoqnej. Bati bei tamo qudei na ñoro tamo di minjeb, ‘Ino ñoro taqato tamo a ino ñoro kalil laña uyeqnu.’ 2 Degsi minjnabqa a na ñoro taqato tamo di metonaq aqa areq bonaqa minnej, ‘Ni qa anjam degsi merbonubqa e quonum. Ni kiyaaqa kumbra degyonum? Deqa ijo ñoro kalil ni uyonum qaji di sisiyosim merbimqa e geregere qalieosiy ni kobotmqai. Yim ni ijo ñoro olo bunu taqatqasai.’

3 “Onaqa ñoro taqato tamo di a segi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo tamo koba a na e kobotbqa marqo. E singila saiyoji deqa e wau bei yqa keresai. E tamo qudei nanji minjrit silali laña ebqab di e jemaibqas. 4 Deqa e kiyerqai? E qalieonum. Tamo qudei nami ijo tamo koba aqaq dena ñoro osib nanji a kamba olo yqajqa minjeb qaji nanji di metnjrqai. Metnjrit ijoq babqa ñoro nami eb qaji di e na aguq atitqa nanji e qa tulan areboleboleinjrqas. Deqa ijo tamo koba a na e wibimqa tamo nanji dena e osib nanjo talq di e geregereiboqnqab.’ 5 A degsi are qalsiqa tamo kalil nami aqa

tamo koba aqaaq dena ñoro eb qaji nan̄gi metn̄jr-naq bonabqa tamo namo bej qaji di nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaaq dena em?’  
 6 Onaqa minnej, ‘E goreñ kulum 100 em.’ Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minnej, ‘Ni olo goreñ kulum 50 segi nen̄grenye.’  
 7 Osiqa tamo bei nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaaq dena em?’ Onaqa minnej, ‘E bem sum aqa qun̄ 100 em.’ Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minnej, ‘Ni olo bem sum aqa qun̄ 80 segi nen̄grenye.’

8 “Onaqa ñoro tamo a aqa ñoro taqato tamo aqa kumbra gisañ di poiyoñaqa aqa ñam soqtosiq minnej, ‘Ni keretonum.’ Degsi minnej. Di kiyaqa? Ñoro taqato tamo uge di a powo ti sosiq deqa kumbra gisañ di yej. Deqa nin̄gi quiy. Mandam endeqa tamo un̄gasari nan̄gi mandam qaji powo koba ti unub. Ariya suwan̄qa tamo un̄gasari nan̄gi mandam qaji powo kiñala ti unub.

9 “Deqa e nin̄gi endegsi mern̄gwai. Nin̄gi mandam qaji ñoro uge oqnsib dena tamo un̄gasari nan̄gi kumbra bole en̄jroqñib nan̄gi nin̄gi qa tulañ arebolebolein̄jroqñas. Yim bunuqna nin̄gi moisib mandam qaji ñoro uge kalil uratibqa Qotei na nin̄gi joqsim tal gaigai sqas qaji dia nin̄gi gegererein̄gwas.

10 “Nin̄gi ñoro kiñala gegerere taqatqab di nin̄gi ñoro qelikoba dego gegerere taqatqab. Ariya nin̄gi ñoro kiñala gegerere taqatqasai di nin̄gi ñoro qelikoba dego gegerere taqatqasai. 11 Nin̄gi mandam qaji ñoro uge gegerere taqatqasai di nin̄gi lañ qure qaji ñoro dego gegerere taqatqasai. Deqa tamo yai na lañ qure qaji ñoro nun̄go ban̄q di atqas? Tamo

dego bei sosai. <sup>12</sup> Niŋgi tamo bei aqa ñoro geregere taqatqasai di niŋgi nuŋgo segi ñoro dego geregere taqatqasai. Deqa tamo yai na ñoro bei nuŋgo banq di atqas? Tamo dego bei sosai.

<sup>13</sup> “Tamo qujai a tamo kokba aiyel naŋgi wauetnrqa keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalaiyosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere niŋgi silali ti Qotei ti turtnjrsib naŋgi wauetnrqa keresai.”

*Yesus a dal anjam qa ti Mandor Koba Qotei qa ti anjam palontej*

<sup>14</sup> Onaqa Farisi naŋgi Yesus aqa anjam di qusib a yomuiyeb. Farisi naŋgi bati gaigai silali oqn-qajqa are koba soqnej. Utru deqa naŋgi Yesus yomuiyeb. <sup>15</sup> Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niŋgi are qaleqnub, ‘Iga kumbra bole bole laŋa baban na yoqnim tamo uŋgasari naŋgi na iga nu-goqnsib iga tamo bole qa mergwab.’ Niŋgi degsib are qaleqnub. Di gisaŋ. Nuŋgo are miligi di Qotei a segi qalie. Kumbra qudei tamo naŋgi deqa arearetnjreqnu qaji di Qotei aqa ŋamgalaq di kumbra tulaŋ ugedamu.

<sup>16</sup> “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa med-abu o qaji tamo naŋgo anjam ti maroqneb dena bosiq Jon aqa bati brantej. Jon aqa bati brantej dena bosiq bini ijo anjam maro tamo naŋgi Qotei aqa anjam bole palonteqnub. Palonteqnab tamo uŋgasari kalil naŋgi Qotei na taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqajqa tulaŋ singilaeqnub.

<sup>17</sup> “Laŋ ti mandam ti koboqab. Ariya Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai.”

*Tamo bei na aqa ñaun uratqa anjam*

<sup>18</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa ñaun uratosim olo uña bei oqas di a na aqa ñaun kumbra ugeq waiyqo. Uña bei dego aqa gumbulun na a uratimqa bunuqna tamo bei na olo oqas di tamo bunuj dena uña di kumbra ugeq waiyqo.”

*Ñoro tamo Lasarus wo nanjo sa anjam*

<sup>19</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Ñoro tamo bei soqnej. A bati gaigai gara wala bole jugoqnsiqa tulan areboleboleiyeqnaqa inji bole bole uyoqnsiq soqnej. <sup>20</sup> Aqa tal meq di tamo bei inji tulan saiqoji aqa ñam Lasarus a bati gaigai awooqnsiq ñeioqnsiq soqnej. Aqa jejamu kalil yu na ugetej. <sup>21</sup> Deqa a tal meq di awesonaqa ñoro tamo a inji uyeqnaqa ñenji ululonjeqnaqa osiq uyoqnej. Aqa yuq dena lej aiyeqnaqa baun nanji boqnsib nanjo men na yu bilgetoqneb.

<sup>22</sup> “Bati bei Lasarus a moiyej. Moinaqa Qotei aqa lan angro nanji bosib aqa qunun osib Abraham aqa areq di awoteb. Bunuqna ñoro tamo a dego moinaqa subq ateb. <sup>23-24</sup> Subq atnabqa aqa qunun aisiq moiyo qureq di soqnej. Sosiqa jaqatin kobaiyeqnaqa tarosiqa Abraham isaq di sonaq unej. Lasarus a Abraham aqa areq di awesonaq unsiqa tulan maosiqa Abraham minjej, ‘O Abu Abraham, e ñamyuwoq endi sosimqa tulan kanqanjoqnsim jaqatin koba eqnum. Deqa ni e qa are ugeimimqa Lasarus minjim aqa ban gei yaq di tuqtosim bosim ijo menq di atimqa kiñala ulilibqas.’

<sup>25</sup> “Onaqa Abraham na minjej, ‘O angro, ni are qale. Ni nami mandamq di sosimqa ni inji bole

bole uyoqnem. Ariya Lasarus a inġi uge uge uyoqnej. Deqa bini Lasarus a sawa boleq endi sosiq a tulaġ areboleboleiyeqnu. Ariya ni nġamyuwoq di sosimqa jaqatinj koba eqnum. <sup>26</sup> Ni nġam atsim une. Ni iga ti ambleq di sub guma koba unu. Deqa iga sub di laqaiosim nunġoq bqa keresai. Niġi dego sub di laqaiosib gagoq bqa keresai.’

<sup>27-28</sup> “Onaqa nġoro tamo dena kamba Abraham minnej, ‘O Abraham, ni na Lasarus minjimqa olo puluosim ijo abu aqa talq gilsim ijo was 5 nanġi saidnjrimqa nanġi sawa uge endeq bqa-sai.’ <sup>29</sup> Onaqa Abraham na minnej, ‘Ino was nanġi Moses aqa dal anjam qalieonub. Nanġi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam dego qalieonub. Nanġi anjam di dauryqab di kere.’ <sup>30</sup> Onaqa nġoro tamo dena olo minnej, ‘O Abu Abraham, di keresai. Ariya tamo moiyej qaji a subq na tigelosim anjam minjrġas di nanġi qusib are bulyosib dauryqab.’

<sup>31</sup> “Onaqa Abraham na minnej, ‘Tamo nanġi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam ti qusib are bulyqasai di tamo bei a subq na tigelosim nanġi anjam minjrġas di dego nanġi qusib are bulyqasai.’ ”

## 17

*Tamo a Yesus aqa anġro kiñala bei uneq waiyqas di a tulaġ padalougetqas*

<sup>1</sup> Osiqa Yesus na aqa anġro nanġi olo endegsi minjrej, “Bunuqna tamo qudei na tamo qudei uneq breinjroqnaqab. Bole, kumbra di brantoqnaqas. Ariya tamo nanġi kumbra di yoqnaqab qaji nanġi tulaġ padalougetqab. <sup>2</sup> Iga tamo deqaji

nanği ojsim meniñ kobaquja osim sil na nanžo kakroq di tontosim breinjrim ya robuq aiqab di kere. Yim nanği bunuqna anğro kiñala bei uneq waiyqasai.

<sup>3</sup> “Deqa niñgi geregere ñam atoqniy. Ino was bei a une bei atimqa ni na minje, ‘Une di urat.’ Yim a ino anjam di qusim are bulyqas di ni aqa une di torei moiyoime. <sup>4</sup> Ariya a bati qujai qa une 7 ni emoqnsim olo boqnsim ni mermoqngas, ‘O was, e kumbra grotonum.’ Degsi mermo 7 yimqa ni aqa une kalil di torei moiyoime.”

### *Iga Yesus qa gago areqalo siñgilatqajqa anjam*

<sup>5</sup> Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği na minjeb, “O Tamo Koba, gago areqalo ni qa siñgilateqnum qaji di ni na olo kobaqujatime.”

<sup>6</sup> Onaqa Tamo Koba a na kamba minjrej, “Nuñgo areqalo e qa siñgilate qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di niñgi subar endi minjibqa a nuñgo anjam dauryosim jirim qoji waqosim aisim yuwalq di tigelqas.”

### *Yesus a kañgal tamo aqa kumbra qa anjam marej*

<sup>7</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa kañgal tamo qarinyonaqa gilsiqqa aqa iñgi wauq di mandam qamsiq bulyej. Osiqa aqa kaja nanği dego taqatnjrej. Ariya a wau di kobotimqa aqa tamo koba a na kiyersi minjqas? ‘Ni namo iñgi uye’ degsi minjqas e? Sai. <sup>8</sup> A minjqas, ‘Ni ijo iñgi goiyetbosim gara tigsim iñgi suweiyosim ebimqa iñgi ti ya ti uyqai. Uyt menetbimqa bunu ni kamba iñgi ti ya ti uyqam.’ A na aqa kañgal tamo degsi minjqas. Di kiyaaqa? A kañgal tamo lanaj deqa. <sup>9</sup> Kañgal tamo dena aqa tamo koba aqa

anjam dauryimqa a na kamba aqa ñam soqtetqasai. Osim ‘Ni keretonum’ degsi minjqasai. Di kiyaaqa? A kanjal tamo lanaj deqa. <sup>10</sup> Dego kere ningi Qotei aqa kanjal tamo sosibqa wau kalil a na ningi engoqnqas qaji di yoqniy. Yoqnsib maroqniy, ‘Iga kanjal tamo lanaj. Deqa wau kalil Qotei na iga egeqnu qaji di agi yeqnum.’ ”

*Yesus a tamo 10 nanjo jejamu yu na ugeelenej qaji nanji boletnjrej*

<sup>11</sup> Yesus a dena tigelosiqqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiqqa Samaria sawa ti Galili sawa ti ambleq na walwelosiq aiyoqnej. <sup>12-13</sup> Aiyoqnsiq qure beiq di brantej. Onaqa tamo 10 nanjo jejamu yu na ugeelenej qaji nanji bosib Yesus itosibqa nanji kiñala isaq di tigelosib tulan maosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga qa dulosim aqaryaige.” <sup>14</sup> Onaqa Yesus a nanji unjrnsiqqa minjrej, “Ningi olo puluosib aisib nunjo jejamu atra tamo nanji osornjriy.” Degsi minjrnaqa nanji aiyoqnsibqa gamq di nanjo yu kalil mosoonaaqa nanjo jejamu boleonaq uneb. <sup>15</sup> Onaqa nanjo ambleq dena qujai a segi olo puluosiqqa Yesus aqa areq gilej. A lelen ti Qotei aqa ñam soqtoqnsiq giloqnej. <sup>16</sup> Gilsiq Yesus aqa singaq di singa pulutosiqqa binjyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni keretosim ijo jejamu bole-tonum.” Tamo di a Samaria qaji. <sup>17</sup> Onaqa Yesus a tamo di unsiqa marej, “E na tamo 10 nanjo jejamu boletetnjronumqa ariya qujai a segi ijoq bqo. Tamo 9 nanji qabi unub? <sup>18</sup> Nanji olo ijoq bosai. Nanji Qotei aqa ñam soqtosai dego. Sawa bei qaji tamo endi a segi qujai olo bosiq Qotei aqa ñam soqtqo.” <sup>19</sup> Yesus a degsi marsiqqa tamo di

minje, “Ni tigelosim aiye. Ni ino areqalo e qa sinjilatonum deqa ino jejamu boleqo.”

*Mondoŋ Tamo Anġro a laŋ qureq na bqas*

<sup>20</sup> Bati bei Farisi naŋgi Yesus endegsib nene-myeb, “Bati gembu Qotei a bosim aqa segi tamo uŋgasari naŋgo Mandor Koba sosim naŋgi taqat-njrqas?” Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei a Mandor Koba sqajqa bati brantoqnimqa maŋwa bei namoqna bam niŋgi unqasai. <sup>21</sup> Tamo bei na endegsi merŋgwasai, ‘Niŋgi uniy, Mandor Koba a bqo agiende,’ o ‘Mandor Koba a bqo agide.’ Degyqasai. Niŋgi quiy. Bini Qotei a nuŋgo ambleq endi Mandor Koba unu.”

<sup>22</sup> Osiqa Yesus na aqa anġro naŋgi endegsi minjrej, “E Tamo Anġro. Bati bei brantimqa niŋgi ijo bqajqa bati unqa maroqnsib unqasai. <sup>23</sup> Tamo qudei na niŋgi gisanġoqnsib merŋgoqnqab, ‘Niŋgi uniy. Tamo Anġro bqo agide,’ o ‘Tamo Anġro bqo agiende.’ Degsib merŋgoqnibqa niŋgi naŋgi daurn-jraib. <sup>24</sup> Kola minjaleqnaqa laŋ kalil suwaneqnu dego kere mondoŋ e Tamo Anġro brantitqa tamo uŋgasari kalil naŋgi e nubqab. <sup>25</sup> Ariya e branto-saisoqnitqa tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi na e qoreibosib jaqatiŋ koba ebqab.

<sup>26</sup> “Noa aqa bati qa tamo uŋgasari naŋgi kumbra yoqneb dego kere e Tamo Anġro bqajqa bati qa naŋgi kumbra degyoqnqab. <sup>27</sup> Agi Noa aqa bati qa tamo uŋgasari kalil naŋgi iŋgi ti ya ti uyoqnsib uŋa baŋ ojelenoqnsib sonabqa Noa a qobuŋ miligiq gilnaqa awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa naŋgi kalil moreŋekriteb. <sup>28-29</sup> Lot aqa bati qa dego tamo uŋgasari naŋgi iŋgi ti ya ti uyoqnsib

inġi inġi awaiyoqnsib silali oqnsib inġi yagoqnsib tal atoqneb. Nanġi kumbra degyoqnsib sonabqa Lot a Sodom qure uratosiq ulaneqnaqa n̄amyuwo ti meniñ puloñ ti lañ goge na awa bul aisiqa Sodom tamo uñgasari kalil nanġi padaltnjrej. <sup>30</sup> Dego kere bunuqna tamo uñgasari nanġi kumbra degyoqnsib soqñibqa e Tamo Anġro brantqai.

<sup>31</sup> “Bati deqa tamo uñgasari tal meq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib inġi inġi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanġi jaraiyoqujatebe. Tamo uñgasari wauq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib inġi inġi oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanġi torei dena jaraiyoqujatebe. <sup>32</sup> Kumbra nami Lot aqa n̄auñ aqaq di brantej qaji niñġi deqa are qaliy. <sup>33</sup> Tamo bei a aqa segi n̄ambile taqatqajqa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a aqa segi n̄ambile uratqas di a olo n̄ambile bole oqas.

<sup>34</sup> “E niñġi endegsi mern̄gwai. Ijo bqajqa bati brantimqa qolo deqa tamo aiyel warum qujaiq di n̄erenesoqñibqa Qotei na bei lañ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. <sup>35</sup> Uña aiyel tal qujaiq di saplañ gereiyoqñibqa Qotei na bei lañ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. <sup>36</sup> Tamo aiyel wau qujaiq di inġi yagoqñibqa Qotei na bei lañ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas.” Yesus na aqa anġro nanġi anjam degsi minjrej. <sup>37</sup> Onaqa nanġi na kamba nene-myeb, “O Tamo Koba, kumbra kalil di sawa qabia brantqas?” Onaqa Yesus a nanġi yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanġo jejamu qusaeqnu qaji sawa dia qal nanġi koroqab.”

# 18

## *Iga Qotei pailyqajqa asgigwasai*

<sup>1-2</sup> Yesus aqa angro nanği bati gaigai Qotei pailyoqnib asginjraim deqa a na yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qure beiq di anjam pegiyo tamo soqnej. Tamo di aqa kumbra bolesai. A Qotei ulaiyosaiognej. A tamo unğasari nanği qa dego are qalosaioqnej. <sup>3</sup> Qure dia uņa qobul soqnej. A bati gaigai anjam pegiyo tamo di aqa areq giloqnsiqa minjoqnej, ‘Tamo bei na e gulbe ebeqnu. Deqa ni na aqaryaibosim gago aiyel anjam pegiyetgimqa tamo dena e olo gulbe ebqasai.’ <sup>4</sup> A degsi minjeqnaqa a aqaryaiyqa uratoqnej. Bunuqna a areqalo bei osiqa marej, ‘Bole, e Qotei ulaiyosaieqnum. E tamo unğasari nanği qa are qalosaieqnum. <sup>5</sup> Ariya uņa qobul di a bati gaigai e wainboqnsiqa merbeqnu, “Ni aqaryaibe.” A merbo gaigai yeqnu deqa unğum e aqa anjam gereiyetqai. E aqa anjam gereiyetqasai di a bati gaigai ijo areq boqnsim sqas. Yim e tulan asgibo uge.’”

<sup>6</sup> Osiqa Tamo Koba a olo marej, “Anjam pegiyo tamo uge aqa anjam marej qaji di niņgi quiy. <sup>7</sup> Qusib are qaliy. Qotei a tamo bole. A anjam pegiyo tamo di bul sai. Deqa tamo unğasari a na giltnjrej qaji nanği qolo ti qanam ti pailyoqnqab di a nanço pailyo qusimqa tariņsokobaiyqasai. A nanği urur aqaryainjrğas. <sup>8</sup> E niņgi merņgwai. Qotei na nanği urur aqaryainjroqumatqas. Ariya mondoņ e Tamo Angro bosiyqa tamo unğasari mandamq endi unub qaji nanği e qa nanço areqalo siņgilatosib soqneb degsi unqai e?”

*Farisi tamo bei takis o qaji tamo bei wo nanği aiyel Qotei pailyeb*

<sup>9</sup> Tamo qudei nanği mareqñub, “Iga tamo bole. Iga tamo qudei nanği unub dego sai.” Yesus na tamo deqaji nanği yawo anjam bei endegsi minjrej, <sup>10</sup> “Tamo aiyel nanği Qotei pailyqa marsibqa atra tal miligiq gileb. Bei Farisi tamo. Bei takis o qaji tamo. <sup>11</sup> Nanği atra tal miligiq gilsibqa Farisi tamo a namo tigelosiq endegsi pailyej, ‘O Qotei, e tamo qudei nanği unub dego sai. E gisañ na tamo unğasari nanği silali yainjrosaieqñum. E sambala kumbra yosaieqñum. E kumbra uge bei dego yosaieqñum. E takis o qaji tamo di bul sai. <sup>12</sup> E gaigai ni pailmqa oqñsim inği ti ya ti urateqñum. E ijo segi inği inği kalil potelenoqñsim oto bei ni atraimeqñum.’ <sup>13</sup> Farisi tamo a degsiqa Qotei pailyej. Onaqa takis o qaji tamo a kiñala isaq di tigelesosiq lañ goge koqyosim pailyqajqa jemaiyonaqa turuosiq are soqoñyosiq marej, ‘O Qotei, e une ti. Deqa ni e qa dulosim ijo une kalil kobotetbime.’ Takis o qaji tamo a degsiqa Qotei pailyej.”

<sup>14</sup> Yesus a yawo anjam degsi minjrsiq olo minjrej, “E niñgi mernğwai. Takis o qaji tamo di aqa une kalil Qotei na kobotetonaqa a olo puluosiq aqa talq aiyej. Ariya Farisi tamo di aqa une Qotei na kobotetosai. Di kiyaga? Tamo kalil nanço segi ñam soqteqñub qaji nanği Qotei na olo ñam aguq atetnjqas. Ariya tamo nanço segi ñam aguq ateqñub qaji nanği Qotei na olo ñam soqtetnjqas.”

*Yesus a marej, “Anğro du du nanği ijo areq bqajqa saidnğraib”*

<sup>15</sup> Onaqa tamo ungasari qudei nanği nanġo anġro du du ti anġro mom ti joqsib Yesus na aqa ban nanġo gateq di atetnjrqa marsib aqa areq beb. Beq nabqa Yesus aqa anġro nanği na saidnjrsib minjreb, “Nunġo anġro du du nanği joqsib endeq baib.” <sup>16</sup> Degsib saidnjrnabqa Yesus na anġro du du nanği di metnjrej. Osiqa aqa anġro nanği minjrej, “Anġro du du nanği uratnjrib ijo areq beb. Nanği saidnjraib. Tamo ungasari nanği anġro du du bul sqab di Qotei a nanġo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas. <sup>17</sup> E bole mernġwai. Niġgi anġro du du nanği bul sqasai di Qotei a niġgi osim taqatnġwasai. Deqa a nunġo Mandor Koba sqasai deġo.”

*Noro tamo bei a Yesus ombla na anjam mareb*

<sup>18</sup> Onaqa Juda gate bei na Yesus endegsi nemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kiyersiyqa nambile gaigai sqai?” <sup>19</sup> Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyaca e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. <sup>20</sup> Ariya ni Qotei aqa dal anjam kalil qalie unum. ‘Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim. Ni tamo bei qalsim moiyo taim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu laja gisanjyaim. Ni ino ai abu nanġo sorgomq di geregere sosimqa nanġo anjam dauryoqne.’ ” <sup>21</sup> Onaqa Juda gate dena olo Yesus minjej, “E anġro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum.” <sup>22</sup> Degsi minjnaq qusiqa kamba minjej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino inġi inġi kalil qarinyosim silali osim tamo inġi inġi saiġoji nanği jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim

e daurbe. Osim bunuqna ni laŋ qureq di awai bole itqam.” <sup>23</sup> Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are gulbekobaiyej. Di kiyaaqa? A inŋi inŋi koba ti soqnej deqa.

<sup>24</sup> Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqa marej, “Tamo unŋasari inŋi inŋi koba ti unub qaji naŋgi Qotei na taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqa marsibqa laŋ qureq oqwajqa tulaŋ baŋgi koba. <sup>25</sup> Kamel a yumba miligiq gilqajqa baŋgi koba. Dego kere tamo unŋasari inŋi inŋi koba ti unub qaji naŋgi Qotei na taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqa marsibqa laŋ qureq oqwajqa tulaŋ baŋgi koba.” <sup>26</sup> Onaqa tamo qudei Yesus aqa anjam di queb qaji naŋgi na minjeb, “Ni anjam degsi maronum deqa tamo yai naŋgi Qotei na elenamqa naŋgi nambile gaigai sqa kere?” <sup>27</sup> Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo naŋgi segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na naŋgi elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

<sup>28</sup> Yesus a naŋgi degsi minjrnaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago inŋi inŋi kalil uratosim ni daurmeqnum.” <sup>29-30</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “E bole mernŋwai. Tamo bei a Qotei na taqatosim aqa Mandor Koba sqa marsimqa aqa segi qure, aqa naun, aqa was naŋgi, aqa ai abu naŋgi, aqa anŋro naŋgi ti kalil uratnjrsim e daurbqas tamo di Qotei na inŋi inŋi gargekoba olo yelenqas. Yimqa mondon a nambile gaigai sqas.”

*Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”*

<sup>31</sup> Yesus na aqa anŋro 12 naŋgi anjam degsi minjrnsiq koboonaqa naŋgi joqsiqa segitnjrsiq en-degsi minjrej, “Niŋgi quiy. E Tamo Anŋro. Iga

Jerusalem aiyeqnum. Dia anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanği nami e qa nenğrenjyeb qaji di aqa damu brantqas. <sup>32</sup> Agi tamo qudei na e ojğab. E ojsib tamo nanği Qotei qaliesai qaji nanğo banğ di e atğab. Yimğa nanği na e misiliñboqnsib miselboqnsib ugeugeiboqñqab. <sup>33</sup> Osib e kumbainbosib lubsib moiyoñbğab. Bati qalub koboamğa e olo subğ na tigelqai.” <sup>34</sup> Yesus na aqa anğro nanği anjam degsi minjrnağ qusibğa anjam di aqa utru Qotei na ulitej değa nanği geregere poinjrosai.

*Yesus na tamo bei ñam qandimyej qaji di boletej*

<sup>35</sup> Onağa Yesus a walwelosi aisiq Jeriko qure jojomyeqnağa tamo bei ñam qandimyej qaji a gam qalağ di awesosiğa tamo unğasari nanği silali qa ñilñroqnej. <sup>36</sup> Tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Yesus dauryosib qatronoqnsib aiyeqñab tamo dena qusiğa nenemñrej, “Niñgi kiyaga qatroneqñub?” <sup>37</sup> Onağa nanği na minjeb, “Yesus Nasaret qaji a aiyeqnu.” <sup>38</sup> Degsi minjnabğa a tulañ leleñosiğa marej, “O Yesus, Devit aqa Niri, ni e qa dulame.” <sup>39</sup> Onağa tamo unğasari namoeb qaji nanği na tamo di ñirinñtosib minjeb, “Ni leleñkobaaim. Kiri.” Degsi minjnabğa a nanğo anjam quetñrosai. A olo tulañ leleñoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Niri, ni e qa dulame.” <sup>40</sup> Onağa Yesus a tigelosiqğa tamo unğasari nanği minñrej, “Tamo di osib ijo areq osi boiy.” Onağa nanği na a osib Yesus aqa areq osi beb. Osi bonabğa nenemyej, <sup>41</sup> “E ni kiyermqajğa değa ni e qa leleñoqnam?” Onağa minnej, “O Tamo Koba, e olo ñam poibim sawa unqajğa değa e ni qa leleñoqnam.” <sup>42</sup> Onağa Yesus na minnej, “Ni e qa ino

areqalo siŋgilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino ŋamdamu olo poimeme.” <sup>43</sup> Degsi minjnaqa aqa ŋamdamu poiyoŋaqa sawa unsiqa Qotei aqa ñam soqtosiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej. Onaqa tamo ungasari kalil naŋgi Yesus aqa maŋwa di unsibqa naŋgi dego Qotei aqa ñam soqtoqneb.

## 19

### *Yesus a Sakius aqa talq gilej*

<sup>1-3</sup> Onaqa Yesus a aisiqa Jeriko qureq di brantosiŋ qure ambleq na walweleqnaqa tamo bei aqa ñam Sakius a Yesus tamo kiyero degosiq unqajqa dauryej. Sakius a takis o qaji tamo naŋgo gate. A ñoro koba ti soqnej. A tamo truquyala deqa a Yesus dauryosiq unqajqa yonaq ugeiyej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba naŋgi na sawa getenteb deqa. <sup>4</sup> Deqa Sakius a urur ti aisiq tamo ungasari kalil naŋgi buŋjrsiqa namoosiq gam qalaq di ŋam bei oqsiq ŋam atej. Ŋam atsiqa are qalej, “Yesus a gam endena bamqa e geregere unqai.” <sup>5</sup> Onaqa Yesus a gam dena walwelosi aisiq ŋam utruq di tigelosiq tarosiq Sakius unsiqa minnej, “O Sakius, ni mandamq aiyooqumat. Bini e ino talq di sqai.” <sup>6</sup> Degsi minjnaqa a qusiqa mandamq aiyooqumatosiqa tulaŋ areboleboleiyonaqa Yesus osiqa ombla na aqa talq gileb. <sup>7</sup> Gileqnaqqa tamo ungasari kalil naŋgi di unsib ŋiriŋosib mareb, “Niŋgi uniy. Yesus a une tamo aqa talq gileqnu.” <sup>8</sup> Onaqa talq di Sakius a tigelosiq Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni que. E ijo iŋgi iŋgi kalil ambleq na potosiy tamo iŋgi iŋgi saiqoji naŋgi jeisi enjrqai. E nami tamo bei gisaŋyosim silali dala qujai yaiyem kiyo? Degamqa

e kamba silali dala qolqe olo yqai.” <sup>9</sup> Onaqa Yesus a Sakius aqa anjam di qusiqa tamo ungasari nanği minjrej, “Bini Sakius a dego Abraham aqa anğro tıntıŋqo. Deqa Qotei na a ti tamo kalil aqa talq endi unub qaji nanği ti elenqo. <sup>10</sup> E segi Tamo Anğro. E na tamo ungasari padalo gamq di unub qaji nanği ŋamoqnsim elenqnum. E deqa mandamq aiyem.”

### *Silali taqatqajqa yawo anjam*

<sup>11</sup> Onaqa tamo ungasari nanği Yesus aqa anjam di qusib are qaleb, “Bini kiyo Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqas?” <sup>12</sup> Nanği degsib are qaleb. Di kiyaaqa? Yesus a Jerusalem jojomyej deqa. Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilej. Tamo di a are qalej, ‘E sawa deq gilitqa sawa deqaji nanği na e mandor atqab. Yibqa e olo puluosiy bosiy ijo segi qure qujai nanğo mandor sosiy nanği taqatnırqai.’ A degsi are qalsiqa sawa isaq gilej. <sup>13</sup> A gilqa osiqa aqa kanğal tamo 10 nanği metnırnaqa aqa areq bonabqa nanği segi segi 20 kina enırsiqa minjrej, ‘Silali endena wauosib silali aqa oto dego oiy. Bunuqna e olo bosiy unqai.’

<sup>14</sup> “Tamo kobaquja a degsi minırsiqa sawa isaq gilsiq di sonaqa aqa qure qujai nanği a qa tulan ugeosib are qaleb, ‘A gago mandor sqasai.’ Degsib are qalsibqa tamo qudei nanği qarınırnab sawa deq gilsib sawa deqaji nanği minjreb, ‘Tamo di a gago mandor ataib. A na iga taqatgwajqa iga uratonum.’ <sup>15</sup> Ariya sawa deqaji nanği na tamo di mandor ateb. Onaqa bunuqna a olo puluosiq aqa segi qureq aisiqa kanğal tamo nanği wau qa silali

enjrej qaji nanġi metnjrej. Metnjrnaqa nanġi aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E nami silali enġem qaji dena niġi wauoqneb olo silali di osorbij.’

<sup>16</sup> “Onaqa kaŋgal tamo deqaji bei a bosiqqa minjeġ, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 200 kina branteġ agiende.’

<sup>17</sup> Onaqa aqa tamo koba a na minjeġ, ‘Ni kaŋgal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e qure kokba 10 ino baŋq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

<sup>18</sup> “Onaqa kaŋgal tamo bei a bosiqqa aqa tamo koba minjeġ, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 100 kina branteġ agiende.’ <sup>19</sup> Onaqa aqa tamo koba a na minjeġ, ‘E qure kokba 5 ino baŋq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

<sup>20</sup> “Onaqa kaŋgal tamo bei a bosiqqa aqa tamo koba minjeġ, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 20 kina ebem qaji agi olo osibetmonum. E gara ñenġi na dalaosim atnam soqnej. <sup>21</sup> E kumbra degyem. Di kiyafa? E ni qa ulaem deqa. E qalieem, ni tamo njirin ani. Tamo qudei nanġi waueq nab silali branteqnaqa ni segi na eqnum. Tamo qudei nanġi inġi yageq nab melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum.’

<sup>22</sup> “Onaqa tamo koba dena kamba endegsi minjeġ, ‘Ni kaŋgal tamo uge. Ino segi anjam dena e ino une ubtosiy ni pegimqai. Ni nami qalieem, e tamo njirin ani. Tamo qudei nanġi waueq nab silali branteqnaqa e segi na eqnum. Tamo qudei nanġi inġi yageq nab melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. <sup>23</sup> Deqa ni kiyafa ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai?’

Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.’  
<sup>24</sup> Degsi minjsiqa tamo qudei aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği minjrej, ‘Niği aqa 20 kina di yayosibqa kağal tamo nami wauosiqa 200 kina ej qaji di olo yiy.’  
<sup>25</sup> Onaqa nanği na minjeb, ‘O Tamo Koba, a 200 kina ejunu. Deqa ni kiyaaqa 20 kina olo yqa maronum?’

<sup>26</sup> “Onaqa tamo koba a na minjrej, ‘E niği mernğwai. Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau koba yimqa a na taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a laña sqas.’  
<sup>27</sup> Osiqa minjrej, ‘Tamo nanği e qa jeu ateb qaji nanği di joqsib boiy. Nanği e qa mareb, “Tamo di a gago mandor ataib.” Deqa tamo nanği di joqsib bosib ijo ulatamuq endi nanği ñumib moreñqab.’”

<sup>28</sup> Yesus a yawo anjam degsi marsiqa a Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq aiyooqnej.

### *Mandor Koba Yesus a Jerusalem aiyej*

<sup>29-30</sup> Yesus a aisiqa Betfage qure ti Betani qure ti Oliv mana utruq di jojomyosiqa aqa anğro aiyel qarinjrsiqa minjrej, “Niği aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiognej qaji. Niği donki di unsibqa sil palontosib titosib osib boiy.  
<sup>31</sup> Niği sil palontogqibqa tamo bei na nenemğwas kiyo, ‘Niği kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemğimqa niği na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.’”

<sup>32</sup> Yesus a nanği aiyel degsi minjrnsiq qarınjnabqa aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryosib donki di uneb. <sup>33</sup> Unsib sil palonteqnabqa donki aqa abu nanği na nanği aiyel nenemnjreb, “Ninği kiyaa donki aqa sil palonteqnub?” <sup>34</sup> Degsi nenemjnabqa nanği aiyel na kamba minjreb, “Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.”

<sup>35</sup> Degsi minjnab odjnab nanği aiyel donki di osib Yesus aqa areq osi gileb. Osi gilsib nanço segi gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tusib Yesus soqtosib donki aqa quraq di awoteb. <sup>36</sup> Yesus a donki aqa quraq di awoonaqa donki a walwewosi aiyeqnaqa tamo unğasari nanği nanço gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenqneq. <sup>37</sup> Onaqa Yesus a Oliv mana utru jojomyeqnaqa aqa anğro gargekoba nanği tulañ areboleboleinjreqnaqa lelenqneq. Yesus a nami mañwa gargekoba yeqnaqa nanği unoqneq deqa nanği Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneq, <sup>38</sup> “Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulañ geregereimeqnu. Ni gago Mandor Koba. Iga Qotei Goge Koba aqa ñam tulañ soqtoqnqom! Lan qureq di lawo kumbra gaigai sqas.”

<sup>39</sup> Onaqa tamo unğasari nanço ambleq dena Farisi qudei nanği tigelosib Yesus minjeb, “O Qalie Tamo, ni ino anğro nanço medabu getentet-njrime.” <sup>40</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo anğro nanço medabu getentqab di meniñ nanği tamo bulyosib tulañ murqumyoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnqab.”

*Yesus a Jerusalem nanği qa akamej*

<sup>41</sup> Osiqa Yesus a Jerusalem jojomyosiq unsiqa akamej. <sup>42</sup> Akamosiq marej, “O Jerusalem tamo ungasari, bini bati endeqa ningi Qotei aqa kumbra qalieeb qamu ningi geregere lawo na unub qamu. Ariya kumbra di ningi qa uliejunu deqa ningi qalieqa keresai. <sup>43-44</sup> Deqa ningi quiy. Bati bei brantimqa tamo qudei na bosib ningi jeutngosib nungo qure koba endi agutibqa ningi jaraiqa keresaiingwas. Amqa nanqi na ningi qoto itngosib tulan ugeugeingosib nungo qure koba endi niñaqyekritqab. Osib qure aqa meniñ kalil parapainjrsib breinjribqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segisegiqab. Jeu tamo nanqi bosib ningi degngwab. Di kiyaaq? Qotei na ningi aqaryaingwajqa bati brantqo di ningi poingosai deqa.”

*Tamo ungasari nanqi atra tal miligiq di ingi ingi qarinyoqneb*

<sup>45</sup> Osiqa Yesus a atra tal koba miligiq gilsiqqa nam atej di tamo ungasari gargekoba nanqi ingi ingi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqqa nanqi winjrnaq jaraiyeb. <sup>46</sup> Nanqi jaraiyeq nabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ningi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanqo tal bulqo.”

<sup>47</sup> Yesus a bati gaigai atra tal miligiq giloqnsiq dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Bati deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Juda gate nanqi ti Yesus qalib moiqajqa gam namoqneb. <sup>48</sup> Ariya tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa anjam quqwajqa

tulanj arearetnjroqnej. Deqa Juda gate nanği Yesus qalib moiqajqa gam nıamonab ugeinjrej.

## 20

*Juda nanği na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”*

<sup>1-2</sup> Bati bei Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Juda gate nanği ti bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarınıej deqa ni wau endi yeqnum?” <sup>3</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei nınđi nenemıđitqa nınđi e merbiy. <sup>4</sup> Yai na Jon qarınıyonaqa bosıqa tamo unğasari nanği yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo? Nınđi na merbiy.” <sup>5</sup> Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib maroqneb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarınıej’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa nınđi Jon aqa anjam quetosai?’ <sup>6</sup> Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarınıej’ degsi minjqom di tamo unğasari nanği nıirinıosib bosib iga menin na lugwab. Di kiyaqa? Nanği mareqñub, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’” <sup>7</sup> Nanği degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarınıej di iga qaliesai.” <sup>8</sup> Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nınđi degsib merbonub deqa e dego yai na qarınıbonaq bosim wau endi yeqnum di nınđi merıđwasai.”

*Wain wau qa yawo anjam*

<sup>9</sup> Osiqa Yesus a olo tamo ungasari nanği yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiqa aqa wauq gilej. Gilsiq a wain sil yagelenosiqa wau taqato tamo qudei nanžo banq di aqa wau uratetnjrsiq a sawa isaq gilsiq dia sokobaiyej. <sup>10</sup> Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanjal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanžoq aisiq minjrej, ‘Wau lanja na e qarinqbo bonum. Deqa ningi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ Degsi minjrnaqa nanği na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. <sup>11</sup> Gilnaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonabqa a lanja puluosiq gilej. <sup>12</sup> Onaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonab gilej. <sup>13</sup> Onaqa wau lanja a are qalej, ‘E kiyerqai? E endegyqai. E ijo segi angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aqas nanği aqa anjam quietqab.’ <sup>14</sup> Degsi are qalsiq aqa segi njiri qarinyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanği a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bqa endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa inği inği kalil oqas. Deqa iga a qalsim moyotosimqa wau endi iga na oqom.’ <sup>15</sup> Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib wau qalaaq osi gilsib dia qalnab moiyej.

“Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanği di kiyernjrqa? <sup>16</sup> E ningi merngwai. A bosim nanği ñumsim moyotnjrqa. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanžo banq di uratetnjrimqa nanği na kamba taqatesqab.” Yesus na tamo ungasari nanği

yawo anjam degsi minjrnaqa nanği qusib minjeb,  
 “Wau taqato tamo nanği kumbra uge di yaib.”

<sup>17</sup> Onaqa Yesus na nanği koqnjrnsiqa minjrej,  
 “Qotei aqa anjam bei nenğrenğ di unu. Aqa damu  
 ninği poiñgwo e? Anjam agiende,

“Tal gereiyo qaji tamo nanği na tal ai arqsibqa uge  
 qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di  
 Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal  
 ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.’

<sup>18</sup> Ninği quiy. Tamo unğasari ululoñosib tal ai  
 quraq aiqab qaji nanği di tal ai dena nango tanu  
 giñgenyqas. Ariya tal ai di uloñosim tamo unğasari  
 qudei nanğoq aisim jejamu ti tanu ti torei para-  
 parainjrqsas.”

<sup>19</sup> Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie  
 tamo nanği ti yawo anjam di qusib endegsib  
 qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanğo jeja-  
 muq di une qametnjrej. Nanği degsib qalieosib  
 deqa minjin oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya  
 nanği tamo unğasari nanği ulainjrsib deqa nanği  
 Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

*“Iga Sisar takis yqom e?”*

<sup>20</sup> Ariya atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo  
 nanği ti Yesus koqyesoqneb. Osib endegsib are  
 qaleb, “Iga tamo qudei qarijnjrnam nanği Yesus  
 aqa areq gilsib gisanjosib anjam bei nenemyibqa  
 a nanği tamo bole edegwas. Osim anjam grotimqa  
 iga qusim ojsim Rom nanğo gate aqa banğ di  
 atqom.” Nanği degsib are qalsibqa tamo qudei  
 qarijnjrnab nanği Yesus aqa areq gileb. <sup>21</sup> Gilsib  
 minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole  
 maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unğasari

nanği minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanği anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanği anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanği minjreqnum. <sup>22</sup> Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?” <sup>23</sup> Onaqa Yesus a nanngo areqalo uge di poiyoñaqa minjrej, <sup>24</sup> “Ningi meniñ silali bei osorbij.” Degsi minjrnaqa nanği meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa nanği na minjeb, “Di Sisar aqa.” <sup>25</sup> Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inği inği a qa olo yiy. Qotei aqa inği inği a qa olo yiy.” <sup>26</sup> Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugetosib mequmosib soqneb. Tamo unğasari nanngo ñamdamuq di nanği Yesus gisanjib a anjam bei grotqa yonab ugeinjrej.

### *Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqab*

<sup>27</sup> Onaqa Sadyusi tamo qudei nanği Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanği mareqnub, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai.” <sup>28</sup> Deqa nanği bosib Yesus endegsib minjeb, “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nenğrenyej, ‘Tamo bei a moiymqa aqa ñauñ anğro saiqoji soqnmqa aqa was bei na olo uña qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa anğro ñambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nenğrenyej. <sup>29</sup> Deqa ni que. Was 7 nanği soqneb. Nanngo was matu a uña osiqa moiyej. A anğro saiqoji. <sup>30</sup> Onaqa aqa was yala na olo uña qujai di osiqa a dego moiyej. A anğro saiqoji. <sup>31</sup> Onaqa aqa was yala na olo uña

qobul di osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. Was 7 kalil nanği uña qujai di osib moreñeb. Nanği angro saiqoji. <sup>32</sup> Nanği kalil moreñonabqa ariya bunuqna uña di a dego moiyej. <sup>33</sup> Deqa ni iga merge. Mondon subq na tigelobati tamonaqna qajai di a yai aqa ñaun tinñtin sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanği uña qujai di eb.”

<sup>34</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Mandamq endi tamo nanği unateqñub. Uña nanği tamoteqñub. <sup>35</sup> Ariya mondon tamo ungasari Qotei na subq na tigelqab giltonjrej qaji nanği subq na tigelosibqa nanği tamotqasai. Nanği unatqasai. <sup>36</sup> Nanği lan angro bul lan sqab. Qotei na nanği subq na tigeltonjrimqa nanği aqa segi angro bole sqab. Deqa nanği olo moreñqa keresai. <sup>37</sup> Ninği quiy. Tamo nanği moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq endegsi nenğrenyej, ‘Ñam marin miligiq di puloneqnaqa Qotei a ñam pulonq di sosiqa Moses metosiq minjej, “E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.” ’ <sup>38</sup> Qotei na Moses degsi minjej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanño Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanño Qotei. Deqa tamo kalil nanği Qotei aqa ñamgalaq di ñambile unub.”

<sup>39-40</sup> Onaqa dal anjam qalie tamo nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği olo anjam bei nene-myqajqa ulaeb. Deqa nanği na minjeb, “O Qalie Tamo, ino anjam di bole.”

*Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?*

<sup>41</sup> Onaqa Yesus a olo nanği endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nanği kiyaaqa mareqnub, ‘Kristus a Devit aqa ńiri’? <sup>42-43</sup> Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi louqa buk miligiq di Devit a anjam endegsi nenğrenyej,

‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,

“Ni ijo bañ woq endi awo.

Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanği elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanği taqatnjroqnam.” ’

<sup>44</sup> Ningi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa ńiri sqas?”

### *Dal anjam qalie tamo nanği kumbra uge uge yeqnub*

<sup>45</sup> Tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa anjam di queqnabqa a na aqa anğro nanği endegsi minjrej, <sup>46</sup> “Ningi dal anjam qalie tamo nanço kumbra uge geregere tenemtoqniy. Nanği koro sawaq di tamo unğasari nanği na nanço ñam soqtetnjrsib bañ ojetnjrqajqa deqa gara jugo olekokba jugoqnsib laqnub. Nanği Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nanço awo jaramq di awoqajqa tulañ areboleboleinjreqnu. <sup>47</sup> Nanği unça qobul nanği gisañnjroqnsibqa nanço tal ti inği inği ti laña yainjreqnub. Osib tamo unğasari nanği na unjrsib nanço ñam soqtetnjrqajqa deqa pailyo olekokba yeqnub. Deqa mondoñ Qotei na nanği awai tulañ ugedamu enjrqas.”

## 21

*Uña qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej*

<sup>1</sup> Yesus a atra tal miligiq di sosisqa ñam atej di ñoro tamo nanği boqnsib silali ato qaji kulumq di silali ateqnab unjroqnej. <sup>2</sup> Onaqa uña qobul bei ñoro tulan saiçoji a dego bosiqqa meniñ silali kiñilala aiyel segi atej. Atnaqa Yesus na unsiqa aqa anğro nanği minjrej, <sup>3</sup> “E bole merıgwai. Uña qobul endi a ñoro tulan saiçoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nanği bunjnrsiqqa silali kobaquja atqo. <sup>4</sup> Ñoro tamo nanği silali koba ti unub. Nanği oto kiñala segi ateqnub. Ariya uña qobul endi a silali tulan sai bole sai. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

*Bunuqna jeu tamo nanği na atra tal niñaqyqab*

<sup>5</sup> Onaqa Yesus aqa anğro qudei nanği atra tal di koqyosibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Atra tal walato qaji meniñ di tulan boledamu. Qotei atraiyqajqa inği inği ti meniñ ti turtosib atra tal endi walateb.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, <sup>6</sup> “Atra tal ninği unonub endi bunuqna jeu tamo nanği na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segiseqıqab.”

*Gulbe kobaquja bunuqna brantqas*

<sup>7</sup> Onaqa Yesus aqa anğro nanği na kamba nemyeb, “O Qalie Tamo, bati gembu jeu tamo nanği bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqqa

osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga un-sim poigwas, ‘Bati di jojomoqo?’” <sup>8</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Ninji geregere nam atoqniy. Tamo qudei na ninji gisaŋgo uge. Bunuqna gisaŋ tamo gargekoba nanji ijo nam na boqnsib maroqnqab, ‘E Kristus.’ Qudei maroqnqab, ‘Kristus bqajqa bati agi jojomoqo.’ Degsib gisaŋosib maroqnbqqa ninji nanji daurnjraib. <sup>9</sup> Bunuqna sawa bei bei qaji nanji aŋ na qotokobaoqnqab. Ninji deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diŋo bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas.”

<sup>10</sup> Yesus a nanji degsi minjrsiqa olo minjrej, “Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnqab. Mandor kokba qudei nanji dego tigeloqnsibqa mandor kokba qudei nanji qoto itnjroqnqab. <sup>11</sup> Sawa bei beiq di mimiŋ kokba ti ma uge ti mam ti inji saio bati brantelenqas. Laŋ goge di maŋwa bei bei brantobqnsibqa tamo ungasari nanji unoqnsib ulaugetoqnqab.

<sup>12</sup> “Ariya kumbra kalil di brantosaisoqnmqa Juda nanji na bosib ninji jeutŋgoqnsib ugeugeiŋgoqnsib ojelenoqnqab. Ojelenoqnsib anjam pegiyo talq di ninji tigeltŋgoqnsib tonto talq di breiŋgoqnqab. Osib ijo nam ugetqa are qaloqnsib ninji joqoqnsib Rom nanjo mandor ti nanjo gate ti nanjo ulatamuq di ninji tigeltŋgoqnqab. <sup>13</sup> Yimqa gam dena ninji ijo anjam bole palontoqnsib nanji minjroqnqab. <sup>14</sup> Deqa ninji na kamba anjam kiye minjrqaqqa deqa nami are koba qalaib. <sup>15</sup> E segi na nuŋgo medabu

siŋgilatetŋosiy powo engitqa niŋgi kamba anjam minjroqŋqab. Minjroqŋibqa naŋgi nuŋgo anjam di gotraŋyqa yoqŋib ugeinjroqŋqas.

<sup>16</sup> “Bati deqa nuŋgo ai abu naŋgi ti nuŋgo was naŋgi ti nuŋgo leŋ naŋgi ti nuŋgo kadoi naŋgi ti tigeloqŋsib niŋgi ojelenoqŋsib jeu tamo naŋgo baŋq di atelenoqŋqab. Osib niŋgi qudei luŋgoqŋib moreŋoqŋqab. <sup>17</sup> Niŋgi ijo ñam ejunub deqa tamo uŋgasari kalil naŋgi niŋgi qa tulaŋ ugeoqŋsib jeutŋgoqŋqab. <sup>18</sup> Ariya Qotei na niŋgi geregere taqatŋgoqŋqas deqa ijo aŋgro bei padalqasai. Niŋgi kalil bole sqab. Nuŋgo gate baŋga bei dego ugeqasai. <sup>19</sup> Deqa niŋgi gulbe di qoboioqŋsib siŋgila na tigelesoqŋiy. Sosib dena niŋgi ŋambile bole oqab.

*Bunuqna qaja tamo naŋgi Jerusalem qure niñaqyqab*

<sup>20</sup> “Bunuqna qaja tamo naŋgi bosib Jerusalem agutesqab. Agutesoqŋib niŋgi unsibqa endegsib qalieqab, ‘Bole, Jerusalem padalqajqa bati brantqo.’ <sup>21</sup> Bati deqa tamo uŋgasari Judia sawaq di unub qaji naŋgi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. Tamo uŋgasari Jerusalem di unub qaji naŋgi qure uratosib jaraiyoqujatebe. Tamo uŋgasari wauq di, gamq di unub qaji naŋgi olo puluosib qureq baib. Naŋgi torei dena jaraiyoqujatebe. <sup>22</sup> Bati deqa Qotei na tamo uŋgasari naŋgo une qa kambatnjrougetqas. Yimqa aqa anjam kalil nami nenŋrenyeb qaji di aqa damu brantqas. <sup>23</sup> O aiyoy! Bati deqa Qotei aqa minjiŋ Juda naŋgoq aiyimqa gulbe tulaŋ kobaquja naŋgo mandamq di brantqas. Deqa uŋa gumaŋ ti uŋa aŋgro mom

ti nanġi jaraiyo banġioqnsib gulbe gargekoba oqñqab. <sup>24</sup> Jeu tamo nanġi bosib Juda nanġi serie na ñumoqñib moreñoqñqab. Osib qudei ojelenosib joqsib sawa bei beiq di uratñjroqñqab. Tamo Juda sai nanġi bosib Jerusalem tulañ niñaqyosib siñgila na taqatesqab. Taqatesoqñib bati Qotei a nami giltej qaji di kereamqa a na nanġi olo taqal breinjrqa.

*Tamo Anġro a siñgila ti rianñ ti lanñbiq na mandamq aiqas*

<sup>25</sup> “Bati deqa sen ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanġi ululoñosib mandamq aiyelenqab. Yuwal dego korkortosim anjam atoqñqas. Yimqa sawa bei bei qaji nanġi quoqñib areqalo niñaqyetenjroqñimqa nanġi tulañ ulaugetoqñqab. <sup>26</sup> Lanñ goge di inġi inġi kalil renġinñyelenñamqa tamo unġasari nanġi unsib maroqñqab, ‘Bole, gulbe oqa batiqo.’ Nanġi deqsib maroqñsib ulaugetoqñsib ñam eririqñjroqñqas. <sup>27</sup> Bati deqa e Tamo Anġro siñgila ti rianñ koba ti lanñbiq na mandamq aiyoqñit tamo unġasari nanġi tarosib e nubqab. <sup>28</sup> Kumbra kalil di brantqa utru atoqñimqa ninġi ulaaib. Ninġi tigelosib tarosib ñam atoqñiy. Di kiyaaqa? Qotei na ninġi awainġim ninġi bole sqajqa bati jojomqo deqa.”

*Ninġi qura qa yawo anjam dena poinġem*

<sup>29</sup> Osiqa Yesus a yawo anjam endegsi minjrej, “Ninġi qura ti ñam kalil ti unjriy. <sup>30</sup> Ñam banga qal-sim olo ñalguyoqñimqa ninġi unsib qalieqab, ‘Sen aqa bati jojomqo.’ <sup>31</sup> Dego kere kumbra kalil e ubtosim merngonum qaji endi brantimqa ninġi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Qotei na aqa segi

tamo unğasari naŋgi taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqajqa bati jojomoqo.’

<sup>32</sup> “E bole merŋgwai. Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi kalil moreŋosaisoqñibqa kumbra kalil e ubtosim merŋgonum qaji endi brantelenqas. <sup>33</sup> Laŋ ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

### *Niŋgi gegerere ŋam atsib soqniye*

<sup>34</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi gegerere ŋam atsib soqniy. Niŋgi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nuŋgo segi jejamu qa iŋgi iŋgi qa areqalo kobaiyoqnaib. Aliem urur bel qaleqnu dego kere bati uge di bosim niŋgi pruoqŋgo uge. <sup>35</sup> Od, bati uge di bosim tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji naŋgoq di brantoqumatqas. <sup>36</sup> Deqa niŋgi gaigai ŋam atoqnsib Qotei pailyoqnsib soqniy. Yimqa Qotei a singila engoqñimqa kumbra kalil brantelenqas qaji di niŋgi na britosib e Tamo Anğro ijo ulatamuq di tigelesqab.” Yesus a degsi marej.

<sup>37</sup> Bati gaigai qanam Yesus a atra tal miligiq di sosiqa tamo unğasari naŋgi Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qoloeqnaqa a olo qure uratoqnsiqa mana ñam Oliv di ŋeioqnej. <sup>38</sup> Tamo unğasari kalil naŋgi Yesus aqa anjam quqwa maroqnsib nobqolo ambru tigeloqnsibqa atra tal miligiq gilobeb.

## 22

### *Judas a Yesus osim jeu tamo naŋgo baŋq di atqas*

<sup>1</sup> Onaqa Juda naŋgo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati.

Qotei a nami Israel nanği Isip sawaq di padalqa laqnabqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. <sup>2</sup> Yori bati jojomonaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus qalsib moyotqajqa gam n̄amoqneb. Di kiyaaqa? Nanği tamo unğasari nanği ulainjreb deqa.

<sup>3</sup> Onaqa Satan a Judas aqa miligiq aiyej. Judas aqa n̄am bei Iskariot. A dego Yesus aqa angro 12 nanği deqaji bei. <sup>4</sup> Satan a Judas aqa miligiq aisiq walawalaiyonaqa tigelosiqqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanği ti nanğoq gilsiqqa minjrej, “E Yesus osiy nunğo banq di atqai.” <sup>5</sup> Degsi minjrnaqa nanği areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali emqom.” <sup>6</sup> Degsi minjnabqa a nanğo anjam di qusiqa minjrej, “Di kere.” Osiqa Judas a gilsiq a na Yesus osim nanğo banq di atqajqa gam n̄amoqnej. A are qalej, “Yesus a tamo unğasari nanği uratnjrsim a segi soqnimqa e na osiy Juda tamo kokba nanğo banq di atqai.”

*Pita Jon wo nanği yori bati aqa inği inği gereiyeb*

<sup>7</sup> Onaqa Bem Tiyosai Qaji Uyyajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanği endegsi minjrej, “Ninği kaja du du nanği n̄umelenosib siranmeq di lej liyibqa e na unsiy ninği uratnğwai. E ninği padaltnğwasai.” Qotei a nami Israel nanği degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nanği mareb, “Iga kaja du du nanği n̄umelenosim Qotei atraiyqom.” <sup>8</sup> Onaqa bati deqa Yesus na Pita Jon wo nanği minjrej, “Bini yori bati koba. Deqa ninği aiyel aisib gago inği inği gereiyetgibqa iga koba na inği uyqom.” <sup>9</sup> Onaqa

nangi aiyel na minjeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia inġi inġi gereiyqom?” <sup>10-11</sup> Onaqa Yesus na nangi aiyel qarinjrsiqa minjrej, “Ninġi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboiosim giloqnim gamq di itosib dauryiy. Ninġi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo anġro nangi koba na awoosim yori bati aqa inġi uyqajqa warum a qabi unu?” ’ <sup>12</sup> Ninġi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di ninġi osorngwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti ateleneb unu. Ninġi aiyel aisib warum dia gago inġi inġi gereiyelenoiy.” <sup>13</sup> Onaqa nangi aiyel aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa inġi inġi kalil gereiyeleneb.

*Yesus na aqa anġro nangi bem ti wain ti anainjrej*

<sup>14</sup> Onaqa inġi uyqa bati brantonaqa Yesus aqa anjam maro tamo nangi ti koba na awoosib inġi uyoqneb. <sup>15</sup> Nangi inġi uyoqnsibqa Yesus na nangi endegsi minjrej, “E jaqatin osaiunum. Deqa e ninġi koba na awoosim yori bati aqa inġi uyqajqa tulan areboleboleibqo. <sup>16</sup> E ninġi mernġwai. E inġi endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoġ Qotei na ninġi taqatngosim a nuġgo Mandor Koba soqnimqa inġi endi aqa utru e na geregere babtosi y olo uyqai.”

<sup>17</sup> Osiqa a wain osiq gambanq di bilentosiq a Qotei pailyosiq aqa anġro nangi endegsi minjrej, “Ninġi wain gamban endi osib uyiy. <sup>18</sup> E ninġi mernġwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoġ Qotei na ninġi taqatngosim a nuġgo Mandor Koba soqnimqa e olo uyqai.” <sup>19</sup> Osiqa

Yesus a olo Qotei pailyosiqa bem osiq ginjenyosiqa nanği enjrısıqa minjrej, “Endi ijo jejamu. E ninği aqaryaingwa osim deqa enjonum. Deqa ninği osib uyi. Bunuqna ninği gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” <sup>20</sup> Onaqa nanği bem uynabqa Yesus na olo wain gambañ osiq Qotei pailyosiqa minjrej, “Wain gambañ endi ijo leñ. Nungo une kobotqajqa deqa ijo leñ aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singilatqas. <sup>21</sup> Ariya ninği quiy. Ijo angro bei na e osim tamo qudei nanço bañq di atqas. Angro di agi iga koba na endego awoosim inği uyeqnum. <sup>22</sup> E Tamo Angro. Deqa Qotei na nami merbej, ‘Ni moişam.’ A degsi merbej deqa e aqa anjam di dauryosiy moişai. Ariya angro e osim tamo qudei nanço bañq di atqas qaji a tulañ padalougetqas.” <sup>23</sup> Yesus na aqa angro nanği degsi minjrnaq qusibqa segi segi maroqneb, “Angro yai a kumbra di yqas?”

*Yesus aqa angro nanği njirinşosib anjam na qotoqneb*

<sup>24</sup> Onaqa Yesus aqa angro nanği segi segi njirinşosib yai a angro kalil buñjrşim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. <sup>25</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Mandor kokba sawa sawa kalil taqateqñub qaji nanği njirinş na sawa taqateqñub. Yeqnab tamo unğasari nanği na nanço ñam soqtoqnsib mareqñub, ‘Nanği sawa taqato tamo bole.’ <sup>26</sup> Ariya kumbra di nunçoq di saiq. Nunço ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqas marsimqa a mati tamo lañaj bul soqnem. Osim a tamo kobaquja sqas. Nunço ambleq di angro bei a ñam ti sqas marsimqa a mati nunço wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas. <sup>27</sup> Ninği are

qaliy. Tamo yai a tamo kobaquja? Tamo awoosiq inġi uyeqnu a kiyo? Tamo wauosiq inġi suweiyeqnu a kiyo? Tamo agi awoosiq inġi uyeqnu qaji a tamo kobaquja. Ariya ijo kumbra degsi sosai. E nuġgo ambleq endi sosim niġi wauetġeqnum.

<sup>28</sup> “O ijo anġro, e gulbe qoboieqnam niġi e uratbosaieqnum. Niġi e beterbeqnum. <sup>29</sup> Ijo Abu na e Mandor Koba atej dego kere e kamba niġi mandor atelenqai. <sup>30</sup> Osiy mondon e nuġgo Mandor Koba sosiy niġi koba na inġi ti ya ti uyoqnoqom. Yimqa niġi awo jaram kokbaq di awoosib Jekop aqa anġro 12 naġgo moma kalil naġi taqatnjroqnaqab.”

*Pita a gisaġoqalubtosim marqas, “E Yesus qaliesai”*

<sup>31</sup> Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo anġro kalil Saimon ombla niġi quiy. Satan na niġi uneq wainġwa marqo. Niġi siġgila na tigelesosib e daurbqab kiyo e uratbosib jaraiqab kiyo di Satan a nuġgo areqalo tenemtosim qalieqajqa deqa niġi uneq wainġwa marqo. Agi tamo naġi bem sum ñoqoryoqnsib damu elenqnum dego kere. <sup>32</sup> O Pita, e ni qa gaigai endegsim pailyeqnum, ‘O Abu, ni na Pita aqa areqalo siġilatetimqa a e uratbqasai.’ E ni qa degsim pailyeqnum. Bole, ni mati ulonqam. Ariya bunuqna ni olo are bulyosim ijoq bqam. Bosim ino was naġi siġilatnjroqnaqam.”

<sup>33</sup> Onaqa Pita na Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni na marimqa aqo ombla tonto talq aisim morenqom. E ulaqasai.” <sup>34</sup> Onaqa Yesus na minnej, “O Pita, ni que. Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisaġoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ”

*Yesus aqa angro nanği silali ti qaquņ ti sebru ti oqab*

<sup>35</sup> Osiqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minjrej, “E niņgi nami qarinqosim merngem, ‘Niņgi gilsib ijo anjam mare mare laqniy. Niņgi silali ti gilaib. Nuņgo qaquņ aib. Singa taqal jigaib.’ Degsi merngonamqa niņgi iņgi bei qa truqueb e?” Onaqa nanği na minjeb, “Sai. Iga iņgi bei qa truquosai.”

<sup>36</sup> Onaqa a na minjrej, “Ariya bini e anjam di beltosiy olo endegsi merngwai. Nuņgo silali bei soqnim oiy. Nuņgo qaquņ bei soqnim di dego oiy. Niņgi sebru saiamqa nuņgo gara jugo bei qarinyosib silali osib dena sebru awaiyyi. <sup>37</sup> E niņgi merngwai. Anjam e qa nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, “Tamo ungasari nanği marqab, “Kristus a une tamo.” ’ ” <sup>38</sup> Onaqa Yesus aqa angro nanği na minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Iga sebru aiyel ejunum.” Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere.”

*Yesus a Oliv manaq oqsiq dia Qotei pailyej*

<sup>39</sup> Yesus aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiq Jerusalem uratosiq Oliv manaq oqej. Aqa angro nanği dego a dauryosib oqeb. <sup>40</sup> Oqsib nañu agu beiq di brantosib Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Niņgi endegsib pailyyi, ‘O Abu, gulbe bei na iga uneq waigaiq.’ ” <sup>41</sup> Yesus a degsi minjrsiqa nanği uratnjrsiq kiñala sasalej. Tamo bei na meniņ waiyim isaq yala gilqas dego kere a sasalosiq singa pulutosiq Qotei pailyej. <sup>42</sup> A endegsi pailyej, “O Abu, ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unğum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

<sup>43-44</sup> Yesus a degsi singila na Qotei pailyoqnsiqa a are tulan gulbekobaiyej. Onaqa a neskobaiyosiqa aqa nes leŋ ti mandamq aiyoqnej. Bati deqa laŋ angro bei aisiqa Yesus taqyosiqa singilatej. <sup>45-46</sup> Yesus a pailyo koboonaqa a olo tigelosiqa aqa angro nanŋo areq aisiq ŋam atej di nanŋi are gulbe na nerenesonab unjrej. Unjrnaqa minjrej, “Ninŋi kiyaaqa nerenjejunub? Ninŋi tigelosib Qotei pailyoqniy. Yim gulbe bei nunŋoq bqas di gulbe dena ninŋi uneq waŋŋwasai.”

*Judas a Yesus osiq jeu tamo nanŋo baŋq di atej*

<sup>47</sup> Yesus a anjam degsi mareqnaqa aqa angro 12 nanŋi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanŋi joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Brantonabqa Judas a Yesus aqa areq bosiq kundoqyej. <sup>48</sup> Kundoqyonaqa minnej, “O Judas, e Tamo Anŋro. Tamo nanŋi endi e ojqaqqa deqa ni na e kundoqbonum e?”

<sup>49</sup> Onaqa tamo nanŋi di Yesus ojqa laqnabqa aqa angro nanŋi unsibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga gago sebru osim tamo nanŋi di ñumnam moreŋqab.” <sup>50</sup> Degsi minjsibqa aqa angro bei na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kaŋgal tamo bei gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqa dabkala wo segi gentetej. <sup>51</sup> Onaqa Yesus na aqa angro nanŋi minjrej, “Kumbra degyaib. Uratiy.” Degsi minjrsiqa tamo di aqa dabkala ojnaqa olo boleej.

<sup>52</sup> Onaqa Yesus na atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanŋi ti Juda gate nanŋi ti minjrej, “E leŋ ojo tamo unum deqa kiyo ninŋi sebru ti torom ti elenjosib e ojqa bonub e? <sup>53</sup> E bati gaigai atra tal

miligiq di ningi koba na soqnem. Bati deqa ningi yala ban waiyosib e ojosai. Ariya bati uge nungoq di brantqo deqa ningi e ojonub. Endego ambrub aqa singila agi brantqo.”

*Pita a marej, “E Yesus qaliesai”*

<sup>54-55</sup> Onaqa nanqi Yesus ojsib walwelosib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Nanqi Yesus osi gileqnaqqa Pita a kiñala isa isaq na nanqi daurnjrsiq gilej. Gilsiqqa atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa qaja tamo qudei nanqi tal meq di nam tunquyosib awesonabqa bosiq nanqi koba na nam yoroqnej. <sup>56</sup> Pita a namyuwo areq di awesonaqa kangal uña bei na unsiqa koqyosiq qaja tamo nanqi minjrej, “Tamo endi Yesus ombla soqneb.” <sup>57</sup> Onaqa Pita a saidosiq minjej, “Uña, e tamo di qaliesai.” <sup>58</sup> Sokiñalayonaq tamo bei na olo Pita unsiqa minjej, “Ni dego Yesus aqa anqro bei.” Onaqa Pita na minjej, “E aqa anqro sai.” <sup>59</sup> Olo kiñala soboleiyonaq tamo bei na Pita koqyosiqa singila na marej, “Tamo endi a dego Galili qaji tamo. Deqa e qalieonum, a Yesus ombla soqneb.” <sup>60</sup> Onaqa Pita na minjej, “Ni anjam maronum di e poibosai bole sai.” Degsi minjnaqa tuwe anjamej. <sup>61-62</sup> Tuwe anjamonaga Tamo Koba a bulosiqa Pita koqyej. Koqyonaqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’” anjam deqa olo are qalsiqqa poiyoonaqa tal qalaq gilsiqqa tulan akamugetej.

*Nanqi na Yesus misilinyoqnsib ban na qaloqneb*

<sup>63</sup> Tamo Yesus ojob qaji nanqi a misilinyoqnsibqa ban na qaloqneb. <sup>64</sup> Qaloqnsibqa aqa namdamu

gara na qosetosib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” <sup>65</sup> Degsib minjoqnsib olo misilin anjam gargekoba minjoqneb.

*Yesus a Juda tamo kokba nanjo ulatamuq di tigelej*

<sup>66</sup> Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanji ti koroosib Yesus osib tigeltosib nenemyeb, <sup>67</sup> “Ni Kristus amqa gegerere merge.” Onaqa a na minjrej, “E kamba anjam merɣwai di ningi ijo anjam quetbqasai. <sup>68</sup> E anjam bei nenemɣwai di ningi olo anjam merbqasai. <sup>69</sup> Deqa e ningi endegsi merɣwai. E Tamo Anɣro. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesqai.”

<sup>70</sup> Yesus a nanji degsi minjrnaqa nanji na minjeb, “Deqa ni Qotei aqa Niri e?” Onaqa a na minjrej, “Od. Anjam ningi maronub di kere.”

<sup>71</sup> Onaqa nanji Yesus aqa anjam di qusib tulan minjin oqetnrnaqa segi segi maroqneb, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?”

## 23

*Juda tamo kokba nanji Yesus osib Pailat aqa ulatamuq di tigelteb*

<sup>1</sup> Juda tamo kokba nanji degsib marsibqa Yesus osi gilsib Rom nanjo gate Pailat aqa ulatamuq di tigelteb. <sup>2</sup> Tigeltosib Pailat minjeb, “Iga Yesus uneqnum, a na Juda tamo ungasari nanji kumbra ugeq breinjreqnu. Osiqa nanji mandor koba Sisar takis yqajqa saidnjroqnsiqa minjreqnu, ‘E

segi nungo Mandor Koba. E segi Kristus.’ ” Juda tamo kokba nanği degsib Yesus aqa jejamuq di une qameteb. <sup>3</sup> Onaqa Pailat a nanço anjam di qusiqa Yesus nenemyej, “Ni Juda nanço Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” <sup>4</sup> Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti tamo unğasari kalil nanği ti minjrej, “E segi are qalonum, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” <sup>5</sup> Degsi minjrnaqa nanği na kamba minjeb, “Yesus a tamo unğasari nanği kumbra uge dauryqajqa are tigeltetnjreqnu. Agi a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa dena Judia sawaq aisiq qure qure kalilq di walweloqnsiqa dena bosiq gago qure endia dego kumbra degyeqnu.”

*Pailat na Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej*

<sup>6</sup> Onaqa Pailat a nanço anjam di qusiqa nenemnjrej, “Yesus a Galili qaji tamo e?” <sup>7</sup> Degsi nenemnjrnaqa nanği na minjeb, “Od, a Galili qaji tamo.” Onaqa Pailat a nanço anjam di qusiqa minjrej, “Mandor Herot a Galili sawa taqatejunu. Bini a Jerusalem endi unu. Deqa e Yesus qarinyitqa a Herot aqaq gilimqa a kamba Yesus aqa anjam quqwas.” Degsi minjrnsiqa Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej.

<sup>8</sup> Herot a nami Yesus qa anjam quoqnej deqa a Yesus itqajqa arearetoqnej. Yesus a bosim Herot aqa ulatamuq di mañwa bei yim unqajqa deqa are qaloqnej. Deqa a Yesus aqa ulatamu unsiqa tulañ areboleboleiyej. <sup>9</sup> Onaqa a na Yesus anjam gargekoba nenemyoqnej. Nenemyeqnaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. A torëi mequme-soqnej. <sup>10</sup> Deqa atra tamo kokba ti dal anjam

qalie tamo nanği ti bosib Herot aqa ulatamuq di tigelosib Yesus aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqneb. <sup>11</sup> Onaqa Herot aqa qaja tamo qudei nanği ti Yesus tulañ ugeugeiyosib mis-iliñyoqneb. Osib gara jugo olekoba mandor kokba nanği gaigai jigeqnub deqaji bei osib jigetosib qarinyonab olo Pailat aqaq aiyej. <sup>12</sup> Bati qujai deqa Herot Pailat wo nanği jeu turyeb. Nami nanği ombla jeu soqneb.

*Pailat a marej, “Niñgi Yesus a ñamburbasq di qamiy”*

<sup>13-14</sup> Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti tamo unğasari kalil nanği ti metnjr-naqa aqa areq bosib koroonaqba endegsi minjrej, “Niñgi Yesus osib ijo areq di tigeltosib merbonub, ‘Tamo endi a tamo unğasari nanği kumbra ugeq breinjreqnu.’ Merbonubqa e segi Yesus geregere nenemyonum niñgi quonub. Une kalil niñgi aqa jejamuq di qameqnub qaji di e quonum ugeibqo. E aqa jejamuq di une bei itosai. <sup>15</sup> Herot a dego Yesus aqa jejamuq di une bei itosai. Deqa a na Yesus olo qarinyoqqa ijoq bqo. Deqa niñgi quiy. Niñgi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laña moyotqa keresai. <sup>16-17</sup> Deqa e ijo qaja tamo nanği minjrit nanği bu toqon na kumbainyosib a uratib gilqas.”

<sup>18</sup> Onaqa tamo unğasari kalil nanği Pailat aqa anjam di qusibqa nanği tulañ murqumyosib minjeb, “Ni Yesus urataim. Ni a moyotime. Osim Barabas oqeq atsim iga ege.” <sup>19</sup> Barabas a nami tamo qudei nanği joqsiqa Rom nanği ti qotsib tamo qudei ñumeb deqa qaja tamo nanği Barabas osib

tonto talq di waiyeb. <sup>20</sup> Ariya Pailat a Yesus uratim oqedqajqa are soqnej deqa a na tamo ungasari nanği olo minjrej, “Ninği marib e Yesus uratit gilqas.” <sup>21</sup> Onaqa nanği olo tulan murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus urataim. Ni a namburbasq di qame! Ni a namburbasq di qame!” <sup>22</sup> Onaqa olo minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqa? A une kiye yej deqa a namburbasq di qamqai? Ninği Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laņa moyotqa keresai. Deqa e ijo qaja tamo nanği minjrit nanği bu toqoņ na kumbainyosib a uratib gilqas.” <sup>23-24</sup> Onaqa tamo ungasari nanği olo tulan murqumyoqnsib singila na Pailat saidyoqnsibqa wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus namburbasq di qame!” Degsib singila na Pailat minjeqnab nanęo anjam dena Pailat aqa anjam qalotoqnej. Deqa a nanęo anjam di dauryosiqa minjrej, “Di kere. Unęum. E na ijo qaja tamo nanği minjrit Yesus osi gilsib namburbasq di qamib moiqa.” <sup>25</sup> Degsi minjrsiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanği enjrej. Osiqa tamo ungasari nanęo areqalo dauryosiqa Yesus osiqa qaja tamo nanęo banq di atnaqa nanği na aqa qawarq di aqa segi namburbas atetosib a osib gileb.

### *Nanği Yesus osib namburbasq di qameb*

<sup>26</sup> Nanği Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena namburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji.

<sup>27</sup> Tamo unğasari tulaŋ gargekoba naŋgi Yesus gam na dauryosib giloqneb. Giloqnsibqa naŋgo ambleq di uŋa qudei naŋgi are tulaŋ gulbein-jrnaqa Yesus qa akamoqnsib lou ti giloqneb. <sup>28</sup> Gileqnabqa Yesus a qusiqa bulosiqa naŋgi min-jrej, “O Jerusalem unğasari, niŋgi e qa akamaib. Niŋgi nunjo anğro naŋgi qa ti niŋgi segi qa ti akamoiy. <sup>29</sup> Niŋgi quiy. Bati bei brantimqa tamo naŋgi endegsib marqab, ‘Uŋa naŋgo miligi ugeeŋ qaji naŋgi ti uŋa anğrotosaieqnub qaji naŋgi ti areboleboleinjrqaŋ. Uŋa anğro muŋgum anain-jrosaieqnub qaji naŋgi dego areboleboleinjrqaŋ.’ Tamo naŋgi degsib marqab. <sup>30</sup> Osib mana naŋgi minjrqaŋ, ‘Niŋgi bosib iga kabutgosib ulitgiy.’ <sup>31</sup> O unğasari, e ŋam gesgi bul. Tamo naŋgi na e kumbra uge ebeqnub. Tamo naŋgi di ŋam moiyo bul. Deqa kumbra tulaŋ ugedamu naŋgoq di brantqas.”

<sup>32</sup> Bajin tamo aiyel dego ŋamburbasq di ñumib moreŋqajqa marsib Yesus koba na joqsib giloqneb. <sup>33</sup> Naŋgi giloqnsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di brantosib dia Yesus ŋamburbasq di qameb. Qamsib bajin tamo aiyel naŋgi dego ŋamburbasq di ñumeb. Bei Yesus aqa baŋ woq di qameb. Bei Yesus aqa baŋ qonaŋq di qameb. <sup>34</sup> Yesus a ŋamburbas goge di sosiqa a endegsi pai-lyej, “O Abu, ni na tamo naŋgi e gaintbonub qaji naŋgo une di kobotime. Naŋgi une yonub di naŋgi qaliesai.” Bati deqa qaja tamo naŋgi Yesus aqa gara elenqa marsib gilteleneb. Osib meniŋ silali alaŋeb. Tamo yai aqa meniŋ na buŋinjrqaŋ di a na gara oqas. Degsib marsib meniŋ silali alaŋosib gara eleneb.

<sup>35</sup> Onaqa tamo unğasari kalil nanği tigelesosib Yesus koqyeqñabqa Juda gate nanği na Yesus misilinjoqsib endegsib maroqñeb, “A na tamo unğasari nanği aqaryainjroqñej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A maroqñej, ‘E Qotei aqa Kristus. A na e giltbej.’ Anjam di boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim ñamburbas uratosim mandamq aiyem.” <sup>36-37</sup> Qaja tamo nanği dego Yesus degsib misilinjoqñeb. Osib aqa areq gilsib wain isa koba anaiyosib minjeb, “Ni Juda nanžo Mandor Koba boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim ñamburbas urat.” <sup>38</sup> Osib ñamburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenğreñyeb, “Tamo endi a Juda nanžo Mandor Koba.”

<sup>39</sup> Onaqa bajin tamo bei ñamburbasq di qameb qaji a na Yesus misilinjoysiqa minjej, “Ni Kristus amqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim aqo aiyel dego aqaryaige.” <sup>40</sup> Onaqa bajin tamo bei na aqa anjam di qusiqa ñirinjosiq minjej, “Gulbe Yesus a oqo endi ni dego onum. Deqa ni kiyaca Qotei ulaiyosai? <sup>41</sup> Aqo aiyel une tamo. Deqa iga kere moreñqom. Ariya Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” <sup>42</sup> Osiqa Yesus minjej, “O Yesus, mondon ni olo bosim Mandor Koba sosimqa ni e qa are qal-sim e ame.” <sup>43</sup> Onaqa Yesus na minjej, “Bini qujai ni e ombla lañ qureq di sqom. E bole mermonum.”

### *Yesus a moiyej*

<sup>44-45</sup> Qanam jige señ bati 12 onaqa sawa kalil tulañ ambruosi sonaq gilsiq señ bati 3 onaq bilaqtej. Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqñej qaji a goge na branjosiq aisiq poaiyelej.

<sup>46</sup> Onaqa Yesus a tulan lelenosiq marej, “O Abu, e na ijo qunuj osim ino banq di atonum.” Degsi marsiqa mondor titosiq moiyej.

<sup>47</sup> Onaqa qaja tamo nanqo gate a Yesus degsi mondor titosiq moiyej di unsiq Qotei aqa ñam soqtosiq marej, “Bole, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.”

<sup>48</sup> Onaqa tamo unqasari kalil Yesus unqa beleneb qaji nanqi dego Yesus degsi moiyej di unsibqa a qa are tulan gulbeinjrnaga are soqonyeb. Osib jaraiyosib nanqo segi segi talq gileleneb.

<sup>49</sup> Yesus aqa kadoi kalil nanqi ti unqasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawa uratosib Jerusalem beleneb qaji nanqi ti isaq di tigelesosibqa Yesus a namburbasq di gainosiq moinaq koqyoqneb.

### *Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej*

<sup>50</sup> Tamo bei aqa ñam Josep a soqnej. A Juda nanqo gate bei. A Arimatea qure qaji. Arimatea a Judia sawaq di unu. Josep a tamo bolequja. Aqa kumbra tulan boledamu. <sup>51</sup> A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tarinoqnsiq soqnej. Juda gate kokba nanqi Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb bati deqa Josep a nanqi koba na anjam qososai. A nanqo anjam di uratoqnej. <sup>52</sup> Tamo di a Pailat aqa areq bosiq nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” <sup>53</sup> Onaqa Pailat na odyonaqa gilsiq Yesus aqa jejamu namburbasq dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilsiq sub bei nami menin miligiq di gereiyeb qaji dia atej. Sub di bunuj. Sub

dia nami tamo bei jugosaiqneb. <sup>54</sup> Juda nanngo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inği inği kalil gereiyosib atnab soqnej.

<sup>55</sup> Bati di unğasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawaq dena beleneb qaji nanği Josep koba na subq gileb. Gilsib Josep na Yesus subq atnaq uneb. <sup>56</sup> Unsib olo puluosib nanngo talq aisib nam so aqa ya quleq tulan boledamu di gereiyosib atnab soqnej. Nam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa marsib deqa gereiyeb. Onaqa yori bati brantonaqa nanği Qotei aqa dal anjam dauryosib wau getentosib aqaratosib soqneq.

## 24

### *Yesus a olo subq na tigelej*

<sup>1</sup> Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru unğasari nanği olo tigelosib nam so aqa ya quleq boledamu nami gereiyeb qaji di osib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq gileb. <sup>2</sup> Nanği gilsib nam ateb di meniñ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di waqosiq taqal di sonaq uneb. <sup>3</sup> Unsib sub miligiq aiyeb di nanği Tamo Koba Yesus aqa jejamu unosai. <sup>4-5</sup> Deqa nanği are tulan kobainrej. Onaqa tamo aiyel nanği brantosib unğasari nanngo areq di tigelesonab unjrsib tulan ulaugetosib turuosib mandamq di nam queb. Tamo aiyel di nanngo gara tulan minjalo. Onaqa nanği na unğasari nanği minjreb, “Ninği kiyaaqa tamo moiyo sawaq endi tamo nambile unu qaji a qa nameqnuq? <sup>6</sup> Yesus a endi sosai. A olo subq na tigelqo. Nami a Galili sawaq di sosiqa bati deqa a na ninği endegsi merngej, ‘E olo subq na tigelqai.’ Ninği aqa anjam

deqa olo are walngwo kiyo? <sup>7</sup> Agi a ningi endegsi merngej, ‘E Tamo Angro ojsibqa une tamo nanjo banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’ ”

<sup>8-9</sup> Onaqa ungasari nanji Yesus aqa anjam deqa olo are qalsibqa subq dena puluosib aisib anjam kalil tamo aiyel na minjreb qaji di Yesus aqa angro <sup>11</sup> nanji tamo qudei ti sainjreb. <sup>10</sup> Unja bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Bei Joana. Bei Maria. A Jems aqa ai. Ungasari qudei dego tamo aiyel nanjo anjam di qusib aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanji sainjreb. <sup>11</sup> Sainjrnab qunab ugeinjrnaq mareb, “Ungasari nanjo anjam di lanja sa anjam.” <sup>12</sup> Onaqa Pita a tigelosiq urur ti gilsiq sub miligiq di tirosiq ñam atej di Yesus dalaeb qaji gara di segi sonaq unej. Unsiqa olo puluosiq aqa talq aisiq kumbra deqa are koba qaloqnej.

### *Yesus aqa angro aiyel nanji Emeus gamq di Yesus tureb*

<sup>13</sup> Bati qujai deqa Yesus aqa angro aiyel nanji Jerusalem uratosib qure bei aqa ñam Emeus deq giloqneb. Jerusalem dena tigelosib Emeus qureq gilqajqa kiñala isaq 11 kilomita dego. <sup>14</sup> Nanji aiyel giloqnsibqa kumbra kalil jeu tamo nanji na Yesus yoqneb qaji deqa ombla maroqnsib giloqneb. <sup>15</sup> Gileqnabqa Yesus a segi nanjoq di brantosiqa nanji koba na walwelosib giloqneb. <sup>16</sup> Nanji Yesus uneb ariya nanji a qa poinjrosai.

<sup>17</sup> Deqa a na nanji aiyel endegsi nenemnjurej, “Ningi anjam kiye maroqnsib gileq nub?” Degsi nenemnjrnaqa nanji tigeleb. Yesus a moiyej deqa nanji aiyel ulatamu tulan ugeinjrej. <sup>18</sup> Onaqa bei

aqa ñam Kliopas a na kamba Yesus minjej, “Tamo gargekoba nan̄gi Jerusalem endi unub. Ni segi kiyo kumbra brantej qaji deqa qaliesai?” <sup>19</sup> Onaqa Yesus na kamba nenemnjrej, “Kumbra kiye brantej?”

Onaqa nan̄gi aiyel na minjeb, “Kumbra kalil Nasaret tamo Yesus aqaq di brantej qaji iga deqa mareqnum. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole soqnej. A Qotei ti tamo un̄gasari kalil ti nan̄go ñamdamuq di mañwa kokba yoqnej. Osiqa anjam siñgila ti dego maroqnej. <sup>20</sup> Ariya a kumbra degyeqnaqa gago gate nan̄gi ti atra tamo kokba ti nan̄gi na a ojsib Rom nan̄go bañq di ateb. Atnabqa nan̄gi na a osib tigeltosib minjeb, ‘Ni une tamo. Deqa ni moiqam.’ Degsib minjsib a osib ñamburbasq di qalnab moiyej. <sup>21</sup> Iga are qalem, ‘Yesus a na qujai iga Israel tamo un̄gasari awaigim iga bole sqom.’

“Anjam bei dego unu. Yesus a moiyej bati qalub gilqo. <sup>22-23</sup> Yqoqa nobqolo amburu gago un̄gasari qudei nan̄gi Yesus aqa subq gilonub nan̄gi aqa jeku un̄jamu unosai. Dena puluosib bosib iga mergonub, ‘Iga subq di lan̄ an̄gro qudei un̄jronumqa nan̄gi na mergonub, “Yesus a subq na tigelqo. Deqa a ñambile unu.” ’ Un̄gasari nan̄gi na iga degsi mergonubqa iga tulan̄ prugugetonum. <sup>24</sup> Tamo qudei nan̄gi iga koba na sonam nan̄gi dego subq gilonub. Gilsib kumbra kalil un̄gasari nan̄gi na unsib saigonub qaji di unonub. Ariya nan̄gi Yesus aqa jeku un̄jamu unosai.”

<sup>25</sup> Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nun̄go areqalo tulan̄ truquingwo. Qotei aqa medabu o tamo nan̄go anjam nami maroqneqaji di nin̄gi

poingosai. <sup>26</sup> Anjam agiende. Kristus a jaqatin koba osim moisim lan qureq oqimqa Qotei na ñam kobaquja yqas.” <sup>27</sup> Osiqa Yesus a segi qa anjam kalil nenğrenq di so qaji di nanđi sainjrej. A Qotei aqa medabu o tamo kalil nanđi Moses ombla nanđo anjam nenğrenq di so qaji dena utru atsiq anjam geregere plaltosiq minjroqnej.

<sup>28-29</sup> Ariya nanđi qalub koba na walwelosib qure nanđi gilqa mareb qaji di jojomyosib Yesus a nanđi uratnjrsim gam bei dauryqa laqnaqa nanđi aiyel na saidyosib minjeb, “Ni iga uratgaim. Qoloqas. Deqa ni iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa a nanđi aiyel daurnjrsiqa nanđo tal gogetosib koba na soqneb. <sup>30</sup> Sosib awoosib inđi uyoqnsib Yesus a bem osiq Qotei pailyosiqa bem ġinğenyosiqa nanđi aiyel anainjrej. <sup>31</sup> Anainjrnaqa bati deqa nanđi Yesus qa poinjrnaqa mareb, “Bole, tamo endi Yesus.” Degsib marnabqa Yesus a nanđo ambleq na loumosiq ulañej. <sup>32</sup> Ulañonaq nanđi mareb, “Bole, aqo aiyel gamq di walweleqnaqna Yesus a Qotei aqa anjam nenğrenq di so qaji di aqa utru geregere plaltosiq mergeqnaqa iga quoqnsim tulan arearetgoqnaj.”

<sup>33</sup> Nanđi aiyel degsib marsib bati qujai deqa nanđi tigelosib olo puluosib Jerusalem aisib Yesus aqa anđro 11 nanđi tamo qudei ti koroesonab itnjreb. <sup>34</sup> Onaqa nanđi na nanđi aiyel endegsib minjreb, “Tamo Koba a bole subq na tigelqo. Ađi a subq na tigelosiq Saimon aqaq di brantqoqa a bole unqo.” <sup>35</sup> Degsib minjnabqa nanđi aiyel kamba anjam kalil gamq di Yesus na minjrej qaji deqa ti a na bem ġinğenyosiqa anainjrnaqa nanđi a qa

poinjrej deqa ti nanği sainjreb.

*Yesus aqa anğro nanği a uneb*

<sup>36</sup> Degsib sainjreqnabqa Yesus a segi nanğo ambleq di brantosiğ minjrej, “Ninği are lawo soqniy.” <sup>37</sup> Degsi minjrnaqa nanği kalil ulaosib tulağ prugugetosib are qaleb, “İga buga bei unonum kiyo?” <sup>38</sup> Onaqa Yesus na minjrej, “Ninği kiyaaqa e buga qa marsib ulaosib prugonub?” <sup>39</sup> Endi e di. Ninği ijo bağ bile unsib ijo sinğa unsib bağ waiyosib ijo jejamu ojsib poiğwas, e damu ti tanu ti. Buga a damu ti tanu ti saiğoji.” <sup>40-41</sup> Yesus na nanği degsi minjrsiqa aqa bağ ti sinğa ti nanği osornjrnaqa nanği unsib tulağ areboleboleinjrej. Onaqa nanği olo areqalo aiyeltoqsib are koba qaloqneb. Yeqnaqa Yesus na minjrej, “Ninği inği bei unu e?” <sup>42-43</sup> Onaqa nanği qe bei koiteb qaji di gentosib mutu bei Yesus yonab osiğ nanğo ñamdamuğ di uyej.

<sup>44</sup> Uysiqa minjrej, “E nami ninği koba na sosimqa endegsi mernğoqnem, ‘Dal anjam kalil Moses a e qa nenğrenyej qaji di aqa damu brantqas. Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanği e qa nenğrenyeb qaji di dego aqa damu brantqas. Anjam kalil louqa buk miligiğ di e qa nenğrenyeb qaji di dego aqa damu brantqas.’ E nami ninği degsi mernğoqnem.” <sup>45</sup> Osiqa Yesus a nanğo areqalo waqtetjrnaqa nanği Qotei aqa anjam nenğrenq di so qaji di aqa utru geregere poinjrej. <sup>46</sup> Onaqa Yesus na olo minjrej, “Kristus a jağatın koba osim moisim bati qalub koboamqa a olo subq na tigelqas anjam di nenğrenq di unu. <sup>47-48</sup> Deqa ijo anjam maro tamo nanği sawa sawa

kalilq giloqnsibqa dia ijo anjam palontoqngab. Palontoqniḅ tamo uḅgasari naḅgi quoqnsib are bulyoqngab. Yimqa Qotei a ijo ḅam na naḅgo une kobotetnjroqngas. O ijo aḅgro, niḅgi segi ijo anjam maro tamo unub deqa kumbra kalil e nami nuḅgo ḅamdamuq di yoqnem qaji deqa tamo uḅgasari naḅgi sainjroqniy. Niḅgi Jerusalem endia wau di utru atsib laqniy. <sup>49</sup> Niḅgi quiy. Mondor Bole ijo Abu a nami nuḅgoq qarinyqa marej qaji di e na qarinyit nuḅgoq bḅas. Deqa niḅgi qure endia tariḅoqniy. Tariḅosib soqniḅqa laḅ goge na Qotei aqa siḅgila nuḅgoq bḅas.”

*Qotei na Yesus osiq laḅ qureq oqej*

<sup>50</sup> Osiqa Yesus na aqa aḅgro naḅgi joqsiqa Jerusalem uratosib Betani qureq gileb. Gilsib dia aqa baḅ soqtosiqa naḅgi qa pailyej. <sup>51</sup> Pailyeqnaqa Qotei na a metonaq naḅgi uratnjrsiqa laḅ qureq oqej. <sup>52</sup> A laḅ qureq oqeqnaqa naḅgi siḅga pulu-tosibqa a qa louosib tulaḅ areboleboleinjrej. On-aqa naḅgi olo puluosib Jerusalem aiyeb. <sup>53</sup> Aisib bati gaigai atra tal miligiq di sosibqa Qotei aqa ḅam soqtoqneḅ.

**Yesus Aqa Anjam Bole 2000**  
**The New Testament in the Anjam language of Papua**  
**New Guinea, 2000 edition**  
**Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,**  
**2000**

Copyright © 2000 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2001-01-01

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

6bd977a8-0139-583b-a367-c04faf6223cc